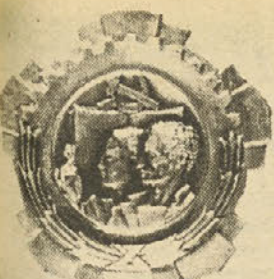

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih Slovenije

Ljubljana, 22. septembra 1978 – številka 15

Red dela s srebrnim vencem
1974

Pomlad v jesenskem vetru — (Foto: Miran Novšak)

Ob prazniku pionirjev

Po prvih dneh pouka praznujejo naši učenci spominski dan, povezan z ustanovitvijo pionirske organizacije. Še polni sonca in igrivosti iz počitniških dni se zbirajo, z rdečimi rutami okrog vratu, in se dogovarjajo, kako se bodo veselili, ustvarjali in igrali.

Pri tem se zavedajo, da oblikujejo svoje otroške navade in skrivnosti tudi v šolskem prostoru, sredi širokega odprtega zaupanja in sredi življenjske človečnosti, ki je že segla v odnose učitelj-učenec.

Na svojih pionirskih konferencah so učitelji njihovi gostje. Nihče ni nad nikomur in vsi so enaki, ko razpravljajo o načrtih pionirske organizacije. Pri snovanju načrtov so tudi vsi svojevrstni začetniki, saj s skupnimi močmi odkrivajo svoje sposobnosti in slutnji prihodnosti.

Ko na pionirski konferenci obnavljajo učenci svoje znanje o nastanku in razvoju pionirske organizacije, postopno spoznavajo, kako je vsako otroštvo bolj bogato od prejšnjega, kako je vsak rod obogaten z novimi spoznanji, kako je predmetni svet vedno bolj

raznolik in kako postaja zemlja vedno manjša, kako so obzorja vedno bolj dosegljiva. Zavedo se svojega časa in svoje pomembnosti v njem. Ob tem dnevu so pionirji še posebno radoživo ustvarjalni, saj se jim ob spoznanju, da se prostovoljno združujejo po svojih interesih, zmanjšuje razpoka med šolsko dolžnostjo in veseljem. To se seveda zgodi le takrat, kadar čutijo z njimi enako učitelji.

Večina učiteljev se že zaveda pomembnosti dejavnosti prostega časa in vrednot pionirske organizacije. Mnogi vedo, da se v življenju pionirske organizacije ustvarjalno oplajajo tudi njihova otroštva, njihova hrepenenja in njihovi interesi. Zavedajo se, da kot župančičeva roža mogota pomagajo svojim učencem dvigati iz njih dragocene zaklade ne samo zaradi dolžnosti, ki jim jih nalaga poklic, temveč predvsem zaradi tega, ker že doživljajo novo šolo kot skupnost neposrednih človeških stikov.

Radost in nagnjenje, s katerima se po interesih prek pionirske organizacije v socialistični samou-

pravni šoli mnogo novega dogaja, zaznamuje pravo šolo in vse stvari v njej. Kreda je tudi tisto, s čimer narišeš like kot v tisti risanki, v kateri se iz črte izvije lik navihanca, tabla je ploskev, ki jo spremenimo v voščilnico, stol je lahko tudi vlak, s katerim lahko potujemo v neodkriti svet, list papirja je letalo, ki ga usmerimo v nebo, klop je podstavek za časovnikov klobuk, goba je žoga, s katero premagas upor zraka in vsaka kljuka lahko odpre pot v znanstveno fantastiko. Kako lepe so knjige, ki jih otroci sami izposojajo in prebirajo, kako dragocen je dinar, ki ga pionirji pridobijo z zbiranjem papirja, kako blizu umetnosti so izoblikovani modeli iz gline, kako blešči pobarvano steklo in kako žareče je sonce, ki posije na rože iz njihovih risb!

Ob pionirskem dnevu zato dober učitelj vedno znova sklene: nič v teh naših otrocih ne sme zakrneti, vsak mora imeti možnost, da vzbrsti in cveteti z vso svojo močjo in z močjo otroške osebnosti, ki se razvija. Nihče od otrok se ne sme čutiti trajno zapostavljeno,

za vsakogar mora priti dan, ko se razkrije njegovo znanje, kakor koli sposobnost in spretnost, veselje do česar koli.

Zato bo dober učitelj predano in ustvarjalno, skupno s pionirji odstranjeval ovire, da bo sam »pionir«; raziskal bo z njimi nove poti in zgradil mostove čez deročo reko, da bodo otroci z njim kot spremljevalcem in usmerjevalcem znali odločiti na križpotju svojo smer. Z dobrimi učitelji bodo odšli sedanji otroci v novo stoletje s popotnico, v kateri bo zložena tudi pionirska rutica, rdeča kot kri in kot del proletarske zastave, kot zalog domovine delovnih ljudi, ki danes ustvarjajo tudi za njihovo prihodnost. Pri tem delu bo dober učitelj izžival vprašanja, prisluskoval potrebi drobnih otroških src, opazoval, usmerjal in predvsem: rad jih bo imel, da bodo imeli tudi oni radi njega. To pa je tista končna misel, s katero se prosvetni delavci ob dnevu pionirjev vežemo za njihovo radost, hrepenenje, ustvarjalnost in za njihovo prihodnost.

VIDA RUDOLF

Franci Kržan

K novim uspehom

V Zvezi socialistične mladine Slovenije, potekajo te dni sklepne priprave na 10. kongres slovenske mladine, ki bo od 12. do 14. oktobra 1978 v Novi Gorici. Ni naključje, da si je mladi rod izbral prav razvijajočo se Novo Gorico za svoj jubilejni kongres. Tretjina delegatov bo iz osnovnih organizacij ZSMS v vzgoji in izobraževanju, prav zato lahko pričakujemo, da bo to področje eno izmed osrednjih tem na 10. kongresu Zveze socialistične mladine Slovenije.

Kongres bo namenil izjemno pozornost štirim temeljnim področjem: izobraževanju, štipendijski in stanovanjski politiki ter zaposlovanju mladih.

Obdobje med 9. in 10. kongresom ZSMS je za delo mladih izredno pomembno, saj predstavlja precejšen napredek v mladinskem delovanju.

Zveza socialistične mladine Slovenije kot družbenopolitična in vzgojna organizacija, ki združuje najširše množice mladih in njihove organizacije, jih povezuje z drugimi socialističnimi silami v SZDL in vpliva na oblikovanje socialistične družbene zavesti mladih, se bojuje za uresničevanje dolgoročnih potreb in interesov mladih ter za hitrejši družbeni napredek. Temeljna naloga ZSMS je torej spodbuditi mlade k delovanju, da se bodo v resnici izrazili njihovi interesi in sposobnosti, ki se uresničujejo v skupnem prizadevanju v SZDL in z vsemi organizacijami.

Vzgoja in izobraževanje v sodobnih razmerah predstavlja močan dejavnik splošnega razvoja čim bolj se razvijata, tem več lahko prispeva k uresničevanju družbenih interesov, k hitrejšemu razvoju socialističnih samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov in k rasti proizvodnih sil.

Mladi moramo dejavno in enakovredno sodelovati v prizadevanjih, da se bo vzgojnoizobraževalni sistem vključil v naš celotni gospodarski in družbeni razvoj in se temelju svobodne menjave dela samoupravno povezal z drugimi deli združenega dela.

Zveza socialistične mladine Slovenije mora skupaj z drugimi subjektivnimi silami usmerjati svoje moči in akcijo mladih, da se bodo sedanje razmere v vzgoji in izobraževanju izboljšale, mladi pa bodo lahko v tem procesu uveljavljali in uresničevali svoja hotenja, povečali svoj vloga in okrepili samoupravni in družbenoekonomski položaj.

Pri vzgoji mladih lahko v pionirski in mladinski organizaciji dosežemo pomembne rezultate. Pri tem namenimo največ pozornosti prizadevanju za večjo učinkovitost in uspešnost pouka, za izenačevanje možnosti vzgoje in izobraževanja za vse udeležence v tem procesu, za krepitev socialističnih samoupravnih odnosov na tem področju, za nenehno izpopolnjevanje učnih načrtov, predmetnikov in vzgojnoizobraževalnih programov. Prizadevajmo si za uvajanje in uveljavljanje sodobnejših oblik in metod ter moderne učne tehnologije vzgojnoizobraževalnega dela za doseganje celotnega in povezanega sistema vzgoje in izobraževanja za delo, ob delu in iz dela, za samoupravljanje in prosti čas ter za oblikovanje in usklajevanje izobraževalnih potreb in interesov v organizacijah združenega dela, v samoupravnih interesnih skupnostih in posebnih izobraževalnih skupnostih.

Mladi vidimo bistvo preobrazbe vzgojnoizobraževalnega sistema v povezovanju z delom, ustvarjanjem, z delovno prakso, v sistemu, ki bo razvijal kritični ustvarjalni duh in ljubezen do dela, skozi katero se bo z ustreznim vrednotenjem dela tudi uveljavljal samoupravni in družbenoekonomski položaj mladih in vseh udeležencev v vzgojnoizobraževalnem procesu. Gre torej za nujno medsebojno povezovanje učenja z delom in obrnjenost.

Počitniška in delovna praksa, proizvodno-tehnični pouk, in pripravnštvo, so lahko uspešni le, če so ustrezno načrtovani vrednoteni, strokovno vodeni in mentorsko usmerjeni.

Sestavni del vzgojnoizobraževalnih programov pa mora postati tudi mladinsko prostovoljno delo na mladinskih delovnih akcijah in delo v interesnih dejavnostih, v temeljnih oblikah organiziranja vseh družbenih organizacij in društev.

Če govorimo o položaju mladega človeka v vzgojnoizobraževalnem procesu, potem se prav tu srečujemo z različnimi nepravilnostmi. Zavedamo se, da se v šoli ali doma ne more uresničevati načelo učenca-študenta kot subjekta vzgoje in izobraževanja, če celoten vzgojnoizobraževalni proces ni zasnovan na samoupravnih temeljih. Prav tako tudi ne more biti samouprave v vzgojnoizobraževalnih organizacijah, če mladi ne morejo uveljaviti svoje osebnosti, ZSMS usmerja prizadevanja, da učenci in študenti v razrednih skupnostih, svetih letnikov, na zborih učencev in študentov, po svojih delegatih in delegacijah, v samoupravnih organih šol in domov, samoupravnih interesnih skupnostih in posebnih izobraževalnih skupnostih enakopravno sodelujejo v upravljanju.

Pri preobrazbi vzgojnoizobraževalnega procesa napredujemo: uveljavlja se celodnevno delo osnovnih šol, širi se krog teh šol in tudi obveznost, da ZSMS in druge organizacije pomembno prispevajo tudi v prihodnje k bolj razgibani dejavnosti teh šol, k odpiranju šol navzven.

Za dosego smotrov moramo nameniti izjemno pozornost nadaljnemu kakovostnemu razvoju pedagoškega šolstva, ki mora zagotoviti ustrezno število usposobljenih kadrov. Glede na to bo ZSMS usmerjala svoje najboljše člane v pedagoški poklic.

To je le nekaj vprašanj, o katerih mladi zavzeto razpravljajo ob pripravah na kongres. Pri vseh se ni mogoče ustaviti. Gotovo spada sem tudi štipendijska politika in celoten sklop socialno-ekonomskih vprašanj, domovi za učence in študente, regres, učbeniki itd.

O vseh teh bodo spregovorili mladi delegati na mladinskem kongresu v Novi Gorici.

Vzgoja in izobraževanje morata pripraviti mlade ljudi in tiste, ki študirajo ob delu in iz dela, na dejavno vključevanje v delo in življenje ter nadaljnje dograjevanje samoupravnega socializma. Glavni namen izobraževanja — in to bo tudi ena najpomembnejših zahtev 10. kongresa in nalog ZSMS po njem — je vzgojiti celotno in vsestransko razvito socialistično usmerjeno in samoupravno angažirano mlado osebnost.

Pred 9. kongresom Zveze sindikatov Slovenije

Vztrajno pri dogovorjenem

Letošnjega 25. in 26. oktobra bo v Mariboru 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije. V obdobju pred kongresom, ko dejavnost sindikatov še posebno zaživi, v vsaki delovni organizaciji zavzeto razpravljajo o delovnih in življenjskih razmerah delavcev, o njihovem družbenoekonomskem položaju in številnih zadevah, ki jih v obdobju med kongresoma reševali, pa ne rešili. Prav je, da se v tem času tudi glas prosvetnih delavcev »daleč sliši«, zato osnovne organizacije in organi Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja načrtno pripravljajo svoj prispevek k delu kongresa. Na nekaj vprašanj o teh pripravah odgovarja tokrat predsednik republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja GEZA ČAHUK.

— Dokumenti, ki jih bo sprejel 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije, bodo vodilo za celotno dejavnost sindikatov v prihodnjih štirih letih. Katero vprašanje, ki zadeva področje vzgoje in izobraževanja, je v osnutkih dokumentov posebno temeljito obravnavano?

V osnutkih dokumentov za 9. kongres slovenskih sindikatov vzgojnoizobraževalna dejavnost ni posebej obravnavana, tako kot niso posebej obravnavani tudi druga področja združenega dela. Gradivo obravnava problematiko s stališča delavca v združenem delu ne glede na dejavnost ali panogo gospodarstva. Menim, da so bistvena vprašanja v kongresnih dokumentih ne samo prikazana, temveč tudi opredeljena s stališči sindikatov. Za primer naj navedem eno izmed pomembnih vprašanj za vzgojnoizobraževalno dejavnost — svobodno menjavo dela. Opredelitev sindikata do tega je jasna: vztrajati na neposrednem samoupravnem sporazumevanju med uporabniki in izvajalci na temelju dogovorjenih programov. To pa je natančno tisto, za kar si v sindikatu vzgoje in izobraževanja že ves čas prizadevamo. Izločiti je treba »posredništvo« in doseči, da sredstva ne bodo omejena ne glede na družbeno sprejete programe vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Prav to, da so se sprejeti

programi nenehno širili — glede na družbene potrebe, sredstva pa so ostala bolj ali manj proračunsko omejena, je povzročalo največ težav v dohodkovnih odnosih. Kongresni dokumenti obravnavajo tudi vsa druga pereča vprašanja, ki so za vzgojnoizobraževalno dejavnost enako pomembna kakor za druga področja združenega dela.

— Ena temeljnih nalog Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja v obdobju med 8. in 9. kongresom so bila prizadevanja za enakopraven družbenoekonomski položaj vzgoje in izobraževanja v združenem delu in uresničevanje načela svobodne menjave dela. Tovariš predsednik, ali lahko ocenite, koliko smo na tej poti že napredovali in katere naloge bodo imele prednost v prihodnjem obdobju?

Res je, velik del naše dejavnosti v zadnjem mandatnem obdobju je bil namenjen prizadevanjem za enakopraven družbenoekonomski položaj vzgoje in izobraževanja v združenem delu in še posebej prosvetnih delavcev v primerjavi z drugimi. Uspehe, ki smo jih dosegli, je težko stvarno oceniti, ker nimamo meril za primerjanje. Če ocenimo, koliko smo se približali cilju, ki smo si ga postavili, potem lahko trdimo, da smo naredili pomemben korak, da bi dosegli resnično enakopraven položaj v

združenem delu.

Veliko tega pa je še treba urediti, zlasti v sistemu nagrajevanja po delu, v samoupravni organiziranosti ipd. Smoter, ki ga želimo doseči, je znan, poti za doseganje pa niso vselej lahke. Sindikat vzgoje in izobraževanja se je prav v tem mandatnem obdobju moral spoprijeti z reševanjem problemov »na dveh frontah«: po eni strani smo se morali borovati za enakopraven položaj v združenem delu in po drugi strani z zakoreninjenost miselnosti. Obe nalogi sta tesno povezani. Ne moremo si zamisliti oblikovanja dohodka po programu dela, začasno pa nagrajevanja (beri plačevanja) po formalnih merilih ne glede na delo in naloge, ki jih delavec opravlja. Za vzgojnoizobraževalno dejavnost in delavce v tej dejavnosti je zelo pomembno spoznanje, da velja zakon o združenem delu za vse. Čeprav se nam še ni posrečilo uresničiti vsega tako, kot je zapisano v tem zakonu glede družbenoekonomskega položaja kakor tudi glede samoupravne preobrazbe v delovnih organizacijah, smo vendarle precej dosegli.

Najpomembnejše naloge so jasne: treba je doseči resnično svobodno menjavo dela, da se ne bomo ravnali po načelu »damo, kolikor imamo — delati pa morate, kolikor je potrebno«, ker so potrebe vedno večje od možnosti. Druga, nič manj pomembna naloga je vsebinsko izpopolnjevanje samoupravnih aktov, ki smo jih že sprejeli na temelju zakona o združenem delu. Še posebej moramo dograjevati sistem nagrajevanja po delu in delovnih dosežkih. Da bomo to uresničili, je treba rešiti še druga vprašanja, kot so: samoupravna organiziranost znotraj dejavnosti, samoupravna organiziranost interesnih skupnosti, zlasti glede na oblikovanje enot interesnih skupnosti, podružbljanje vzgojnoizobraževalnega dela itd.

— Predkongresna dejavnost je ponavadi opozorilo na najbolj pereča vprašanja s posameznih področij dela. Teh tudi v vzgoji in izobraževanju ne manjka. Kaj menite, o katerih vprašanjih prosvetni delavci najbolj zavzeto razpravljajo ob osnutkih dokumentov 9. kongresa Zveze sindikatov Slovenije in 8. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije?

Menim, da so prav dohodkovni odnosi in samoupravna organiziranost najbolj zanimivi vprašanja v predkongresnih razpravah v vzgojnoizobraževalnih organizacijah. Pravice delavcev, da razpolagajo s sredstvi, ki jih ustvarijo s svojim delom tudi v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, so vedno bolj v ospredju. Delavci se jih vedno bolj zavedajo in jih uveljavljajo. Prav v tem pa je tudi vsebinski napredek v uresničevanju zakona o združenem delu. Razprav o dohodkovnih odnosih pa ne razumejo povsod kot težnjo po uresničevanju ustavnih in zakonskih določil, zato jih neopravičeno označijo kot »kruhorstvo«. Ne glede na to so delavci tudi v takih razmerah izoblikovali konstruktivne predloge in rešitve. Močno se zavzemajo za enotnejše in bolj dosledno nagrajevanje po delu in opredelitev minulega dela. Razpravljajo tudi o večji vlogi delavcev pri odločanju, o uveljavljanju delegatskih odnosov in drugih vprašanjih, ki so pomembna v posameznih okoljih, vrstah dejavnosti in imajo svoje mesto v kongresnih dokumentih. Veliko je tudi razprav o problematiki usmerjenega izobraževanja, predvsem z vidika strokovnega usposabljanja kadrov za naloge, ki jih čakajo, in materialnih možnosti za uresničitev usmerjene izobraževanja.

— Republiški odbor je pripravil tri širša posvetovanja, ki bodo predvidoma na Jesenicah, v Ljubljani in Mariboru. Kakšen je namen teh posvetovanj in katere delegate boste povabili, da bodo razmere na področju vzgoje in izobraževanja prikazali čimbolj stvarno?

Dogovorili smo se, da bomo na novo izvoljenemu republiškemu odboru sindikata vzgoje,

izobraževanja in znanstvene dejavnosti predlagali, naj bo na teh posvetih razprava:

— o samoupravni organiziranosti in izkušnjah v združevanju delovnih organizacij v vzgojnoizobraževalni dejavnosti;

— o pripravljenosti na uresničevanje motivov usmerjenega izobraževanja, zlasti v materialnem in kadrovskem pogledu;

— o dohodkovnih odnosih in nagrajevanju po delu.

Na posvetovanjih bi po našem mnenju morali sodelovati neposredni nosilci delovnih nalog, saj se ti nenehno soočajo z zahtevami in težavami. Poleg teh naj bi sodelovali tudi delegati za kongres Zveze sindikatov Slovenije in odgovorni sindikalni delavci. Mnenja in stališča, izoblikovana na teh posvetovanjih, naj bi našla svoje mesto bodisi v kongresni razpravi bodisi v kongresnih ali drugih dokumentih, ki bodo usmerjali našo dejavnost v naslednjem mandatnem obdobju.

— Analiza razmer bo kažipot delegatom, o čem naj razpravljajo na kongresu. Koliko delegatov našega sindikata bo sodelovalo? Ali bodo med njimi zastopniki vseh ožjih področij vzgoje in izobraževanja?

O delu medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja

Naloge po 11. kongresu

Od 11. julija, ko je bila seja medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja v Zagrebu, ima komisija svoj sedež v glavnem mestu Hrvaške. Od kar obstaja ta zvezni koordinacijski organ, ki ga sestavljajo republiški in pokrajinski sekretarji za prosveto, predsedniki prosvetnih svetov in direktorji prosvetno-pedagoških zavodov vseh republik in pokrajin, komisija vsako leto prenese svoj sedež v eno izmed glavnih mest naših republik in pokrajin, zamenja pa tudi predsednika in njenega namestnika. Tako je sedaj predsednik komisije dr. Stipe Šušar, republiški sekretar za prosveto, kulturo in telesno kulturo SR Hrvaške, njegov namestnik pa Imer Jaka, sekretar za izobraževanje in kulturo SAP Kosovo. Komisija je na svoji juljski seji razpravljala o letošnjem načrtu dela in še posebej o nalogah izobraževalne dejavnosti, ki izhajajo iz resolucije 11. kongresa ZKJ. O tem je govoril dr. Stipe Šušar. Dejal je, da se je enajsti kongres na področju izobraževanja zavzel za kontinuiteto, ki jo je začel 10. kongres. Posebno pozornost zahtevajo nekatere naloge, ki jih je treba natančno obravnavati. Taki nalogi sta predvsem samoupravno organiziranje vzgoje in izobraževanja in svobodna menjava dela v sistemu združenega dela.

V resoluciji 11. kongresa je poudarjena tudi vrednost delovnega in političnega izobraževanja in povezovanje izobraževanja z družbeno koristnim delom. Začetne poteze so narejene, še zdaleč pa ne zadoščajo. Resolucija govori tudi o utrjevanju družbenoekonomске in vzgojnoizobraževalne funkcije organizacij združenega dela v proizvodnih in neproizvodnih dejavnostih. Danes bi morala imeti vsaka organizacija združenega dela dve nalogi: družbenoekonomsko in izobraževalno. Še vedno nimamo svobodne menjave dela med izobraževanjem in drugim združenim delom — to pa je eno največjih vprašanj samoupravne preobrazbe izobraževanja. Za svobodno menjavo dela proglašajo npr. šolnino, prodajo storitev po tržni logiki in podobno. Jasno je, da to ni prav. Svobodna menjava dela mora biti utemeljena z dohodkom organizacije združenega dela, v njegovi sestavi in delitvi, o kateri odloča delavec.

Izobraževalna vloga organizacije združenega dela je, da skrbi za kadre — to pa opravlja sedaj kadrovska služba, največkrat po starem. V resoluciji ni mišljena samo tako ozko zastavljena vloga organizacije združenega dela. Dajanje kvalifikacij ipd., se je že marsikje spremenilo v trgovanje in privedlo nekatere delavske univerze v

Ne moremo si domisljati, da bi se lahko na omenjenih posvetovanjih dokopali do popolnejše analize razmer v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Prvič zato, ker bomo obravnavali le del celotne problematike in drugič zaradi tega, ker so vsa ta vprašanja toliko zahtevna, da jih na enem posvetu ni mogoče rešiti. Vsekakor so pa lahko v pomoč in usmeritev delegatom za razpravo na kongresu in pri oblikovanju stališč.

Poleg članov republiškega sveta ZSS, članov sveta ZSJ in članov nadzornega odbora, ki imajo status delegata na kongresu, je bilo na skupščinah občinskih svetov ZSS izvoljenih 2 kongres 38 delegatov s področja vzgoje, izobraževanja in znanosti, ali 12,7% vseh delegatov, izvoljenih za kongres. Polovica ali 19 delegatov je s področja osnovnega šolstva, poleg teh pa so zastopani delegati z vseh področij našega sindikata tako iz vzgojnoizobraževalnih organizacij, šolskih centrov, gimnazij, visokega šolstva, delavskih univerz in iz raziskovalnih organizacij.

Vprašanja:
MARJANA KUNEJ

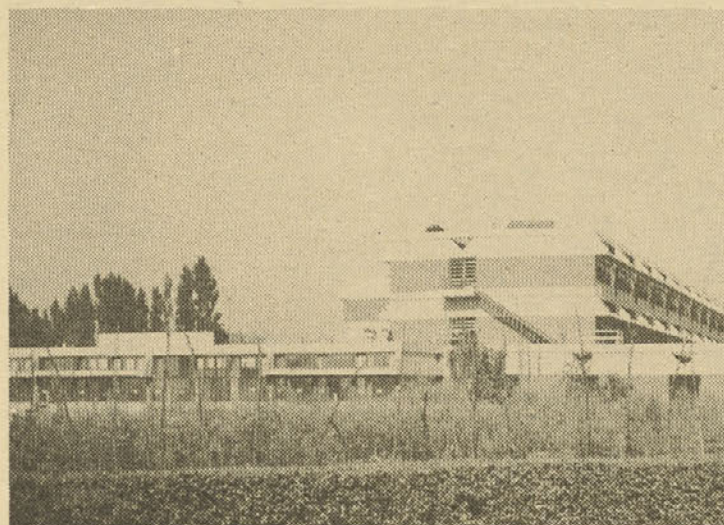
Slovesnost s pogledi v prihodnost

Podpredsednik izvršnega sveta skupščine Socialistične republike Slovenije Dušan ŠINIGOJ je letošnjega 18. septembra, ob dnevu univerze v Mariboru, slovesno odprl novo poslopje mariborske pedagoške akademije. Na skupni površini 17.306 kvadratnih metrov so prostori za pedagoški proces razporejeni na 57 odstotkih celotne površine. Gradnja in oprema novih prostorov sta stali 124 milijonov dinarjev.

Minilo je 19 let organiziranega visokega šolstva v Mariboru, 18 let dela pedagoške akademije in tri leta, odkar smo razglasili novo slovensko univerzo. V osemnajstem letu obstoja je pedagoška akademija uresničila dolgoletne želje in uspešno sklenila večletna prizadevanja svojih delavcev in študentov — gradnjo prve namenske grajene pedagoške akademije v Sloveniji pri univerzi in nastajajočega pedagoškega centra v Mariboru. Dograjen je prvi del, ob katerem bo treba zgraditi še druge manjkajoče objekte: telovadnico, prostore za srednjo stopnjo usmerjenega pedagoškega izobraževanja, domove za učence in študente ter površine za telesno vzgojo in rekreacijo. Sama lokacija, velikost zemljišča in zazidalni načrt Maribora dopuščajo uresničitev načrta, da bi v celoti sklenili kompleks zamisljenega pedagoškega centra. Tako je možno skladno v neposredni bližini načrtovati prostor sožitje vseh ustanov, ki bodo sestavljale ta center.

Jeseni leta 1960 je začel v Mariboru delovati dislocirani oddelk ljubljanske pedagoške akademije. Tako je bil storjen prvi korak, ki je nakazal smer kasnejšega razvoja. V kasnejših letih je z nenehno rastjo števila študentov nastala prostorska stiska, ki je zadnja leta močno vplivala na izvajanje učnega načrta, na vpis študentov in pridobivanje novih pedagoških kadrov.

Ker je bilo potrebno veliko denarja, je morala gradnja nove zgradbe potekati v dveh delih, iz prvega dela pa so morali izločiti tudi gradnjo telovadnice in zunanjih igrišč. Novi, širokopotezni, a ne potratno zasnovani prostori omogočajo neprimerno

Nova stavba Pedagoške akademije v Mariboru

boljši vzgojnoizobraževalni proces. V stavbi je 23 predavalnic z od 30 do 100 sedežev, 37 seminarjskih sob, 11 delavnic, 8 laboratorijev, lepa knjižnica z medioteko, številne delovne in skupne sobe in družabni prostori. Glavni projektant je znal prisluhniti potrebam pedagoške akademije. Izoblikoval je objekt, ki je po arhitektonski lepoti, funkcionalnosti in vklopanosti v okolje visok dosežek ne samo v slovenskem prostoru. Tudi projektant opreme je poskrbel za smotno, vendar lepo in skladno izvedbo.

Veliko veselje študentov in učiteljev pedagoške akademije in drugih visokošolskih delovnih organizacij mariborske univerze pa vendarle greni dejstvo, da novi pedagoški akademiji manjka tisto, kar imajo skoraj na vseh osnovnih šolah, namreč telovadnica. To je še posebno boleče za pedagoško šolo, ki vzgaja učitelje, ker gre za zavod, ki ob visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani izobražuje učitelje za telesno vzgojo v osnovnih šolah. Tudi v nekaterih prostorih še manjka pedagoška tehnologija, tako da, žal, odhajajo študenti v prakso le s teoretičnim znanjem; pedagoške šole pa bi prav na tem področju morale biti središče

novega. Kljub temu so delavci in študenti akademije in univerze optimisti; prepričani so, da bodo kmalu dobili podporo združenega dela in družbenopolitičnih dejavnikov za nadaljnjo graditev vzornega pedagoškega središča za severovzhodno Slovenijo, ker se v njem že po sedanjih delitvi dela izobražuje več kot 40 odstotkov slovenskih osnovnošolskih učiteljev.

V novi pedagoški akademiji je našla prostore tudi mariborska pedagoška šola, ki je do sedaj delala v težkih prostorskih razmerah. Pedagoška akademija v petem in šestem letu usmerjenega izobraževanja ali v prvem in drugem letniku dograjuje programe pedagoške šole. Dosežki pri izobraževanju učiteljev so zelo odvisni od učinkovitosti izobraževanja v prvih štirih letih, zato je prav, da se dijaki 3. in 4. letnika — prihodnji študenti akademije, tudi v tem obdobju usposablja v bolj urejenih in sodobnih razmerah. Hkrati pa pomeni to prostorsko in programsko sožitje upoštevanje dokumentov obeh kongresov, zlasti poglavij resolucij o pedagoškem usmerjenem izobraževanju.

EDVARD PUKŠIČ

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja in Izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri najstrednevo med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktor in glavni urednik Rudi Lešnik, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 4 din. Letna naročnina: 80 din za posameznike, za šole in druge ustanove 140 din. Št. tek. računa 50101-603-46509. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« promet temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Najpomembnejše — slediti novim tokovom

Obiskali smo Pedagoško akademijo v Ljubljani in se pogovarjali z dekanom dr. JURIJEM KUNAVERJEM

Zanimalo nas je, kako se ljubljanska Pedagoška akademija vključuje v preobrazbo našega šolstva, pogovarjali smo se o njenih prihodnjih spremembah in razvojnih načrtih, o neusklajenosti med interesi prihodnjih učiteljev in materialnimi možnostmi družbe.

Spraševali smo, kako izbirajo študente na Pedagoško akademijo, o uspehu pri študiju in osipu.

Kaj so pokazale raziskave: ali je povečano zanimanje za študij v resnici odsev družbenih potreb?

Želeli smo zvedeti kaj več o razvoju Pedagoškega centra v Ljubljani, slišati predloge za boljše usmerjanje v pedagoški poklic in za ustreznejšo kadrovsko politiko. Kaj bomo naredili za to, da prosvetni delavci ne bodo več zapuščali svojega poklica?

Zanimalo nas je tudi, kako pedagoška akademija sodeluje z drugimi organizacijami združenega dela in kako usklajujejo skupne interese na kadrovskem in znanstvenem področju?

Vpliv združenega dela na število in kakovost kandidatov se bo prav gotovo sčasoma pokazal; združeno delo bo lahko vplivalo na vpis resnih študentov in neposredno tudi na strukturo kandidatov, ki se bodo izobraževali ob delu. Ali povedano drugače: združeno delo bo lahko pomagalo izboljšati izobraževanje strokovnjakov, povedalo bo svoje mnenje o vsebini programov, sodelovalo pri povezovanju teorije in prakse in uporabi takšne metodologije in tehnološkega dela, s katero bo mogoče uresničiti bolj kakovostne in celostne smote vzgoje in izobraževanja. Vemo, da kljub prizadevanju družbe, izobraževanje v resnici še ni postalo »delovno izobraževanje in vzgoja«.

Ali ne bi bilo prav, da bi mlade že pred študijem povezali z delovno organizacijo, v kateri bodo službovali? Tako bi se prav gotovo povečala njihova odgovornost do sprotne študija. Hoteli smo slišati, kako je pedagoška akademija povezana s sorodnimi ustanovami, kako je s predvideno gradnjo nove stavbe Pedagoške akademije v Ljubljani...

O vsem tem nam je pripovedoval dr. JURIJ KUNAVER.

Pedagoška akademija že ustvarjalno sodeluje pri preoblikovanju pedagoškega šolstva. S svojim poznavanjem pedagoške teorije in prakse je že marsikaj pripomogla k spreminjanju današnje podobe usmerjenega izobraževanja. Ima pa nekoliko nevhvaležno vlogo; je v prvih vrstah reforme, zato od nje veliko pričakujejo. Včasih je pod vtisom različnih tolmačenj o usmerjenem izobraževanju, ki so velikokrat pomanjkljiva. Premalo je namreč opredeljenih napotkov in spodbud za delo. Kljub temu pa so delavci naredili odločen korak skupaj z mariborsko akademijo: do konca leta bodo pripravili učne načrte za usmerjeno izobraževanje za prvi in drugi letnik akademije. Široko zastavljeni izobraževalni smotri so bili v javni razpravi dobro sprejeti. Povezati skušajo vse dejavnike na večerji izobraževanja, družbenopolitične organizacije in izvajalce na področju srednjega šolstva-pedagoške šole, osnovne šole druge srednje šole, osnovne šole in fakultete. Načrt povezovanja je precej širokopotezen, ni pa povsem zaživel, saj zajema veliko področij in veliko ljudi. Dekan meni, da se stiki s prakso nenehno izboljšujejo. Prepričan je, da imamo v naših osnovnih šolah veliko dobrih praktikov, ki premalo sodelujejo pri tem delu. Povedati je treba, da so v sedanjem gradivu, ki je dober temelj za izdelavo načrtov, še vedno nekatere slabosti. Le-te opozarjajo, da so načrte pripravljali učitelji, ki se težko sprijaznijo z večjimi spremembami glede obsega predmeta. Ob tem delu si delavci akademije želijo veliko spodbud in predlogov vseh, ki so pripravljeni sodelovati. Družba potrebuje zelo veliko učiteljev, posebno za tehnično vzgojo, matematiko, fiziko itn.

V zadnjih letih se vpisuje vedno več študentov, žal, pa so možnosti izredno omejene zaradi pomanjkanja prostora. Razdrobljenost organizacije in težave s prostori omogočajo boljše organizacijo dela in vpis večjega števila kandidatov. Premalo prostora je zlasti na oddelkih za razredni pouk, skupne predmete tehnično vzgojo, likovno in glasbeno vzgojo.

Pedagoška akademija doslej ni omejevala vpisa, ker se je zavedala, da bi bila to slaba usluga družbi. Odklanja pa vse tiste študente, ki naj bi jim bila le začasno zatočišče; take, ki so brez ambicij v pedagoškem poklicu. Ugotavlja jo, da se oblikuje jasna podoba o tem, kdo bo v poklicu dobro uspeval, šele na koncu študija, v drugem letniku. Metodiki spoznajo uspešnost kandidatov že pri nastopih, ne morejo pa si ustvariti celostne podobe osebnosti posameznikov.

ŠE VEDNO PREMALO SODELOVANJA

Visokošolske organizacije še vedno premalo sodelujejo pri poklicnem usmerjanju. Letos, ko je pogoj za vpis strožji, so delavci akademije večkrat v dvomih, kako ravnati pri kandidatih, ki bi se radi kasneje prijavili za študij. Pri načrtovanju vpisa nimajo dovolj stikov z družbenimi službami, pa tudi sicer so številke načrtovanih potreb po kadrih za naslednje leto zelo raznolike (npr. potrebe po učiteljih za novomeško območje).

Večja ponudba je boljša kot večje povpraševanje — meni dr. Kunaver. Akademija poskuša zadostiti družbenim potrebam z uresničevanjem zakona o visokem šolstvu, še posebno glede sprotne študija. Na ljubljanski pedagoški akademiji imajo vsako leto od 300 do 400 diplomantov. Letos, ob 30-letnici Pedagoške akademije so imeli že blizu 5000 diplomantov, pettisotično plovila pa bodo pozdravili letošnjo jesen. V zadnjih petih letih se je število na novo vpisanih kandidatov v prvi letnik povečalo za okrog 100 rednih in prav toliko študentov ob delu. Število vpisanih študentov ob delu je prav gotovo še dodaten problem glede na prostorske razmere, v katerih dela akademija. Gotovo je, da bo v novih prostorih lahko bolje izoblikovala svojo podobo enovite organizacije, povečala učinkovitost svojega dela in ne nazadnje — postala privlačnejša za kandidate.

Glede na družbene potrebe po kadrih je treba povedati, da je pri deficitarnih naravoslovnih predmetih napredek manj viden, včasih niha; na področju tehnične vzgoje je študentov dovolj — ker kombinirajo s študijem likovnega pouka. Gotovo je, da prevladuje nagnjenje do enega ali drugega predmeta (prednjači likovna vzgoja). So pa še druge kombinacije. Eno je gotovo: študentje ne morejo izbirati predmetnih skupin po svojih željah ali po potrebah združenega dela, dokler pesti akademijo takšna prostorska stiska!

Za učitelje pedagoške akademije je vedno zanimivo vprašanje, kateri tip študenta se bo pozneje pri delu v praksi bolje obnesel: ali tisti, ki si bolj prizadeva, ali tisti, ki snov lažje dojema?

V mladem človeku, meni dr. Kunaver, še niso prebudene vse ustvarjalne sposobnosti, ko se sooči z delovnimi problemi: kadrovska šola pa traja premalo časa, da bi se lahko v tem obdobju pokazalo, kako se bodo študentje poznali.

Trudijo se, da bi posamezniku dali čim več znanja in ga usposobili, kako to znanje najbolje prenašati na druge. Kandidate opozarjajo na to, da je njihov cilj — dobro učiti in vzgajati ne glede na okoliščine. Najpomembnejše je,

da zna učitelj slediti novim tokovom v znanosti in samoupravnih družbenih praksi.

SKLENJENI DOGOVORI

Glede organizacije pedagoškega šolstva v Sloveniji so družbeni dokumenti precej jasni, ko pa je treba rešiti ta vprašanja v praksi, so akademija in druge kadrovske šole precej prepuščene same sebi.

Imajo sicer že dogovor o tem, kako se bodo povezali, npr. z gi-

Dekan dr. Jurij Kunaver

mnazijo pedagoške smeri v Ljubljani, menijo pa, da bi morali ta vprašanja reševati skupaj z načrtovalci razvoja. Smotno bi bilo, če bi se v reševanje teh problemov bolj vključilo tudi drugo visoko šolstvo. V Ljubljani je predvidena gradnja stavbe, ki bo sprejela pod svojo streho pedagoško akademijo, gimnazijo pedagoške smeri in vzgojiteljsko šolo — skupaj bi sestavljale SOZD.

K napredku bo gotovo prispevala tesnejša vsebinska in vertikalna povezava med pedagoško akademijo in drugim pedagoškim šolstvom. Dogovor je sklenjen, kmalu bodo nastali sporazumi. Kako imenovati tak center v prihodnje? Pedagoški center ali pedagoška šola? Akademija vztraja pri nazivu pedagoški center, kot je to že opredeljeno z družbenim dogovorom.

Pogrešajo pa še nadaljnjo razpravo na ravni območja; gre namreč tudi za dislocirane oddelke pedagoške akademije, ki se morajo povezati s tem ali kakšnim drugim izobraževalnim centrom.

BOLJŠE MOŽNOSTI ŠTUDENTOM

In kakšna je življenjska raven študentov? Na pedagoški akademiji res ni zavidanja vredna — pravi dekan — in nadaljuje: Ve-

čina naših študentov je za čim hitrejši študij! Zanje bi bilo treba še posebej poskrbeti in jim dati čim boljše možnosti, saj se morajo sicer voziti vsak dan od doma v Ljubljano. Takšno premagovanje težav je odsev izbiranja materialno cenejše poti, ker študentje ne z morejo v Ljubljani plačevati dragih stanovanj in hrane. Razumljivo je, da je tako reševanje problemov precej drago plačilo, saj gre na račun zmanjšane delovne zmogljivosti. Tudi popoldanske oblike dela so okrnjene. Upoštevati bi bilo treba tudi to, da bo v prihodnjem urniku akademije popoldanski čas še bolj izrabljen, kajti v novi stavbi bo treba deliti skupne prostore.

Izboljšave na področju stipendiranja so brez dvoma prispevale k boljšemu odzivanju kandidatov za pedagoški poklic in tudi k večji stalnosti v poklicu. Tudi boljši obeti glede osebnih dohodkov in ustrezno vrednotenje dela so pripomogli, da je vedno več mladih, ki želijo postati učitelji.

In kakšno je sožitje med teorijo in prakso? Visoko šolstvo je še vedno (saj je tudi zmeraj bilo) malce odmaknjeno od prakse. V interesu družbe je, da daje visoko šolstvo kadre, čimbolj prilagajene praksi. Prilaganje teorije in prakse je že star problem. Razloček med znanjem, ki ga študent pridobi, in tistim, ki ga zahteva praksa, pa je pri diplomantih vsake šole drugačen. Vsaka si prizadeva, da bi bil ta razloček čim manjši, vendar mora deloma za to poskrbeti tudi družba.

Z osnovnimi šolami ima pedagoška akademija dobre stike: s 50 šolami imajo razvito hospitacijsko dejavnost in učno prakso, na občasnih posvetih pa dobivajo pobude za izboljšanje dela. Morda bi bilo koristno, da bi na Pedagoški akademiji bolj konkretno spoznavali probleme širšega združenega dela in ugotovili, kakšne so njegove kadrovske potrebe in kakšne kadre potrebuje. To bi se moralo zrealizirati tudi pri izobraževanju pedagoških delavcev med študijem. Zavedati se je treba, da študira na akademiji mladina iz različnih okolij, ki se bo usmerila v najraznovrstnejšo dejavnost.

Učitelji akademije bi se morali še bolj kot doslej približati študentom kot mentorji, saj bi le tako prihodnji diplomanti znali prenesti pravo mentorstvo tudi v praksi. V zadnjem času si na akademiji še posebno prizadevajo obogatiti študijske programe z dejavnostmi prostega časa. Doslej jih imajo petnajst — to pa je še vedno premalo.

ZGODNJA USMERITEV

Dr. Kunaver meni, da bi lahko študenta pedagoške usmeritve vezali na delovno organizacijo,

morda že prej, na srednji stopnji izobraževanja. Zanimivo je, da ostanejo nekateri mladi ljudje navezani celo na osnovno šolo, ki so jo nekdanj obiskovali. Ta vez se ohrani, in zgodi se, da pride diplomant pedagoške akademije službovat v šolo, ki mu je nekdanj dala osnovno znanje. To velja predvsem za manjše kraje, lahko pa tudi za mestne okolišje. Za mladega človeka je koristno, da spozna čim bolj raznovrstne delovne razmere. Pomemben je tudi vpliv taborniške in pionirske organizacije, iz katerih se posamezniki večkrat odločajo za pedagoške poklice. Dovolj zgodnja usmeritev in spoznavanje sposobnosti vodenja in komuniciranja z vrstniki ali mlajšimi od sebe je tudi ena izmed možnih poti, da dobimo čim boljše kandidate za pedagoški poklic.

Hoteli smo zvedeti, kakšne so možnosti pedagoške akademije v mednarodnem tehničnem in izobraževalnem sodelovanju, kako je izmenjavajo znanstvenih in tehničnih informacij in raziskav, medsebojnih obiskov in kadrov...

Pedagoška akademija je od svoje ustanovitve dalje kadrovska šola, njena glavna naloga je — izobraževanje prihodnjih učiteljev. To delo so opravljali delavci pedagoške akademije izredno zavzeto, zanj je bilo potrebno veliko naporov. Seveda pa ni bilo samo to vzrok, da se znanstveno raziskovalno delo v tej vzgojnoizobraževalni organizaciji ni vzporedno razvijalo. K temu so »pripomogli« še drugi vzroki: odnos družbe in bližina drugih ustanov, ki za to niso bile zainteresirane. Morda tudi ni bilo prave potrebe, čeprav, pravi dekan, mora imeti vsaka visokošolska organizacija teoretično in znanstveno »zaledje«.

Kljub velikim nalogam so vidni dosežki strokovnega in znanstvenega dela sedanjih in nekdanjih delavcev pedagoške akademije, med katerimi so predvsem številni učbeniki. Učitelji so izdali tudi dve bibliografiji.

Sedaj poskušajo po najboljših močeh razvijati raziskovalno delo, toda posledice preteklosti se še vedno kažejo v pomanjkljivi kadrovske zasledbi. Mnogi oddelki so šele v zadnjem času dobili stalne učitelje, manjka pa še vedno »piramidasta struktura«, ki bi omogočila delitev dela na posameznih predmetnih področjih. Na akademiji se zavedajo, da lahko največ storijo na področju metodik posameznih predmetov, saj so glede tega še v najboljšem položaju. Imajo najmanj enega metodika za vsako predmetno področje. Problem so večje obveznosti kot na drugih fakultetah, kar je morda pomanjkljivost zakona o visokem šolstvu; ta pa je moral upoštevati sedanje stanje. Pedagoška aka-

demija nima posebnih strokovno bogatih stikov z drugimi ustanovami v tujini, poskušajo pa se povezati z znano poljsko pedagoško akademijo v Krakovu in z nekaterimi drugimi podobnimi ustanovami. Zgledi kažejo, da ni odveč, če se znanstvena misel včasih razvija na vzporednih ustanovah. Poskušajo dohiti zamujeno, čeprav jih čaka veliko nalog. Med drugimi tudi nova gradnja...

Upoštevati moramo, da so razmere skromne, družba pa pričakuje, da bodo vzgajali ne le na temelju tujih temveč tudi na temelju svojih teoretičnih spoznanj. V ta namen bo Pedagoška akademija ustanovila nekaj centrov, ki bodo organizacijsko boljše povezali njene in zunanje sodelavce na področju interne televizije, učnih pripomočkov, permanentnega izobraževanja, študija ob delu, itd. Dekan je poudaril, da si na akademiji želijo več povezave med sorodnimi ustanovami, da bi lahko hitreje in uspešneje reševali vse pereče probleme. Premagovati morajo odmaknjeno in iskati medsebojne stike.

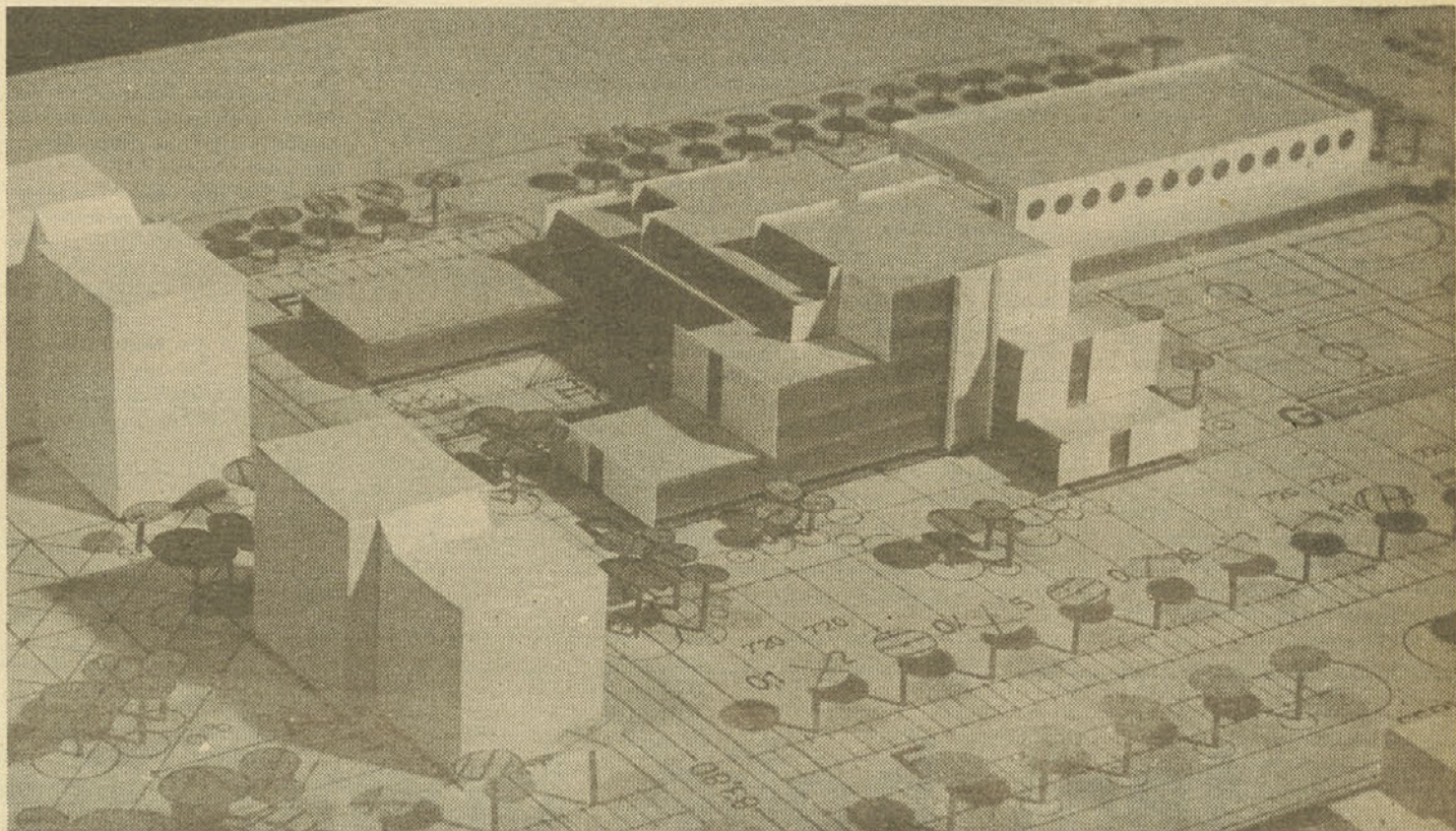
NOVI PEDAGOŠKI CENTER

Priloge na gradnjo nove stavbe že potekajo, še posebno po zadnji seji Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki je odobrila v ta namen 13 milijard dinarjev. Še vedno ni rešeno vprašanje lastništva zemljišča, kljub že zdavnaj določenim namembnostim. Graditi naj bi začeli že letošnjo jesen, vendar bo ljubljanski napotom, da bi delo steklo hitreje, to težko uresničiti. Upoštevati je treba, da gre za gradnjo stavbe, ki bo imela prostore za štiri ustanove! Najtežje je seveda usklajevati interese...

Verjamejo, da bodo z dobro organizacijo dela v prihodnjem pedagoškem centru prostori kar najbolj izrabljeni. Pedagoški center bo imel 7600 kvadratnih metrov uporabnih površin, kar pa ni veliko glede na nenehno naraščajoče zahteve. Čas za gradnjo je omejen, prizadevati si bodo morali, da bo nova stavba centra dograjena v dveh letih. Končno!

Pogovarjala se je: TEA DOMINKO

Maketa novega Pedagoškega centra v Ljubljani — (Foto: Damjan Gale)

čim bolje se bomo poznali

Toliko, kolikor šole potrebujejo

24. novembra bo minilo štiri leta, odkar so delavci in delavke osnovnih šol Anton Aškerc, Gustav Šilih, Miha Pintar-Toledo, Posebne osnovne šole XIV. divizije Velenje, Celodnevne osnovne šole Biba Roek in osnovne šole Karel Destovnik-Kajuh Šoštanj ter Bratov Letonja Smartno ob Paki podpisali samoupravni sporazum o združitvi v Vzgojno-izobraževalni zavod Velenje. 1. januarja 1975 so se torej začeli predstavljati kot delovna organizacija s sedmimi temeljnimi organizacijami združenega dela. Letos se jim je kot osma temeljna organizacija pridružila še nova osnovna šola Veljko Vlahovič, ki je od 1. septembra tudi celodnevna osnovna šola.

4990 učencev in učenek je razdeljenih v 102 oddelke, k tem pa je treba prišteti še nadaljnjih 13 oddelkov z 208 učenci in učenkami posebne osnovne šole.

V teh štirih letih je doživel osnovno šolstvo v velenjski občini izrazit preporod. To se zrcali predvsem v novem, bolj neposrednem in odgovornem zanimanju krajanov in delavcev v združenem delu za njihovo problematiko, vsebino, kakovost in obseg vzgojnoizobraževalnega dela, pa tudi v volji, da za njihovo delovanje prispevajo toliko denarja, kolikor ga šole potrebujejo.

»Nov prispevek k dobremu sodelovanju med krajanji, delavci, krajevnimi skupnostmi in družbenopolitičnimi organizacijami je bila tudi problemska konferenca o problematiki šolstva v velenjski občini, ki jo je v tednu

Premalo denarja za stanovanja

V Vzgojno izobraževalnem zavodu Velenje, ki ga sestavlja osem temeljnih organizacij združenega dela, od tega sedem osrednjih osnovnih šol in posebna osnovna šola, je zaposlenih več kot 400 delavcev in delavk. Med njimi je okrog tristo učiteljev in učiteljic.

Večina osrednjih osnovnih šol ima ustrezno strokovno usposobljene učitelje. Tako je tudi na podružničnih šolah, kjer imajo nekaj mladih učiteljskih parov. Kljub temu trdijo, da bi bilo lahko v velenjskih osnovnih šolah še več strokovno usposobljenih učiteljev in učiteljic.

Tako kot drugod po Sloveniji tudi v Velenju ne morejo dobiti predmetnih učiteljev za vzgojne predmete, težko pa jih dobijo tudi za matematiko in fiziko. Povedati je treba tudi to, da se nihče ne javi na razpisane štipendije za te predmete.

»Lahko bi dobili učitelje,« je dejal tajnik občinske izobraževalne skupnosti Velenje Srečko Peterlin, »če bi imeli stanovanja. Vprašanje neustrezne strokovne zasedenosti teh vzgojnih predmetov pa je še toliko bolj resno, ker imamo v Velenju že dobro razvito celodnevno osnovno šolo.«

O stanovanjih za učitelje je govoril tudi direktor VIZ Velenje, Franjo Arlič in dejal, da bodo temeljne organizacije upoštevale v načrtu za leto 1979 in 1980 tudi denar za nakup stanovanj, namenjenih učiteljem, še posebej zato, ker se Velenje zelo širi, saj organizacije združenega dela nenehno zaposlujejo novo delovno silo iz drugih republik. Vsako leto se nabere za dva do štiri nove oddelke otrok; zato bodo v Velenju potrebovali vedno več učiteljev. Kot urbano in razvito mesto je Velenje privlačno za slovenske prosvetne delavce, to pa je premalo, da bi se ti nastanili v neprimernih stanovanjih.

Komunisti pripravila ustrezna komisija pri občinski konferenci zveze komunistov,« je pripovedoval Franjo Arlič. Na njej so se temeljito pogovorili o medsebojni pomoči, obojestranskem sodelovanju, o denarnih potrebah šol in kadrovskih težavah ter se dogovorili, da bodo uporabniki dali še več predlogov, pobud in idej za vsebinsko obogatitev vzgojnoizobraževalnega procesa v osnovnih šolah velenjske občine. Potrebno pozornost bodo namenili predvsem izenačevanju možnosti za učenje med otroki, ki obiskujejo celodnevne osnovne šole, in tistimi, ki še vedno sprejemajo znanje v »navadni« osnovni šoli.

»Problemska konferenca je bila junija,« je povedal Franjo Arlič, »kmalu pa bomo organizirali podobno problemsko konferenco, na kateri bomo pregledali, kaj in koliko smo eni in drugi že naredili in kaj nas še čaka.«

Ob združevanju v tako veliko delovno organizacijo so se sprva bali, da bo samoupravljanje po posameznih osnovnih šolah okrnjeno. Po štirih letih pa ugotavljajo, da se je to po vsebini in oblikah neverjetno razvijalo.

Sedaj se vsak delavec živo zanaša za vsebino samoupravnih aktov, ker hoče in želi vedeti, kakšen je njegov položaj, od delitve sredstev za osebne dohodke, do urejanja delovnih razmerij, pravic in dolžnosti in ocenjevanja posebnosti, ki se porajajo pri njegovem delu. Vse temeljne organizacije v naši delovni organizaciji imajo enotno urejene samoupravne akte in v njih jasno rdečo nit, da pripada vsem za enako delo enaka nagrada.

Če kje nastajajo samoupravni akti s sodelovanjem delavcev, če se kje zares upoštevajo dodatni, določeni, uporabni predlogi, kako naj bi to ali ono opredelili v posameznem samoupravnem aktu, potem je tako pri nas,« je poudaril Franjo Arlič.

Na temelju pogovorov v skup-

nih komisijah pri vzgojnoizobraževalnem zavodu in po razpravi v komisijah v posameznih osnovnih šolah in temeljnih organizacijah, pripravijo strokovne službe zavoda ustrezen osnutek akta.

Občinska izobraževalna skupnost Velenje je še vedno posrednica med temeljnimi organizacijami združenega dela — uporabnicami in osnovnimi šolami oziroma temeljnimi organizacijami združenega dela — izvajalkami. Denar nakazuje neposredno osnovnim šolam. S samoupravnim sporazumom imajo določeno, da s sredstvi razpolagajo in uporabljajo same temeljne organizacije. Pri uporabi denarja se ravna po vodilu, naj bi denar uporabili čim bolj gospodarno in smotno.

Na relaciji med delovno skupnostjo skupnih služb Vzgojnoizobraževalnega zavoda Velenje in temeljnimi organizacijami (osnovnimi šolami) skušajo uveljavljati svobodno menjavo dela in dohodkovne odnose. Odločujoča je vsebina in količina opravljenega dela delovne skupnosti za potrebe temeljnih organizacij Računovodska, administrativna, kadrovska-pravna, pedagoška in poslovna opravila plačujejo temeljne organizacije po dogovorjenih cenah.

V teh štirih letih so se dogovorili za mnoga skupna in solidarnostna reševanja najrazličnejših problemov. Uvedli so skupno amortizacijo zgradb; združena sredstva za regres za letovanje, predvsem zato, da so lahko uveljavili solidarnost; skupno oblikovanje sklada za stanovanjsko izgradnjo, v kateri skupna komisija pri vzgojnoizobraževalnem zavodu skrbi za celotno reševanje stanovanjske problematike. Z denarjem, ki se zbira v banki, se jim posreči letno zbrati v ta namen okrog 3,5 milijona dinarjev.

STANE JESENOVEC

Koliko vedo občani Pohvala učiteljem

Mnenja občanov o delu občinske izobraževalne skupnosti, tokrat v občini Velenje, osnovnih šolah, obveščeni, delegatskih razpravah in pobudah naj bi bila redna rubrika na tej strani našega časnika. Tokrat smo zastavili nekaj vprašanj tudi nekaterim velenjskim občanom. Odgovori so zanimivi, resni in tudi zaskrbljujoči.

MARIJA AVBERŠEK, KMETICA, LOPATNIK: »Sin hodi v 7. razred osnovne šole Gustav Šilih. V šoli so zahtevni. Dobro bi bilo, če bi tudi na tej šoli uvedli celodnevno osnovno šolo, da bi se otroci lažje in bolje učili. Pravijo, da je v Velenju celodnevna osnovna šola, a jaz ne vem, kje je. Delam doma, na kmetiji. Ne zanimam se za šolo in izobraževanje.«

BORIS MACKOVŠEK, DELAVEC V REK VELENJE: »Ne vem, koliko osnovnih šol imamo v velenjski občini in kako se imenujejo. Tudi tega ne vem, kako so organizirane. Sin sicer obiskuje osnovno šolo Anton Aškerc in je zadovoljen. Novosti? Slišati je bilo o celodnevni osnovni šoli, pa še niso rekli nič dokončnega. Pametno je, da lahko dobijo sedaj učenci vse šolske potrebe v šoli. Knjige so dobili za majhno odškodnino, drugo pa morajo plačati. Šole je treba pohvaliti. V REK se pogovarjamo na sestankih o marsičem, o osnovnošolskem izobraževanju še nismo govorili, saj je veliko drugih, bolj perečih zadev. Delegati za izobraževalno skupnost nas obveščajo o pogovorih in sklepah skupščine občinske izobraževalne skupnosti v našem tovarniškem glasilu Informator.«

KRISTINA GOLI, GOSPODINJA: »Šest otrok imam. Marija hodi v posebno osnovno šolo. Ne vem, koliko šol imamo v Velenju. Vem, da damo za šole precej denarja, koliko, pa ne vem. Na zbor občanov nisem hodila, zato ne poznam natančnih podatkov. Mislim, da so nove šole potrebne. Za mlade nam ne sme biti žal denarja. O celodnevni šolah se veliko govori. Ne vem, ali jih imamo ali ne. Mislim, da bodo moji štirje vnuki že hodili v take šole.«

MARIJA SLUGA, STISKALKA V GORENJU: »O izobraževanju se v našem kolektivu pogovarjamo le, ko odločamo o prispevni stopnji. V Velenju damo še vedno premalo denarja za šole in vrtnice. Imam hčerko, ki hodi v 5. razred osnovne šole Anton Aškerc, in dekletce, ki obiskuje VVZ. Delam v treh izmenah in imam precej težav z varstvom. Na srečo mi popazi mlajša hčer starejša. Dokler ne bo začela tudi mala hoditi v šolo, nisem za celodnevno osnovno šolo, saj bi tako izgubila »varuško«. Res je, v šoli so vsi naenkrat dobili knjige in zvezke ter druge učne pripomočke. 311,80 din bomo lahko plačali v dveh obrokih. To je velika pomoč staršem in učencem. Uprave šol in učitelji so vredni vse pohvale.« S. J.

Učbeniki za 4662 učencev

»Ko so pisali o šolah in občinah, kjer so uvedli brezplačne učbenike,« so nekoliko prizadeto povedali naši sogovorniki v vzgojno izobraževalnem zavodu in na občinski izobraževalni skupnosti Velenje, niso nikdar omenjali naše občine. Lahko rečemo, da se je nam in našim učiteljem zgodila majhna krivica. Akcija za uvedbo brezplačnih učbenikov poteka pri nas že tretje leto in je letos končno dosegla zaželeni smoter. Že v predlanskem in lanskem šolskem letu smo skušali zbrati vse potrebne učbenike — darovalo jih je približno 4500 učencev in učenek. Žal tedaj nismo dobili učbenikov od vseh otrok. Letos se nam je združeno in dobro dogovorjeno akcijo posrečilo zbrati vse učbenike.

V načrtu občinske izobraževalne skupnosti smo že lani načrtovali nekaj denarja za nakup manjkajočih in zamenjavo izrabljenih učbenikov. 640 tisoč din je zadostovalo za nakup teh knjig. Pri tem je treba omeniti poslovalnico Mladinske knjige v Velenju, ki se je vključila v akcijo in se odrekla rabatu.

S tem pa naloga za oskrbo otrok s šolskimi potrebščinami še ni povsem opravljena. Učenci so letos dobili na mizo šolske knjige, delovne zvezke, zvezke in še nekatere potrebščine. Le-te bodo lahko plačali v dveh obrokih. Tako ni več treba otrokom in staršem tekati po knjigarnah in papirnicah. Šolsko torbo smo jim napolnili le s tistimi šolskimi potrebščinami, ki jih v resnici potrebujejo v šoli.

Te dni, ko sestavljamo načrte za leto 1979 in 1980, bomo v njih upoštevali tudi nakup delovnih zvezkov. Po oceni staršev in delavcev v združenem delu, predvsem pa po njihovem razumevanju sklepamo, da smo na tem področju na pravi poti.

Drobne iz Velenja

Obveščanje — Za boljše obveščenost občanov so začeli v občinskem glasilu Naš čas objavljati gradivo za seje skupščine. Menijo, da jim omenjeno glasilno in krajevni radio namenjata premalo prostora in časa. Poročali niso niti o šoli v naravi — za učence 4. in 5. razreda in o uvedbi brezplačnih učbenikov. Vse te naloge, pa so izvedli učitelji in drugi delavci osnovnih šol velenjske občine lani (šolsko leto 1977-78) in letos prvič.

Interna banka — V velenjski občini si prizadevajo, da bi združevali denar, namenjen za naložbe v najrazličnejše šolske, športne, kulturne objekte v interni banki. Tako bo denar, ki ga imajo samoupravne interesne skupnosti za naložbe, bolj gospodarno izrabljen. Ob obnavljanju šole bodo v Topolšiči zgradili tudi telovadnico in uredili oddelke vzgojno-varstvene zavoda. Telovadnico bo plačala izobraževalna skupnost, opremo pa telesnokulturna skupnost.

113 993 tisoč din — Za letošnje leto ima Občinska izobraževalna skupnost Velenje predvidenih 113.993 tisoč din. V občini ostane za enotni program 57.148 tisoč din, za dopolnilnega pa 42.742 tisoč din. Republiški izobraževalni skupnosti bodo po tem načelu odšteli za skupne naloge 2.854 tisoč din, za vzajemnost 1.175 tisoč din in za solidarnost 10.074 tisoč din. Redna prispevna stopnja (poprečna) za letošnje leto je 6,33.

Zaradi nekaterih posebnosti imajo v velenjski občini tudi višjo ceno na oddelek, kot je dogovorjeno v republiškem merilu.

V zadnjih štirih letih so uporabili za obnovo šol, postavitev novih telovadnic, nakup učilnic in gradnjo osnovne šole Veljko Vlahovič na 100 milijonov dinarjev. Ta sredstva so dobili iz samoprispevka sedmih mestnih krajevnih skupnosti, 0,80 % prispevka od bruto osebnega dohodka, namenskih sredstev organizacij združenega dela in samoupravnih interesnih skupnosti. Prav sedaj se pripravljajo na gradnjo pete osnovne šole v naselju Šalek — Gorica. Po programu II. samoprispevka je bilo predvideno, da se bodo vselili vanjo jeseni 1979. Z ureničevanjem programa zamujajo za štiri mesece. Znatno se je povečala tudi cena izgradnje, in sicer od 60 na 90 milijonov din. Po že omenjenih virih (samoprispevek in prispevna stopnja za investicije) bodo lahko v dveh letih zbrali komaj 70 milijonov din. S tem denarjem ne morejo financirati še druge objekte. Na sliki del osnovnih šol Anton Aškerc in Gustav Šilih. — (Foto: Stane Jesenovec)

Občinska izobraževalna skupnost Velenje

Za čim manjše razlike

O problematiki, nalogah in ciljih osnovnega šolstva v velenjski občini so nam ob našem obisku spregovorili predsednik skupščine občinske izobraževalne skupnosti inž. Franc Avberšek, predsednik izvršnega odbora Lojze Filipančič in tajnik občinske izobraževalne skupnosti Srečko Peterlin.

Leta 1975 so v velenjski občini izvolili prvo skupščino občinske izobraževalne skupnosti. Tedaj

»V velenjski občini smo v zadnjih letih dosegli izrazit napredek,« pravi predsednik skupščine inž. Franc Avberšek. — (Foto: S. J.)

je postal predsednik skupščine inž. Franc Avberšek. Letos so se že drugi odločili zanj.

V štirih letih svojega dela je imel opravka s številnimi problemi in skupno s sodelavci našel veliko rešitev. Sedaj ve, da niso uporabniki na enem, izvajalci pa na drugem bregu. Združuje jih skupen tok in »nese« usmerjeno, načrtovano, v zaželeni pristan.

»Po štiriletnih izkušnjah,« je poudaril Franc Avberšek, »me ni mogoče kar tako prepričati, posebno kadar gre za nove stvari.

Razumem učitelje, če gre za uvajanje, npr. celodnevne osnovne šole, pa tudi starše. Z uvedbo celodnevne pouka na osnovnih šolah Biba Roek Šoštanj in »Veljko Vlahovič« Velenje smo naredili za del učencev veliko (4) oddelkov od 206 oddelkov ostali pa bodo počasneje napredovali. Zaradi pomanjkanja denarja, kadra in prostorov žal niso vsi deležni sodobnega pouka in vzgoje v celodnevni osnovni šoli.«

Problem osebnih dohodkov učiteljev je bil med osrednjimi, katerim se je že prve dni pred sednikovanjem leta 1975 srečal inž. Franc Avberšek. Pa ne samo on, ampak celotno samoupravno izvoljeno vodstvo občinske samoupravne skupnosti.

Prav pri »zapiranju škarij« med osebnimi dohodki učiteljev in delavcev v rudarstvu, energetiki in industriji v Velenju nimajo sreče.

»Razlike skušamo zmanjšati,« sta zatrjevala inž. Franc Avberšek in Srečko Peterlin, vendar velenjsko gospodarstvo preko račuje dogovorjeno. Zato se, žal, škarije ponovno odpirajo. Za letošimo imamo predvideno, da bomo dosegli 3.700 din na pogojno ne kvalificiranega delavca. Lani se po valorizaciji osebnih dohodkov nismo približali dohodku na pogojno ne kvalificiranega delavca v gospodarstvu. Delavci na področju energetike imajo zaradi najrazličnejših dodatkov na težke delovne razmere, visoke osebne dohodke. Njihovega pogojno ne kvalificiranega delavca pa ne moremo do seči, tako zaradi pomanjkanja denarja kakor tudi zaradi republiškega poprečja. Smo blizu tega mesta v Sloveniji.

STANE JESENOVEC

Brez soudeležbe

Tudi v velenjski občini so podpisali samoupravni sporazum o združevanju sredstev za šolanje otrok z motnjami. Za logopedsko dela naj bi združevala sredstva zdravstvena, telesnokulturna, izobraževalna skupnost in skupnost za zaposlovanje ter socialno skrbstvo. Kljub podpisanemu sporazumu, pa se to v velenjski občini ne premakne nikamor. Zdravstvena skupnost in skupnost za zaposlovanje ne prispevata svojega deleža. Zato na posebni osnovni šoli ne morejo imeti svojega logopeda, da bi skrbel za delovno vzgojo, poklicno usmerjanje in druge preprotebnosti stvari, ki jih je treba dati tem otrokom.

S. J.

tem bolje bomo delali

Zveza pionirjev in osnovna šola

Vprašanje odnosa osnovne šole do pionirske organizacije in nasprotno, dobiva z razvojem ene in druge različne razsežnosti, vendar pa na nobeni stopnji našega družbenega razvoja ne bi mogli ugotoviti, da ti dve pomembni vzgojni dejavnosti ne bi bili tako ali drugače med seboj povezani, ena od druge odvisni.

To povezanost je mogoče oceniti vsaj z dveh, za naš namen pomembnih vidikov, in sicer:

— Kako so vsebina, metode in cilji pionirske organizacije vplivali na vsebino, metode in cilje osnovne šole.

— Kako je osnovna šola urešničevala programe pionirske organizacije.

— Oba vidika sta med seboj dialektično povezana. Pionirska organizacija, ki je bila ob svojem nastanku politično-vzgojna, predvsem domoljubno usmerjena organizacija otrok Jugoslavije, je imela v svojem programu vse tiste vrednote, ki so bile značilne za novo, socialistično družbo. Med temi vrednotami so bile ljubezen do domovine, skrb za njeno obrambo, in za tem obnovo na prvem mestu. Prav tako pomembna vrednota je bila in je še odnos do dela, ki so jo pionirji razvijali tako, da so se — podobno odraslim — dejavno vključevali v razne dejavnosti, ki so imele praktično delovno vrednost.

Taka usmerjenost po vsebini je bila v začetku vpeta v razmeroma trdno organizacijsko obliko. Očitno pa je prav vsebina dejavnosti pionirjev, ki se je čedalje bolj uresničevala v prostem času, pa tudi demokratizacija družbenega odnosa do otroka prispevala k temu, da je pionir-

ska organizacija dobila značaj zabavno-vzgojne organizacije, ki začne otroka vrednotiti tudi z vidika njegovih potreb in njegove zgodovine.

Vse to je vneslo v pionirsko organizacijo novega duha, ki se kaže med drugim v najrazličnejših oblikah samoupravnega življenja pionirjev pri svoji dejavnosti, te pa so postajale čedalje bolj otroške in vedre, kljub temu pa se niso izogibale uresničevanju temeljnih vrednot pionirske organizacije. Velik razmah tako po obsegu kot kakovosti so dejavnosti pionirjev dobile z akcijo Jugoslovanskih pionirskih iger. Največji pomen iger je v tem, da so znale tako z vsebino kot z načinom dela aktivirati na tisoče jugoslovanskih pionirjev ob skupnih akcijah.

In če poskušamo odgovoriti na vprašanje, kako so vsebina, metode in cilji pionirske organizacije vplivali na vsebino, metode in cilje osnovne šole, potem je mogoče ugotoviti, da prav z uveljavljanjem vsebine, ki je bila prilagojena otrokovim potrebam, z uveljavljanjem otroškega osnovnošolskega samoupravljanja; z dejavnostjo, ki je bila tesno povezana s kulturno, politično, gospodarsko tradicijo kraja, kjer pionirji živijo. Vse to je prispevalo, da se je pionir v vzgojnem procesu počutil srečnega in vselega. To potrjuje misel dr. Vlada Schmidta, da je deatizacija našega vzgojnega sistema najbolj napredovala v naši pionirski organizaciji (Vzgoja samoupravljalca, Teorija in praksa, 1970—2, str. 213).

Potemtakem je bila pionirska organizacija tisti dejavnik, ki je učinkovito vplival tudi na razvoj demokratičnih odnosov v šoli, na preobrazbo osnovne šole in še posebno na njeno podružbljanje.

Če gledamo na povezanost pionirske organizacije in osnovne šole z vidika, kako se je osnovna šola odzivala na pobude pionirske organizacije, tedaj je mogoče ugotoviti, da so bili osnovnošolski učitelji v njej tisti dejavnik, ki je ves čas obstoja pionirske organizacije bdela nad njenim delom in bil mentor najrazličnejšim dejavnostim. Prav zaradi hitrejšega procesa demokratizacije odnosov do otrok, zaradi učinkovitejšega uresničevanja družbenih vzgojnih smotrov, smo sicer na določeni stopnji želeli, da pionirska organizacija deluje zunaj šole, v krajevni skupnosti, da se njeno delo uresničuje v podmladkih raznih društev in sekcij, da mentorsko skrb prevzamejo tudi drugi neprofesionalni pedagoški delavci, vendar so se te želje le malo uresničevale. Tako lahko rečemo: **prosvetni delavec je bil in je še najzanesljivejši uresničevalec programa pionirske organizacije.** To seveda ne pomeni, da ne gre za delo s pionirji iskati drugih možnosti. Saj vemo, da se programi pionirske organizacije popestrujejo tudi s tem, da delajo z otroki tudi drugi, pomeni pa, da je osnovna šola tista, ki najbolj zagotavlja mentorsko, organizacijsko in drugo pomoč pri uresničevanju programa pionirske organizacije. Seveda pa je treba osnovno šolo pri tem delu močnejše podpreti, saj pomeni uresničevanje programa pionirske organizacije tudi uresničevanje družbenovzgojnega programa. Več bi morali storiti za boljše vrednotenje mentorskega dela in za usposabljanje pedagoškega delavca. Potem bo le-ta še učinkovitejšo opravljal tudi delo s pionirji. Osnovna šola se s svojimi učitelji torej odziva na pobude pionirske organizacije, jih razvija, potrebna pa je vsestranska pomoč, da bo lahko tudi to nalogo bolj učinkovito opravljal.

Pojavljajo se nekatera vprašanja glede odnosa med pionirsko organizacijo in šolo. Zlasti na področjih, ko se v učencu združujeta lastnosti pionirja in učenca v ožjem smislu, torej kot subjekta v učno-vzgojnem procesu. Ali širše: menimo, da bi bilo treba tako teoretično kot praktično rešiti včasih že kar umetno zastavljena vprašanja o pionirju in učencu samoupravljalcu, o tem, kdo organizira prostovoljne dejavnosti ter o

vlogi pionirske organizacije pri razvijanju samoupravljanja otrok itn. Vendar je Zveza pionirjev v osnovni šoli dosegla že take uspehe, da je mogoče našeta vprašanja uspešno rešiti. S

tem bomo lahko še učinkoviteje uresničevali družbene vzgojne smotre, ki so, kot smo ugotovili, enaki v pionirski organizaciji kot v osnovni šoli.

mag.

Pionirski odred XIV. divizije na osnovni šoli Vitanje

Nič brez pionirjev

Predsednico odbora pionirskega odreda na osnovni šoli Vitanje, sedaj učenka 8. razreda Alenko Krivec smo obiskali in se z njo pogovarjali o pripravi načrta dela njihovega pionirskega odreda za to šolsko leto. V pogovoru je sodeloval tudi mentor pionirske organizacije na šoli učitelj Tone Ošlak.

— Ali ste že začeli sestavljati načrt dela za to šolsko leto?

»Že prve dni ob začetku pouka se je sestel odbor pionirskega odreda XIV. divizije na šoli in se pogovarjal o nalogah, ki so letos pred nami. Pregledali smo, kaj vse moramo pripraviti za pionirsko konferenco. Določili smo člane, ki bodo sestavili poročilo o delu pionirjev v preteklem šolskem letu, zmenili smo se, kako bomo pripravili predloge članov za novi odbor in predlog načrta dela za to šolsko leto.«

— Kaj vse vsebuje letni načrt vašega pionirskega odreda?

»Načrt našega pionirskega odreda zajema v glavnem delo učencev in prostovoljnih dejavnic, to je v krožkih, ki se

— Ali si morda želijo pionirji delati še kaj drugega, kot bo, kar je predvidel učiteljski zbor?

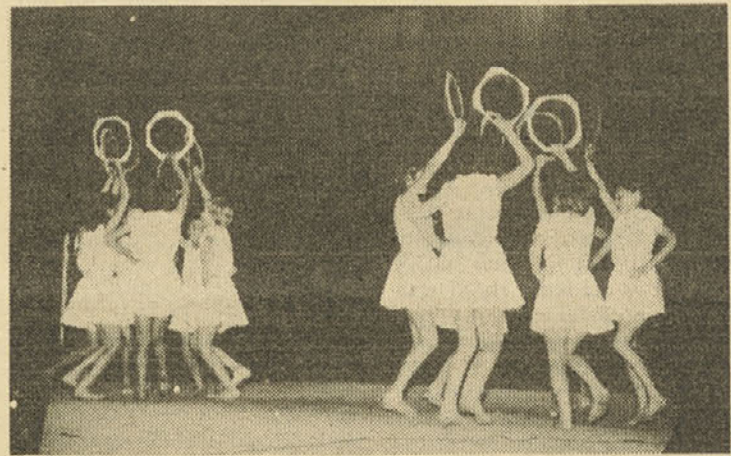
»Da, že lani si je več pionirjev želelo, delati v glasbenem krožku, pa ni bilo mentorja, ali učitelja. Mnogi bi se tudi letos radi učili igrati na harmoniko ali kitaro. Vemo, da se tovariš ravnatelj dogovarja o tem z glasbeno šolo v Slovenskih Konjicah, da bi prevzela ta krožek in zagotovila učitelja glasbe.«

— Ali ste napravili pregled o tem, za kaj vse se zanimajo pionirji vaše šole?

Mentor: Sliko interesov smo na naši šoli napravili lani. Po analizi smo ugotovili, da si pionirji najbolj želijo igrati na harmonike, sledi petje, gojenje cvetlic in druge dejavnosti, ki jih v glavnem na šoli tudi imamo. Ker pa gre za učence, iste starosti, letosliko interesov nismo ponavljali.

— Na katere težave naletite pri delu pionirskega odreda?

»Težav tudi pri delu pionirske organizacije ne manjka. Največja težava je pomanjkanje

Pionirke krožka ritmike v Vitanju — (Foto: Franjo Marošek)

vključujejo tudi v načrt jugoslovanskih pionirskih iger, delo razrednih skupnosti in drugo zunanjo dejavnost šole v kraju, to so razne prireditve, proslave, akcije itd.

— Kako lahko učenci sodelujejo pri sestavi načrta dela?

»Učiteljski zbor nas je seznanil, kdo bo mentor posamezne dejavnosti na šoli. Učenci se sedaj prijavljajo mentorju ali za to določenemu učencu za dejavnosti, pri katerih želijo sodelovati. Prijavljanje bo končano nekako do sredine septembra. Do 20. septembra se bodo pionirji zbrali na sestankih po krožkih in drugih dejavnostih in si izvolili vodstvo ter sestavili program dela. Vsak učenec lahko predlaga svojo zamisel k programu dela. Vse pa usklajujemo z možnostmi na šoli.«

— Kako dokončno sprejmete program dela in kdo to opravi?

»Pionir, ki je izbran za vodjo krožka, predloži program v pisni obliki pionirski konferenci. Ta o njem razpravi, morda še kaj doda ali opusti, skratka, uskladi ga s širšo dejavnostjo šole v šolskem letu in z možnostmi. V večini primerov pa sprejme takega, kot so ga predložili pionirji. Tako sprejeti program je dokončen.«

Vzgojni utrinki

Novi predsednik

Razredna skupnost pionirjev ali mladine izbira na sestanku vodstvo za prihodnje šolsko leto. Tudi vi ste zraven, da bi usmerjali njihov dogovor. Doslej ste bili zadovoljni z njihovim delom in vedenjem pa tudi s tistimi, ki so vodili razredno skupnost.

Danes pa, kot da je nekaj narobe. Med tistimi, ki jih omenjajo za možnega predsednika, je tudi učenec, ki po vašem mnenju ni zaslužil tega, pa tudi sposoben ni. Najprej ste pomislili, da tisti, ki ga predlagajo, sploh ne vedo ali pa so za trenutek pozabili, da ta učenec ne ustreza. Slabo se uči, je večkrat opominjan in kaznovan kot pohvaljen. Doslej ni pokazal svojih dobrih lastnosti, da bi upravičil zaupanje vrstnikov.

Kaj storiti?

Tisti trenutek nič.

Pozorno poslušajte obrazložitve, če jih navajajo. Če večina učencev podpre izbiro predsednika, se jim pridružite. Vas — razrednika in vzgojitelja delo šele čaka.

Dobro je, če v naslednjih dneh preverite svoje stališče pri drugih kolegih. Če se boste posebno zanimali za novega predsednika, boste prav gotovo zvedeli tudi marsikaj dobrega.

Poskušajte spoznati njegovo vedenje, za katerega so vedeli samo vrstniki, ker pri pouku ni možnosti, da bi se učenčeva osebnost bolj vsestransko izrazila. Ne bodite presenečeni, če boste zvedeli za ravnanje, ki zbuja naklonjenost sošolcev: je pravičen v igri, varuje šibke pred nadležnostjo, zna varovati skrivnost, ki mu je zaupana, malico deli z drugimi, brez pomišljanja prelomi svoj svinčnik na dvoje, da bi lahko tudi njegov sošolec pisal, ne boji se psa, ki se potepa po ulici, ne zapusti tovariša v stiski, prvi se spomni, da obišče bolnega tovariša, potolaži tistega, ki je žalosten zaradi nezadostne ocene, opogumlja sošolca, ki ne sme staršem pred oči...

Za otroke te starosti velja za pravo vrednoto ne samo učni uspeh in vzorno vedenje med poukom, temveč tudi vse našete »malenkosti«.

Po izvolitvi spodbujajte novega predsednika, tako da bosta postala bližnja in dobra sodelavca. Predlagajte mu kako nalogo, pomagajte mu, da bo uspešno vodil sestanek, organiziral tekmovanje in vodil tovariše pri družbeno koristnem delu. Vse to bo pripomoglo, da se bo zblížal z vami in postal sproščen; potem se bo pokazal tudi z dobre strani — to pa vam bo pomagalo, da ga boste boljše spoznali.

Napak bi ravnali, če bi ob volitvah nasprotovali razredni skupnosti, da ne bi mogla uresničiti svoje zamisli. S tem bi se z novim predsednikom še bolj oddaljili. Slabo bi tudi bilo, če bi tedaj molčali, če ne bi storili nič in prežali na to, da se novi predsednik ne bo znašel. S tem bi vsem pokazali, da ste že takoj vedeli, da ni za to.

Tudi, če skupnost izbere napak, verjemite, da bo vsak njen član bogatejši za novo izkušnjo, kadar bo izkazoval zaupanje tistim, ki naj to skupnost predstavljajo in vodijo.

dr. LJUBICA PRODANOVIĆ

Mariborski pionirji na zvezni mladinski delovni akciji Šamac-Sarajevo 78

Življenjska šola

V peti izmeni zvezne mladinske delovne akcije Šamac-Sarajevo 1978 je poleg številnih mladinskih delovnih brigad iz vseh republik in pokrajin pomagala graditi drugi tir proge Šamac-Sarajevo tudi pionirska delovna brigada Bratje Šarh iz Maribora. V njej je bilo 68 najboljših pionirjev iz mariborske občine. Z njimi je bilo tudi pet učiteljev: Zinka Iskra, učiteljica Osnovne šole Slavka Klavara iz Maribora,

Pripravljeni na svečanost — (Foto: Slavko Ogrinc)

Lenka Spindler, učiteljica Osnovne šole Slivnica pri Mariboru, Sonja Sorger, učiteljica Osnovne šole Jerenina, Sonja Gluher, učiteljica Osnovne šole Kamnica in Slavko Ogrinc, učitelj Osnovne šole Bratov Polančičev iz Mariabore (komandant brigade).

Mariborski pionirji so bili priljubljeni pri vseh brigadah v največjem naselju mladinskih delovnih brigad v Žepču in se posebno pri svojih sosedih-prostvenih delavcih-članih brigade Prosvetni list iz SR Bosne in Hercegovine, s katerimi so postali iskreni prijatelji.

Čeprav se je večina pionirjev iz pionirske delovne brigade Bratje Šarh, prvokrat ločila od domače hiše in staršev, so ob pomoči svojih vzgojiteljev uspešno premagali začetne težave, pretrpeli prve žulje in ostali vso avgustovsko izmeno na akciji. Skupaj s svojimi starejšimi tovariši mladinci so kopali kanale

za polaganje kabla, zasipali korito reke Bosne, ravnali progo in pomagali brigadi Prosvetni list iztovarjati gramoz.

Poleg lepih delovnih dosežkov (njihov učinek je bil 140 odstotkov) so mariborski pionirji dosegli velik uspeh tudi v družbenih dejavnostih. Posebno so se izkazali v športu, v nogometu rokometu in odbojki so premagali celo mladince. Ena izmed učenk te brigade je sodelovala tudi na prireditvi športa in kulture v Katlanovu v Makedoniji. Vsak pionir je na akciji obiskoval in končal kak tečaj: esperanto, karate ali fotografski tečaj, obiskovali pa so tudi novinarsko in politično šolo.

Med peto izmeno je bila pionirska delovna brigada Bratje Šarh štirikrat proglašena za udarniško, dvakrat je zanjela odlikovanje družbenih dejavnosti, osemnajst pionirjev je dobilo udarniško značko, osemnajst pa jih je bilo pohvaljenih.

Pionirja Nino Mureškoč in Damjan Špes, učenca 7. razreda Osnovne šole Boris Kidrič iz Maribora, sta bila letos že drugi na akciji (udeležila sta se tudi zvezne pionirske delovne brigade Bratstvo — enotnost v tretji izmeni).

— Če bi lahko dve udarniški znački dali enemu pionirju, bi ju dal Bojanu Raduloviću in Dušanu Mekšu, učencema, ki sta končala 8. razred Osnovne šole Slava Klavara in Bratje Polančič v Mariboru, in Heleni Hercog, učenki 6. razreda Osnovne šole Dušan Flis iz Hoč pri Mariboru — navdušeno pripoveduje učitelj Slavko Ogrinc, komandant brigade. In prav tako navdušeno dodaja: — To so otroci, ki delajo z dušo in naredijo vse, kar zmorejo. To je zanje življenjska šola in hkrati šola tovarištva. Sodelovanje v brigadi je zanje velika čast. Če bomo prihodnje leto ustanovili brigado, bomo imeli še več kandidatov.

MILAN R. MARKOVIĆ

Neža Maurer

Čuček

Nova mladinska povest Neže Maurerjeve sodi v tip akcijske pripovedi. Govori o 14-letnem Franciju, ki pobegne Nemcem z vlaka, nato pa se na vsakem koraku znajde v drugačnih okoliščinah. Skozi neznano si utira pot nazaj k materi, kajti bila sta vajena takega sožitja, da sta drug drugemu vedno zagotavljala, da se zagotovo vrne, kamorkoli sta že šla vsak po svojih potih. Tako ji je Franci obljubil tudi tisto jutro, ko je moral v Celje, kamor so ga poklicali Nemci.

Povest o nenavadno živahnem, žilavem in pogumnem dečku je polna situacij, iz katerih si mora pomagati s svojo naravno bistrostjo, sicer bi bilo zagotovo po njem. To pa se ne sme zgoditi, kajti obljuba dela dolg in to žene fanta dalje. Vedno spet za las uide Nemcem, s tem pa kajpada tudi smrti. Ko se skrivaj vrača, sreča veliko ljudi, ki mu nagnosko pomagajo. Vojna je in čim manj veš o drugem človeku, tem bolje je, zato skoraj ničesar ne sprašujejo. Nahranijo ga in mu pokažejo, kje pelje prava pot. So pa tudi ljudje, pred katerimi se je za ceno življenja treba umakniti, jim ubiti ali jih preliščiti. Simbolično jih ponazarja vojak, ki iz silnega besa pomendra majhnega čukca, neobgledno bitje narave.

Franci, nekoč vodja vseh otroških iger, se iz dečka spremeni v izkušenega moža. Pisateljica mu na samotni poti navzgor bežen spomin na pastirsko idilo, človeku pa se zadi, da je nagnjen od Jožice veliko globlje od otroške ljubezni. Prerašča v simbol zvestobe in trdnosti, tako kot ponazarja dečkovo ihtenje prabitno potrebo po izpovedi. Franci se srečno vrne k materi, izredno preprosti, razumni in ljubeči ženski, od tod pa pelje njegova pot k partizanom, vendar ga na tej poti pisateljica ne spremlja več.

Njen namen je bil pripeljati dečka od otroških iger skozi vrtnec dogodkov in mu dati obilo možnosti, da se lahko izkaže s svojo iznajdljivostjo. Predvsem pa mlade bralce opozoriti na tiptično spremembo, ki jo v življenju vsakega človeka prinese vojna, na razčlovečenje, ki se v vojni razširja kot kuga in na ljudi, ki se v nobenem viharju ne uklonijo.

BERTA GOLOB

Sporno vprašanje — ali res? Kdaj v prvi razred?

Sprejem otrok v šolo danes ni več samo problem učiteljev in vodstva šol, temveč je to področje, za katerega se zanima celotna družba. Resnica je, da se začne s sprejemom v osnovno šolo v otrokovem življenju proces načrtnega pridobivanja znanja in načrtne družbene vzgoje. Ker sta ta dva procesa v vsaki družbi drugačna, je tudi sprejem otrok v šolo v različnih deželah po svetu zelo različen. Vsaka družba se trudi, da bi otroke, ki bodo nosilci njenega prihodnjega razvoja, usmerila tako, da bodo sposobni nadaljevati in razvijati njene zgodovinske in politične tradicije.

Naša družba je postavila osnovni šoli te zahteve:

- oblikovati otroka v vsestransko razvito osebnost
- oblikovati mlade rodove v socialističnem in samoupravnem duhu

— ukinjati in zmanjševati socialno razlikovanje

— omogočiti večini otrok, da uspešno konča osnovno šolo.

Gotovo je, da teh zahtev ni lahko doseči. Poleg tega je naša osnovna šola enotna, kar pomeni, da si vsi otroci dane starosti pridobivajo znanje po enakih učnih načrtih, v natančno določenih časovnih presledkih. Njihovo napredovanje v višji razred je povsem odvisno od tega, ali so si pridobili ustrezno znanje, ki je predvideno v teh učnih načrtih ali ne. Kadar otroci obvladajo to znanje, so primerni za vstop v naslednji razred, drugače pa ne.

S tem v zvezi je mogoče opredeliti tudi otrokovo zrelost za vstop v šolo. Če je otrok dosegel ustrezen razvoj osebnosti, je sposoben brez posebnih težav pridobiti znanje, predvideno v učnih programih prvega razreda osnovne šole, če pa tega ni dosegel, se mu to ne bo posrečilo. Pojavilo se bo več učnih in vzgojnih težav in tudi njegov nadaljnji osebnostni razvoj bo krenil v negativno smer. Otrokova zrelost za šolo je torej tista stopnja integracije njegove osebnosti, ki mu

omogoča, da si brez posebnih težav pridobi znanje načrtovano za prvi razred.

V Sloveniji je sistem preverjanja otrokove zrelosti za vstop v osnovno šolo tako izpolnjen, da so pomisleki o njegovi pravilnosti in zanesljivosti povsem odveč. Seveda velja to predvsem tam, kjer ta sistem uporablja. Ta sistem nazorno pokaže, ali je otrok za šolo zrel, pomanjkljivo zrel, nezrel ali celo neprimeren za normalno osnovno šolo in ga je treba napotiti v posebno šolo ali v zavode za gluho, nemo, slepo in slabovidno ali invalidno mladino. Medtem ko telesno in senzorično prizadete otroke navadno ni težko vsolati v te zavode, pa je to pri umsko prizadetih velik problem. Še večji problem se pojavlja, če je odloženo šolanje nezrelemu učencu. Če bi naša osnovna šola ne bila enotna, bi bilo mogoče te probleme zelo preprosto rešiti, ker pa je enotna, je mogoče sprejeti v prvi razred le take otroke, za katere je zelo verjetno, da si bodo uspešno pridobivali znanje, predvideno v učnih načrtih in tako normalno napredovali. Če bi sprejeli v šolo vse učence v starosti, ki jo dopušča zakon o osnovni šoli, bi postali razredni kolektivi v svoji storilnosti tako raznoteri, da učitelji sploh ne bi mogli več delati, nevarno pa bi se znižala tudi raven zahtevnosti osnovne šole. Da bi torej obdržali zahtevnost

osnovne šole na predvideni ravni in hkrati zagotovili sprejetim otrokom možnost, da bodo uspešno napredovali, moramo v Sloveniji odkloniti 8-10 % šolobveznih otrok. Med temi sta komaj 1-2 % umsko prizadetih, vsi drugi otroci pa niso zreli za šolo, bodisi da so premladi ali pa je bil njihov dosedanj osebni razvoj upočasnen ali celo moten.

Starši večine odklonjenih otrok stvarno gledajo na to odklonitev. Če je otrok premlad, je pač razumljivo, da ne zmore tega, kar zmorejo njegovi nekoliko starejši vrstniki. Ti starši si ne prizadevajo, da bi po kakršni koli poti prisilili šolo, naj sprejme njihovega otroka. Le manjši del se jih pritoži zaradi odklonitve otroka, vendar tudi večino teh šolski svetovni delavci prepričajo, da odstopijo od svoje namere. Tako ostane vsako leto le nekaj staršev, ki brez kompromisno vztrajajo, da šola sprejme njihovega otroka. Pritožijo se na Zavod SR Slovenije za šolstvo, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje in še marsikam, ali pa se dogovarjajo z vodstvom šol »po zvezah«. Zaradi njih dobiva vstop otrok v prvi razred včasih kar grozljivo ideološko politično obeležje. Motivi ravnanja teh staršev so zelo raznoliki. Tisti, ki so iz gornjega sloja prebivalstva, se počutijo ponavadi zaradi odklonitve otroka socialno osramočeni in menijo, da je močno prizadet njihov družbeni ugled. Nekateri se čutijo krive, ker otroku niso posvečali tiste ljubezni in pozornosti, ki bi jo ta potreboval za svoj normalni osebnostni razvoj. Med njimi se najdejo tudi taki, ki dobesedno preračunajo, da se jim splača vsolati otroka, ker zanj ne bo treba več plačevati varstva ali pa se bo s tem odprla možnost za materino zaposlitev. Med starši intelektualci je veliko takih, ki so se seznanili s šolskimi sistemi zahodnih držav, kjer sprejemajo otroke v šolo tudi s petim letom. Ti sedaj tu nekritično prenašajo v naš šolski sistem in sicer zaradi izredno visokih ambicij, ki jih projicirajo na otroka. Odnos vseh teh staršev do problema vsolanja otroka glede na ustrezno zrelost za šolo je povsem nestvarjen. Ponavadi navajajo vsemogoče razloge, da bi dokazali, da je njihov otrok primeren za vstop v prvi razred.

NEKATERE JE TEŽKO PREPRICATI

Drugi problem predstavljajo otroci, ki so umsko toliko prizadeti, da jih glede na njihove sposobnosti ni mogoče vsolati v normalno osnovno šolo. Ti morajo na komisijo za kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih ponovno pregleda in potem napoti v posebno šolo ali nazaj v normalno šolo, če obstaja verjetnost, da bodo tudi tu lahko normalno delali po učnem načrtu. Otroci, ki so napoteni v posebno šolo, si ponavadi tam pridobijo znanje po nekoliko skrajšanih učnih načrtih, ob drugačnem didaktičnem in metodičnem delu učiteljev in ob daleč večji individualizaciji, kot je možna v osnovni šoli. Zakon ne obvezuje staršev, da morajo vsolati umsko prizadete otroke v posebno šolo, pač pa jim to priporoča. Večina jih to stori brez posebnih pripravljenosti, čeprav je to zanje močan udarec. Del njih pa vendarle vztraja, da se njihove otroke vsola v osnovno šolo. Ti otroci sicer včasih dosežejo tudi peti razred z zelo pomanjkljivim znanjem, potem pa v celoti odstopijo in ne izdelajo razreda. Nasprotno pa je pri njihovih sovrstnikih v posebni šoli. Ti uspešno končajo posebno osnovno šolo in se kasneje kot zdrave osebnosti z nekoliko manjšimi sposobnostmi vključujejo v delitev dela. Motivi staršev za to, da vztrajajo pri odklonitvi, da se kategoriziranega otroka vsola v osnovno šolo je na eni strani tragična krivda, ki jo začutijo ob ugotovitvi, da je njihov otrok umsko prizadet, če-

prav sami za to niso neposredno krivi, še bolj pa jih skrbi otrokov položaj. Ta otrok ne bo mogel reproducirati njihovega družbenega položaja in tudi nobene družbe na svetu ni, ki bi mu to lahko omogočila. V družbeni delitvi dela bo lahko prevzel le to, kar mu dopuščajo njegove sposobnosti, to pa seveda velja tudi za vse druge ljudi.

Posledice sprejema nezrelega otroka v šolo so daljnosežne. Ti otroci so večinoma v zaostanku za svojimi vrstniki, pri njih se razvijajo razne neugodne osebnostne lastnosti, kot so pretiran strah, bojazljivost, negotovost v socialnih situacijah in še več drugih. Mnogim se dogaja, da se tudi kasneje v življenju, ko odrastejo, ne morejo zadovoljivo vključiti in ostajajo tako neke vrste okrnjene osebnosti. Pod bremenom učnih programov nastanejo motnje v otrokovem odnosu do okolice. Od tod tudi pojav prej navedenih lastnosti. To pa ni vse. Starši teh otrok morajo biti nenehno ob njih in jim pomagati tako pri pridobivanju znanja kakor tudi pri preprostih odločitvah, ki jih zahteva šola. Njihove sposobnosti, interesi in tudi znanja so bistveno slabše razviti kot pri sovrstnikih, občutno nižja pa je tudi njihova delovna storilnost. Povsem nekaj drugega se zgodi, če tem otrokom omogočimo, da dozori in jih šele potem vsolamo. Ti otroci imajo vedno prednost pred svojimi vrstniki, nastopajo zanesljivo, sposobni so pomagati sošolcem in mnogi med njimi postanejo voditelji v razrednih kolektivih. Napredovanje pri teh otrocih ni problem.

UGOTOVITVE, KI SO VREDNE PREMISLEKA

Nekaj podobnega se zgodi tudi umsko prizadetim otrokom. Če te vsolamo v osnovno šolo, zelo slabo napredujejo, učne in vzgojne težave imajo na celotnem področju pridobivanja znanja in občutno zaostajajo za svojimi vrstniki. Ponavadi jih drugi otroci odklanjajo, zato so tudi po socialni plati še bolj prizadeti. Kot posledica tega se dodatno pojavijo še živčne motnje, vedenjski izpadi in osebnost takega otroka se začne razvijati v negativno smer. Povsem drugače je z umsko prizadetimi otroci, če jih vsolamo v posebno šolo. Tu rastejo med sebi enakimi, doživljajo občutek uspeha in socialne varnosti. Kasneje se iz njih oblikujejo zdravi in osebnostno urejeni ljudje, ki se sicer razlikujejo od drugih po tem, da imajo šibkeje razvite sposobnosti, vendar se vključujejo v delitev dela tako kot vsi drugi.

Sistem sprejemanja otrok v osnovno šolo je v bistvu prilagojen ekonomsko materialnim možnostim osnovne šole. To pa seveda ne pomeni, da ne bi mogli biti tudi drugačen. Dokle bo zgornji normativ učencev v razredu 36, en učitelj na razred in prenatrpani učni načrti, tako dolgo bo tak sistem sprejemanja otrok v šolo nujen. Če pa bi zgornji normativ učencev v razredu spustili na 24, dodelili na razred po dva učitelja, skrčili gradivo v učnih načrtih, tedaj bi bilo mogoče delati v razredu tudi z nezrelimi in deloma tudi z umsko laže prizadetimi.

Ustava zahteva, da morajo imeti pri vzgoji in izobraževanju vsi otroci enake možnosti za svoj razvoj. Prav zaradi tega dobiva odklonitev šolanja nezrelih otrok včasih določeno ideološko obeležje. Podobno velja za umsko prizadete otroke, češ da jim daje posebna šola pečat diskriminacije. To pa je samo delna in včasih tudi nekoliko popačena resnica. Izjave učiteljev nakazujejo neko povsem drugačno resnico. Nezreli in kategorizirani otroci v osnovni šoli, pa čeprav so v razrednem kolektivu le trije, poberejo približno tretjino učiteljeve moči, ki jo ta vlaga v pouk vseh učencev. Demokracija je sicer s tem zadovoljena, nihče pa se ne vpraša, koliko te moči prejme ostalih 30-33 otrok, med katerimi so tudi nadarjeni — taki, ki bodo nosili kasneje v življenju glavna bremena celotne družbe. Najbrž ni treba posebno pojasnjevati, da ima demagogija v tem primeru kratke noge.

BENJAMIN JURMAN
višji raziskovalni sodelavec
Pedagoški inštitut pri
univerzi v Ljubljani

(Foto: France Modic)

Isaac Asimov: Biografska enciklopedija znanosti in tehnike

Znanje o znanju

Sloviti pisatelj znanstveno-fantastičnih del Isaac Asimov je — nedvomno s pomočjo skupine sodelavcev — napisal danes po mnogih drugih državah že nič manj slovito enciklopedijo matematik, astronomov, fizikov, kemikov, biologov, zdravnikov, izumiteljev in raziskovalcev. Kar 1195 njihovih biografij obsega to delo, ki skuša poljudno podati znanje o znanstvenikih od Egiptca Imhotepa v tretjem tisočletju pred našim štetjem, pa do leta 1934 rojenega ameriškega astronoma Sagana. Ureditev je torej kronološka, zato je mogoče enciklopedijo brati tudi kot zgodovino znanosti — po biografijah posameznih osebnosti, ki so predstavljane z življenjepisnimi podatki, z opisom zaslug, s katerimi so se uvrstili v ta izbor, in z nekaterimi primerjalnimi podatki (kdo je to problematiko obravnaval pred in kdo za njimi).

Prav primerjalni podatki omogočajo, da v enciklopediji sledimo tudi razvoju posameznih znanstvenih področij. K temu še pripomore skrbno urejeni indeksi. Tako se sicer na posamezne osebnosti razdeljena knjiga zliiva v večje sklope in celote. Če k temu dodamo še poljudnost pisanja ob kopici vključenih podatkov in kritični, pa vendar tu in tam celo anekdotični način pisanja, potem je razumljivo, da to delo ni zgolj bogat pripomoček za povečanje lastnega znanja o rasti in bogatenje splošnega znanja, marveč tudi

branje, ki ga ob nekolikanj izrazitejšem zanimanju za to področje ne spustijo več zlahka iz rok.

Seveda, kot ob vsakem izboru, je mogoče kritično oporekati tudi temu. Vendar bi le težko zmanjšali katero od zares velikih imen. Razpravo v tej smeri je mogoče začeti pri drugih, ki jih knjiga uvršča v nižje kategorije že z obsegom besedila. Ko pa brskamo za jugoslovanskimi in še zlasti slovenskimi predstavniki, zaman pričakujemo, da bomo kje našli Boškovića ali Getaldića, pač pa so v enciklopediji, seveda, Tesla in Pupin, Mohorovičič, kot »slovenskega fizika« najdemo Stefana, kot »avstrijskega« pa v Ljubljani rojenega Friderika Pregla, edinega nobelovega nagradjenca slovenskega rodu. Da v enciklopediji ni Vege, gre Asimovu že skoraj zameriti, medtem ko smo za odsotnost osebnosti, kakršne je n. pr. naš Plenčič, ki je v napovedi mikrovov daleč presegel slovitega Pasteurja, sami krivi, da se v podobnih izdajah ne pojavljajo — saj jih komaj poznamo doma!

Tehnična založba je z enciklopedijo Isaaca Asimova (»Biografska enciklopedija znanosti in tehnike«) kljub vsem možnim pripombam znatno obogatila poljudnoznanstveno literaturo v slovenskem jeziku, v katerega skupini prevajalcev prav gotovo ni bilo lahko preliči čisto zapletenih pojmov in zahtevnih izrazov. SANDI SITAR

Vodnik po partizanskih poteh

Knjiga posvečena 40-letnici revolucije

Uredil uredniški odbor: Albert Jakopič, Slava Mihevc, Drago Novak, Stane Terčak, Zorka Triboš in Matija Zgajnar. Letosnjega 11. septembra je bila v prostorih Republiške konference SZDL Slovenije seja tiskovnega sveta predsedstva, kjer so predstavili znanstveno raziskovalno delo Vodnik po partizanskih poteh. Izdala sta jo Muzej ljudske revolucije Slovenije in Zavod SRS za šolstvo pri Založbi Borec na pobudo republiškega odbora Zveze borcev Slovenije.

Uvodno besedo o tej izdaji je imel Mitja Ribičič, Albert Jakopič pa je spregovoril o pomenu in delu pri zbiranju gradiva za to knjigo. Pedagoški svetovalec Drago Novak je ortal pomen te izdaje za vse slovenske šole in poudaril prizadevanja Zavoda SRS za šolstvo pri izdaji Vodnika, ki je edina tovrstna publikacija v Jugoslaviji.

Vodnik je plod sedemletnega dela — zbiranja in urejanja gradiva, terenskega dela in primerjanja z arhivskim gradivom. Pri tem obsežnem delu so sodelovale tudi številne šole, krajevne skupnosti in občinski odbori zveze borcev, ki so pregledali gradivo.

Uredniški odbor je opravil veliko in odgovorno delo, pri zbiranju in urejanju gradiva pa je zavzeto sodelovalo tudi 28 avtorjev, profesorjev, zgodovinarjev in borcev NOB. Izdaja zajema na 659 straneh vse pomembnejše zgodovinske dogodke iz predvojne obdobja in obdobja ljudske revolucije. Delo je urejeno po pokrajinah, vsaka pokrajina po občinah, vseh in naselijih, mesta po ulicah in hišnih številkah, kjer so zgodovinski pomniki.

Poseben, praktičen pomen ima izdaja za šole, saj jo bodo s pridom uporabljali razredni učitelji. T. D.

predmetni učitelji v osnovnih in srednjih šolah pri pouku zgodovine. Prav gotovo bo dober pripomoček pri zgodovinskih krožkih, skupinskem pouku in pri tekmovanjih v spoznavanju zgodovine ljudske revolucije.

Pedagoški delavci so že več let pogrešali tako izdajo, ki jim bo sedaj pomagala pri načrtovanju ekskurzij v kraje, znane med ljudsko revolucijo. Poudariti je treba, da se je z izidom Vodnika obogatilo slovensko zgodovinsko knjigo. Knjiga je dobrodošel pripomoček pri obravnavanju zgodovine, traja dokument in hkrati bogata oddolžitev revoluciji. Koristno bi bilo, da bi tudi druge republike uredile tak Vodnik, saj bi tako dobili celoten pregled zgodovinskih pomnikov Jugoslavije. Izdaja, ki je bila na tiskovni konferenci izredno ugodno ocenjena s priporočilom, naj bi tovrstno gradivo še nadalje zbirali in urejali.

Uvodno besedo h knjigi je napisal Mitja Ribičič, spremeno besedo uredniški odbor, opremila pa jo je Cveta Stepančič.

Delo je obogateno s 150 fotografijami, neštetiimi zemljevidi, poleg tega ima še seznam kratke, krajev in literature, ki jo bodo pedagoški delavci lahko s pridom uporabili.

Knjiga je izšla pri Založbi borec v Ljubljani v nakladi 5000 izvodov. Da je zanimanje zanjo veliko, kažejo že v prvih dneh prodani izvidi.

Prav bi bilo, da se ob izidu tega znanstveno raziskovalnega dela zahvalimo vsem, ki so finančno podprli tako pomembno izdajo.

Vsem šolam in knjižnicam priporočamo, da Vodnik čimprej naročijo! Dobite ga lahko pri Založbi Borec v Ljubljani, pa tudi v vseh drugih knjigarnah.

T. D.

Nahtigalov zbornik

Ob stoletnici jezikoslovca in znanstvenika Rajka Nahtigala je bil v Ljubljani mednarodni simpozij, gradivo s tega posveta pa je izšlo kot posebna izdaja. Največ zaslug za to ima urednik Nahtigalovega zbornika Franc Jakopin, ki je bil tudi pobudnik zamisli. Šestdesetletno jezikoslovno in filološko delo Rajka Nahtigala je doživelo že veliko prej mednarodno priznanje in veljavo, sedaj pa nas gradivo v zborniku znova opozarja na njegove znanstvene dosežke.

Med devetindvajsetimi pri-

Slovenščina za tujce

Med letošnjimi dosežki poletnega seminarja za tuje slaviste na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je treba posebej opozoriti na Slovenščino za tujce Hermine Jug-Kranjec.

»Slovenščina za tujce« je nastala po devetletnih izkušnjah s tujimi seminaristi z različnim znanjem slovenščine, od začetnika pa do nadaljevalca. Avtorica je imela v mislih zlasti obiskovalce, ki se želijo (na)učiti slovenščine po najprimernejši poti. Zato je metodološko ravnala tako, kot je to v navadi pri učenju tujega jezika; upoštevala je učni pomen živih situacij kot izhodišče za dialoge ali pa tudi krajšo pripoved. Seveda je bilo treba besede akcentuirati, obljubljeni pa so tudi kasetofonski trakovi. Pri akcentuiranju se je avtorica ravnala po preprostem vodilu lepote in zvočnosti besed in besednih zvez in ni želela vključiti dvojnega akcenta. Važno je tudi to, da izhajaj slovenska razlaga iz stavčne, ali frazne sestave in ne nasprotno. Pri preglednicah se je izkustveno ravnala po načelu, da je treba upoštevati tujca, ki mu s takim zgoščenim

spevki v »Nahtigalovem zborniku« so sedem del prispevali slovenski jezikoslovci, druga znanstvena dela pa jezikoslovci drugih jugoslovanskih narodov. Brez zadrege lahko rečemo, da je gradivo, objavljeno v zborniku precej več kot zgolj oddolžilo ob jubileju velikega jezikoslovca. Prav znanstvena teža posameznih prispevkov daje pomen »Nahtigalovemu zborniku«, tako gradivo pa je zanimivo tako za domačega slavista — jezikoslovca, kot za mednarodni krog slavistične vede.

pregledom omogoča premagovanje jezikovnih težav. Tudi posamezne vaje so uravnanne po težavnosti stopnji. Lekcije so sprva nekoliko preobsežne, toda tudi tu bi kazalo slediti postopnosti. V dvajsetih lekcijah je vsakdanja raba in tiste prvine sporocanja, ki so najpogostejše v ustnem dialogu prepotrebna osnova za tujca. Taki zamisli ustrežata besedni zaklad in neprisiljena govorica. V slovničnem delu, ki spremlja, vsako lekcijo je avtorica zaobhela vse temeljne razlage, seveda z mislijo, komu je to učenje namenjeno. Zgoščenim podajanjem je uokvirjeno v preglednice. Posledna skrb je namenjena glagolom kot nosilcu povednosti v slovenskimi, seveda v sorazmerju z drugimi vrstami besed. Nekaj napak, ki je ostalo, bo prav gotovo prihodnjič popravljeno saj pričakujemo da bo ta prepotrebna jezikovna začetnica za tujce ponovno natisnjena. Informacija o novitih zgolj opozarja na vsebinskem pregledu snovi in naravo učbenika, ki bo najbrž zanimal tudi še koga drugega, ne le tujega začetnika.

IGOR GEDRIH

Za boljšo prakso — za boljšo prakso — za boljšo prakso

PREDVIDENO DELO

Teden: ..... Učitelj: .....

Razr. — odd.	Uč. predmet	Uč. ura	Dan	P	T	S	Č	P	S	N	mesec	leto
1	2	3	4									

Dom. nal. Učbeniki Drugi pripomočki Utrjevanje

OPRAVLJENO DELO

Teden: .....

Razr. — predm.	Opravlj.	1. Opombe: A — predel. učna snov, B — dopolnila k uč. načrtu, C — nepredv. nadomeščanja, Č — nepredv. delo, D — športni dnevi, E — prired. proslave, F — ekskurzije, G — druge pripombe, H — hospitacije med učitelji		
ped. ur	del. ur			
11	12	13		14

Prejeli smo v premislek

Vsestranska priprava — učinkovita vzgoja

V osnovni šoli poteka delo po predpisnem učnem načrtu in po delovnih načrtih, ki so sestavljeni za vsako šolsko leto posebej. Učni načrt je bil po vojni nekajkrat spremenjen, pa tudi oblike in načini sestavljanja ter pisanja so se večkrat spremenili.

Viden napredek pri izvajanju učnega načrta je bil storjen, ko je Zavod SRS za šolstvo pred leti izdal prve vzorce časovne razporeditve učne snovi in jih nato vsako leto dopolnjeval. Učiteljem je ta vzorec v veliko pomoč in dobra usmeritev pri delu v šoli. Seveda pa vzorec sam ne zadošča in učitelj si mora sestaviti svojim delovnim razmeram ustrezen učni načrt, kjer mora podrobneje predvideti celotno delo. Vpisati mora torej tudi učila, ki jih ima na voljo. Tak učni načrt lahko uporablja več let, le da ga vsako leto glede na pogoje dela dopolni ali delno spremeni. V tako pripravljenem učnem načrtu (priredjenem VČRUS) lahko učitelj predvidi le državne praznike in druga praznovanja, ne more pa predvideti, kdaj bodo aktivni in seminarji, ne boleznih učitelja ali učencev ipd. Zato je prisiljen, da ga med letom prilagaja trenutnim razmeram.

Še večja napaka pa je morda v tem, da je tak učni načrt pri učitelju in da stanovski kolegi nimajo možnosti, da bi zvedeli, kaj bo učitelj učil. V najboljšem primeru zvedo le, kaj je že učil prejšnje dni. Sodelovanje pri izvajanju učnega načrta bodisi v vertikalni ali horizontalni smeri ni ali ga je tako malo, da ni omembe vredno. Premalo je namreč, če ob redovalnih konferencah ugotavljamo, za koliko ur ali tednov smo s snovjo v zaostanku. Bolj življenjsko bi bilo spremljati in ugotavljati sproti tedensko, kako poteka delo. Če ugotovimo večji zaostanek, je treba takoj ustrezno ukrepati. Zgodilo se je, da so učitelji zaradi zaostanka učno snov prenesli celo v naslednji razred z izgovorom, da snovi niso mogli predelati; tako je bilo redno izvajanje učnega načrta še bolj v nevarnosti. Našteli bi lahko še več podobnih primerov.

Tem pomanjkljivostim smo se želeli izogniti, zato smo na osnovi šoli Križevci pri Ljutomeru že pred leti prešli na nekoliko drugačno obliko dela.

Po prirojenem vzorcu časovne razporeditve učne snovi, ki ga je izdal Zavod SRS za šolstvo, sestavi vsak učitelj za naslednji teden podrobni učni načrt za vse učne ure. V ta namen ima posebno tiskovino, kjer je razvidno, katera ura pouka poteka, učna snov, učila in učni pripomočki, utrjevanje, smotri itd. Posebej (z rdečo črto) poudari, če piše daljše pisne naloge, ali če uporablja učila, ki jih potrebuje več učiteljev (grafoskop, diaprojektor, responder, radio, magnetofon ipd.). Tako izdelan učni načrt za naslednji teden predloži ravnatelju, le-ta pa ga da na vpogled celotnemu učiteljskemu kolektivu. Obešen je na vidno mesto (ali pa je v posebni mapi), da vsak učitelj lahko vidi in iz učnih načrtov celotne šole razbere vse, kar želi vedeti o izvajanju učnega načrta v tistem tednu. To omogoča, da se učitelji med paralelkami pogovore o isti snovi in o uporabi ustreznih učil, možna je izmenjava mnenj in izkušnje ob določenem gradivu. Še pomembnejša je vertikalna po-

vezava med učitelji, saj se lahko le-ti pogovore o učni snovi naslednjega tedna že pred izvajanjem in najdejo skupni poudarek na vsebini in uporabi učne snovi. Dosedanji način dela je bil namreč zaprt. Učitelji so zvedeli o učni snovi šele tedaj, ko je bilo gradivo že podano in vpisano v uradne knjige.

S to obliko dela so odpravljene mučne razprave ob redovalnih konferencah, kaj vse bi moral učenec »prinesti« iz nižjih razredov, saj je dana možnost, da se sproti odpravi to, kar je včasih neprijetno, če se razčišče pred celotnim učiteljskim zborom.

Se več: učitelj lahko iz izkušenj tistega tedna sestavi stvaren učni načrt, kjer upošteva vse rezultate tistega in ovire prihodnjega tedna. Tak načrt je zgrajen torej na trdnih temeljih, je popolnejši glede uporabe učil in drugih možnosti dela, zato ga je mogoče tudi bolj stvarno izvajati. Tako učitelji med seboj kot tudi ravnatelj se lahko posvetujejo bodisi glede vsebine učne ure ali uporabe ustreznih učil.

In še nekaj: nekoč je moral učitelj napisati v naglici vse učne načrte za vse predmete in za vse šolsko leto že v septembru; zaradi časovne stiske je bil tudi manj kritičen in dosleden pri sestavljanju takšnega načrta. Zdaj pa ga gradi na konkretnih temeljih tistega tedna za prihodnji teden. V posebni tiskovini izpolni še druge rubrike pod naslovom »predvideno delo«, kajti zdaj mora vedeti za vsa učila, ki jih namerava uporabljati prihodnji teden, za skupna učila pa se dogovoriti z učiteljem, ki jih prav tako namerava uporabljati naslednji teden. Za vse pisne izdelke (naloge objektivnega tipa, kontrolne naloge ipd.) predloži učitelj osnutke oziroma en izvod skupaj z načrtom ravnatelju. Če je potrebno prepisovanje na matrice, mora predati osnutek 3 do 4 dni pred uporabo (glede na obseg naloge) v pisarno, ne piše matric sam. Ob teh pripravah se je tudi učitelj »ogrel« za učno snov naslednjega tedna, ima pa tudi že okvirno pripravo na pouk v prihodnjem tednu, ki ga prisili, da o njej razmišlja in še kaj spremeni, če je potrebno.

Če je celotna priprava (učna snov, učila, pismo gradivo in učiteljevo razmišljanje) potekala tako, potem ni nevarnosti, da bi si učno uro namislil zadnjo minuto, ali pa bi raznoževal pisne naloge, tedaj ko bi jih že moral dati učencem. Odpade neprijetno prerakanje za skupno učilo, odpade ihta in je zato stik z učenci humanejši in toplejši. V istem prostoru, kjer so na vpogled vsi učni načrti, so pri roki tudi učbeniki za vse predmete vseh razredov, tako da lahko vsak učitelj vidi in po potrebi tudi svetuje izvajalcu načrta, npr. glede izbire učne snovi, vsebine ali poudarka učila za katerokoli predmetno področje. Tu je tudi pripravljena policca, na katero si lahko učitelj pripravi vsa učila za naslednji teden.

Oglejmo si tiskovino še nekoliko podrobneje. Pola je razdeljena v dva dela: za predvideno delo je namenjena triletna pole, za opravljeno delo pa le četrt pole. Če zmanjka prostora, lahko učitelj uporablja hrbtno stran tiskovine.

V 3. rubriki napiše učitelj učno uro v tednu. Tako lahko na primer 3. uro od petih predvidenih za slovenski jezik obravnava berilo, ali 2. uro od štirih možnih za matematiko piše nalogo ipd.

V 4. rubriki tiskovine ni napisano, čemu jo uporabljamo. Vanjo lahko vpišujemo zaporedne številke predvidenih ur po vzorcu. Iz takšnega razvida lahko hitro razberemo, katero snov, ki je bila sicer v vzorcu časovne razporeditve učne snovi predvidena, je učitelj izpustil, ker je menil, da je ni nujno podati ali pa jo je kje raztegnil na več ur, kot je v vzorcu predvideno.

V glavi 5. rubrike so predvideni vsi dnevi tedna z datumi. Če npr. v četrtek ni pouka; je okence pri datumu prazno ali prečrtano, kar takoj pokaže, da ta dan ni bilo pouka. V vrstici pod učno snov vpišemo naslove iz VČRUS ali tem naslovom ustrezne stavke. Na voljo je 49 vrstic, kar je dovolj, da vpišemo vsako uro v novo vrsto in da ločimo redni, dopolnilni in dodatni pouk, prostovoljne dejavnosti, druge zadolžitve in dela enega tedna.

V zadnji dve vrstici napišemo individualni študij v zvezi s poukom ali vzgojo.

Rubrika »domače naloge« ostane prazna, če naloge ni, ali vpiše učitelj, za koliko strani zvezka je naloga predvidena (ena polovica, 1, 2... strani). V to rubriko vpiše tudi, če morajo učenci doma zbirati pisno ali drugo gradivo za naslednje šolske ure.

Uporaba učbenikov (rubrika 7) je vprašanje zase. Najpreprostejše je, da ima učenec s seboj vse knjige in zvezke za določen predmet. Toda to ni niti smotno niti zdravo in vzgojno. Zato učitelj zapiše v to rubriko, kakšen učbenik bodo potrebovali učenci, od katere do katere strani knjige bo obravnaval učno snov, ali na kateri strani je naslov berila. Vesten učitelj tako pomaga drugim učiteljem, ki se zanimajo za učno snov, da hitro najdejo ustrezno stran.

Rubrika »učni pripomočki« (8) je zelo ozka, ker je bilo treba upoštevati, da je zaradi preglednosti potrebno vse zaželeno spraviti na eno stran pole. Zato uporabljamo v tej rubriki, če je potrebno, okrajšave in kratice ter dogovorjene znake, ki so sestavljeni tako, da si jih lahko zapomnimo. Tujke, ki so sestavljene iz 2 ali več besed, na primer, magnetofon: mf, grafoskop: gs, episkop: es, gramofon: gf, televizor: TV, diapozitiv: dp, diafilmi: df, ali radio: rd, responder: rp, pa tudi: slika, slikovno gradivo (šolski): ss, slika, ki si jo je pripravil učitelj sam — lastna: sl, zemljevid: ze, poskus: ex, ipd.

Rubrike, ki sem jih omenjal do sedaj, so v eni ali drugi obliki že v sedanjih učnih načrtih ali vzorcih. Nova je rubrika Utrjevanje. Kadar učiteljski kolektivi razpravljajo o učnih uspehih, kaj hitro ugotove, da pri podajanju nove učne snovi in še teden ali dva po tem, učenci zelo dobro obvladajo učno snov, po nekaj mesecih pa razočarani spoznajo, da je znanje iz iste snovi porazno. Pri tem namreč premalo upoštevajo dejavniki pozabljanja. Skratka: utrjevanje snovi je premalo načrtno, premalo organizirano, zato je tudi znanje v veliki meri takšno, da nismo z njim zadovoljni.

Zaradi hitrosti pozabljanja predvidi učitelj učne enote po predelanih tednih in torej vpiše v 9. rubriko teden (ali tedne), ko je učno snov podajal. S tem seznaniti tudi učence. Tako veliko pripomore, da je učna snov bolj utrjena, učencem pa olajša in poskrbi, da učno snov načrtno ponovno predelajo.

Tudi 10. rubrika spada še pod predvideno delo. Če zmanjka prostora pri vpisovanju smotrov, lahko nadaljuje na hrbtni strani tiskovine.

Izpolnjeno tiskovino (rubrike od 1 — 10) odda učitelj že v petek po pouku ali v ponedeljek jutraj ravnatelju, kajti osnutke načrta si je pripravil postopoma ves teden. Piše v dveh izvodih. Tiskovina je prirejena tako, da je lahko prekopirana. (Tiskovina ima primerne črte oziroma izreze, da se obe poli natančno pokrijeta — glej x, y, u.) Tako izpolnjena tiskovina je dostopna vsem učiteljem do predzadnjega dneva pouka v tednu, ko jo vrne učitelj, ki jo je napisal. Tiskovino dokončamo zadnji dan pouka v tednu; tedaj izpol-

nimo vse rubrike pod naslovom »opravljeno delo«. Tu vpišemo vse opravljene ure ločeno po predmetih za redni pouk, dopolnilni in dodatni pouk, prostovoljne dejavnosti (preračunano v delovne ure) in druga dela. Učitelj mora vpisati tudi dan in vzrok morebitnega izostanka, poleg tega pa vpiše še ostale pripombe glede izvajanja učnega načrta, kot je razvidno na tiskovini desno zgoraj (npr. H — v 6. b razr. pri 3. uri slovenskega jezika hospitalirala tov. NN). Tako izpolnjeno tiskovino odda učitelj vsak ponedeljek v pisarno, kjer se ugotovi število opravljenih ur v tednu, torej obračun tedenskega dela; to uporabimo kot prilogo za mesečni obračun, ki je končan do dneva izračunavanja osebnih dohodkov. Podatki na tiskovini nam torej rabijo pri obračunavanju količine in deloma tudi kakovosti učiteljevega dela. In na koncu pogledjmo še tiskovino desno spodaj — opravljene ure. Tiskovino uporabljamo na osnovni šoli Križevci že nekaj let, zato ta razpredelnica — evidenca ur — ne ustreza v celoti in jo bomo morali prirediti današnjim zahtevam 42-urnega delovnega tedna. S podpisom učitelj potrdi, da je bilo delo v resnici opravljeno. Druge obrobne reči so razvidne iz tiskovine.

Lani smo poskusili še nekaj. Učencem smo dali — prilepili smo na vidno in dostopno mesto

v razredu — učni načrt za naslednji (in tisti) teden, iz katerega je bilo razvidno, kaj se bodo učili in kaj bodo delali pri posamezni učni uri. Razvidno so bile šolske in domače naloge, vpisano je bilo, kaj je potrebno ponoviti in za kateri dan ali uro. Zato so k učnim uram nosili le tiste učbenike in priročnike ter zvezke, kot je bilo razvidno iz njihovega uč-

nega načrta. S tem je postala torbica lažja. Pa ne samo to. Učenec je naprej vedel, kaj mora doma pogledati, kaj se naučiti ali ponoviti iz že predelane snovi. Zato je bil v razredu bolj sproščen, saj je vedel, kaj bodo delali določeno uro.

JANKO KOREN, Križevci pri Ljutomeru

2. Datum in vzrok moje odsotnosti:

Opravljenih pred. ur						od tega nad. po din	
P	T	S	Č	P	SK	vseh ped. ur	vseh del. ur
za: redni pouk							
dop. + dod. pouk							
nepredv. nadom.							
prostov. dejav.							
drugo delo							
Skupaj ur							
učna obveza							
Skupaj ur						Podpis učitelja:	

Delo z vadnico Naš jezik 7

Učitelji slovenščine na osnovnih šolah že drugo leto uporabljamo novo jezikovno vadnico Naš jezik 7, ki jo je sestavil dolgoletni učitelj na osnovni šoli, sedaj pa učitelj metodike in ljubljanski pedagoški akademiji Franc Žagar. Ker sta od leta 1962, ko je bila prvič natisnjena prejšnja vadnica Spoznavajmo slovenski jezik 7, zelo napredovali slovenistika in didaktika, je nova vadnica lahko prinesla veliko novosti in svežine.

Po strokovni strani je vadnica naslonjena na Slovensko slovnico univerzitetnega profesorja Jožeta Toporišiča. To se vidi zlasti v širšem pojmovanju prirednosti in podrednosti, kot je bilo dosedanje (priredno in podredno zloženi stavčni člen: **stric in teta, stric s teto**), v stilističnem ocenjevanju sopomenskih veznikov (nezaznamovano: **čeprav**; zborni: **četudi, dasi, dasiravno**), v spremenjeni klasifikaciji besednih vrst (zaimki kot podvrsta: **Janez — on; sosedov — njihov fant**; števniki kot podvrsta: **z mnogimi — z desetimi fanti**; člene: **samo dve jabolki — dve, ne več**), v razlikovanju nepregibnega deležja od pregibnega deležnika (**Molče je sedela. — Molčeca je bila.**) in v razlikovanju trpnika od štanja po izvršenem dejanju (Tabla je bila včeraj na novo **prepleskana**). Učitelji slovenščine smo bili s temi novostmi v slovenski slovnici sicer seznanjeni na strokovnih seminarjih, vendar bo vadnica, ki je pisana po novem, gotovo močno pripomogla, da se bodo ta spoznanja dokončno uveljavila.

Najbolj izviren del vadnice je sporočanje. To je za stopnjo osnovne šole zdaj prvič narejeno. Predstavljeno je razlikovanje med nekaterimi umetnostnimi in neumetnostnimi oblikami sporočanja (doživljajski spis — novica, domišljijski spis — strokovni spis). Nato so precej podrobno prikazane še nekatere stalne oblike sporočanja, ki so zanimive za mladostnike (oznaka, dvogovor, dnevnik). Če bodo ta poglavja temeljito predelana in podprta z ustreznimi spisnimi vajami, bodo naši učenci zares opismenjeni v višjem pomenu, kot so bili doslej.

Še bolj kot po vsebinski strani je vadnica presenetljiva po načinu podajanja. To je pravzaprav polprogrimiran učbenik. Če bi odmerili še prostor za izbiranje med odgovori in za reševanje vaj, bi bil to že kar delovni zvezek. Za sedaj je predviden ob vadnici še šolski zvezek. Kot so mi povedali, je bila ta rešitev izbrana samo zaradi varčnosti; tako se vadnica lahko rabi več let, delovni zvezek pa se po enoletni uporabi zavre.

Oglejmo si nadrobneje, kako so grajene lekcije v novi vadnici. Na začetku vsake lekcije je izhodiščno besedilo, in sicer umetnostno ali neumetnostno. Opažovani jezikovni pojav v besedilu je natisnjen polkrepko, ponekod je to gradivo uvrščeno še v tabele, ki so opremljene z ustreznimi strokovnimi izrazi. Nekatera besedila so ilustrirana z risbami, ki jih je izdelal znani ilustrator šolskih knjig Janez Vidic. Te risbe so lahko izvrstna opora pri spominskem obvladovanju učne snovi. Izhodiščnemu delu sledijo na levi polovici strani vprašanja, na desni pa odgovori. Zamišljeno je, da si učenec z listom papirja prekriva odgovore, in si prizadeva priti do rešitev samostojno. Odgovori so torej bolj za samopotrdiven kot za branje. Odgovori v vadnici so precej zgoščeni in strokovni. Pri samostojnem delu učencev lahko nastopi nekaj možnosti: učenec se do odgovora sploh ne dokoplje; učenec najde delen odgovor; učenec najde pravičen in strokovno ustrezno podan odgovor. Pri študiju tega dela učbenika je torej treba pričakovati, da bo moral večkrat posredovati učitelj; motivirati učence, postavljati pomožna vprašanja, dajati dodatna pojasnila, graditi most med polovičnim znanjem in stopnjo jasnosti, kakršna je dosežena v slovenistiki. Po tem diskusijskem delu so vaje. Tu učenci prepoznajo jezikovni pojav na novih primerih. Če hočemo vaje uporabiti gospodarno, je najbolje, da jih rešuje vsak učenec zase (ne pa posamezni učenci za ves razred), nato pa učitelj poda povratno informacijo, da učenci spoznajo, kdaj so bili na pravi poti in kdaj so blodili.

Učitelji slovenskega jezika smo navadno ob prejšnjih jezikovnih vadnicah najprej sami vase preštudirali obseg in vsebino lekcije, nato pa to učno snov ob zaprti knjigi predstavili učencem: z izdelavo t.i. tabelske slike, z razpravljanjem in sestavitvijo pravila. Šele zaradi vaj smo odprli vadnico in z njo utrjevali poglavje. Ob novi vadnici naj se frontalna učna oblika kar najbolj zmanjša. Knjiga je namenjena za samostojno delo učencev, in sicer za skupinsko in individualno učno obliko. Nekatera poglavja se kar vsiljujejo za delo v dveh težavnostnih stopnjah, npr. pri obravnavi trpnika prva skupina prepoznava glagolske zveze z deležniki na -n in -t, druga skupina pa ločuje trpnike od stanj po izvršenem dejanju.

Tudi poglavja iz sporočanja, kjer pisec ni podal učne snovi dvogovorno, lahko predelamo ob odprtih knjigi. Preberemo izhodiščno besedilo ali obe izhodiščni besedili (npr. novico in doživljajski spis), se pogovorimo o zgradbi besedila, izboru stavkov in besedi; po tej »medigri« preberemo razlago, ki jo je dal k besedilom pisec vadnice; nato pa se dogovorimo za spis, s katerim bodo učenci praktično preskusili svoje znanje.

Z novo vadnico je zakoličena pot, po kateri bomo prišli od reproductivnega k bolj problem-skemu in praktično usmerjenemu učenju materinščine. Pričakujemo lahko boljše znanje učencev in njihovo večjo jezikovno usposobljenost. Ni pa vadnica brez pomanjkljivosti. Nekatera vprašanja so preglobalno in bi jih bilo treba razbiti na več vprašanj. Odstraniti bi bilo treba še kak stavek, ki je spotikljiv za učence. Pri nekaterih vajah bi bilo treba povečati število primerov. S primerno preiskavo bi se dale ugotoviti vse slabosti knjige, nato pa bi pisec knjigo predelal in izpopolnil. Dokler pa to ni opravljeno, bo moral seveda posredovati učitelj, kajti kadar učenec ne bo uvidel problema, bo zašel v miselno stisko ali pa se bo snovi naveličal.

DANICA CEDILNIK

kultura

Novi rubriki na pot

Če bi od slovenske ljubiteljske kulture, nekdanje in današnje odšteli tisto, pri kateri je sodeloval slovenski prosvetar, bi je ostalo malo. Če bi odšteli vso narodno duhovno bero, pri kateri ima šolnik vsaj posreden delež, pa je ne bi ostalo skoraj nič. Tako zelo, tako usodno sta povezana in prepletena naš prosvetni delavec in naše kulturno snovanje.

V kotičku, ki nam ga ljubezivo ponuja Prosvetni delavec, bomo ti-sočerim drugim pridjali še eno vez med pedagoškimi delavci in organizirano ljubiteljsko kulturno dejavnostjo. Kar nas je v Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, v njenih občinskih zvezah in republiških društvih, se bomo trudili, da bi bila ta nitka, ki jo zdajle začenjamo, tanka a dolga in čvrsta.

Naša beseda

Prva stvar, s katero se nam mudi pred vas in med vas, prosvetni delavci, je akcija Naša beseda, kakor smo si jo zamislili za tole šolsko leto. Mnogim od vas je Naša beseda že znan pojem, saj ste jo tudi lani in leta nazaj pripravljali ali spremljali kot občinsko ali območno prireditev in njen slovenski finale tudi. Letos nam gre za to, da bi sodelovali mladina in otroci v vseh občinah, v vseh krajih, v vseh šolah. Vsaka občina naj pripravi svojo Našo besedo, zgradi pa naj jo iz kar največ kulturnih dogodkov; vsaka skrbno pripravljena (neobvezna) in dovolj uspešna kulturna prireditev mladim sodi v mozaik Naša beseda. In ne samo prireditev, s kakršnimi smo uspevali že doslej? prav nalašč bo veljalo iskati izraze, področja in oblike, v katerih se naši mladi doslej še niso skušali ali vsaj ne uveljavili. Fotografija, film, ples, oblikovalstvo, literarno poizkušanje, zbirateljstvo s kulturnim nadihom, folklor, gledališče (navadno in lutkovno), recitali vseh vrst, samostojne glasbeno-mladinske prireditev, izvirni klubski večeri in še kaj in še mešanice vsega tega, iz vsega tega je mogoče pripraviti prireditev kot sestavino Naše besede. Razumljivo, da bi morali biti pri tistih vrstah dejavnosti, v katerih se vsi skupaj, ustvarjalci, mentorji in organizatorji šele skušajo, manj zahtevni sami od sebe.

Občinske zveze kulturnih organizacij bodo pri oblikovanju in izpeljavi občinske Naše besede zagotovo morale prevzeti veliko, če bo treba tudi pretežno odgovornost in delovni delež. Tako smo dogovorjeni. ZKO ni sama organizator tega gibanja, temveč že po tradiciji skupaj z ZSMS in ZPM. Ker zdaj že marsikje mladi tudi v delovnih organizacijah strežejo svoji želji, po kulturi, pričakujemo tudi sodelovanje

sindikato. Vendar bi vsaj v naših vrstah veljalo, da je kriva občinska zveza kulturnih organizacij, če v neki občini akcija ne bi bila stekla in potekala tako, kot smo se dogovorili.

Naša beseda se bo dobro iztekla:

— če bo mnogo različnih oblik shajanja mladih (najprej pa šol) prispevalo vanjo svoje kulturne dosežke

— če bodo ti dosežki sadovi rednega ustvarjalnega dela mladim in mentorskega dela z mladimi

— če se bodo poleg tradicionalnih oblik kulturnega delovanja pojavljale in uveljavljale tudi nove

— če bo sleherna od prirediteljev odmevala ne le npr. v svoji šoli, temveč tudi v kraju, v katerem stoji, iz katerega črpa in za katerega raste in ustvarja.

Občinska Naša beseda je daleč najpomembnejši del celote, ki raste potlej še v izbirna območna srečanja in v sklepna, pregledna, v nekem pomenu končna republiška srečanja; letos računamo, da bo teh več, razdelili jih bomo po dejavnostih.

V resnici gre za več kot le za ambiciozno, na množičnost in na vnanje učinke preračunano akcijo. Za trajno organizacijsko »posodo« gre, v katero hočemo s skupnimi močmi natakati zmeraj več in zmeraj boljših sokov, ki našim mladim pomagajo rasti v ljudi jutrišnjega časa.

Eden od sadov takega delovanja pa bo zbliževanje šole in kulturnih organizacij okrog njih; mentorjev-solnikov in drugih mentorjev v društvih. Delo plete najboljše vezi.

In spet smo pri poslanstvu tele nove rubrike Prosvetnega delavca.

Predsednik ZKOS:
JOŽE HUMER

Samorastniki v Zlataru

Zlatar je mesto, ki leži med lepimi vinorodnimi zagorskimi griči na Hrvaškem. Tuse je zbralo letošnje jesen sedemnajst izvirnih umetnikov Jugoslavije na VI. saboru. Sam sabor se bistveno ne razlikuje od dosedanjih enajstih trebanjskih taborov in štirih Majskih drugovanj na Sani v Sankem mostu, kjer se prav tako zbirajo likovni samorastniki.

Novost zlatarskega sabora je bilo dvanaest samostojnih razstav izvirnih samorastniških ustvarjalcev: Antona in Branka Bahuneka, Draga Beline, Josipa Cugovčana, Mateja Generalića, Katice Paradž-Vojkovič, Grete Pečnik, Josipa Pintariča, Ivana Rabuzina, Draga Sminderovca, Jožeta Volariča in Mladena Vukelića. Vsak slikar je dobil svoj prostor v galeriji, skupaj s kiparjem. Razstave so odprli v začetku sabora in so trajale do 18. septembra. Videli smo 133 slik in 71 plastik. Za ljubitelje in poznavce izvirne samorastniške umetnosti je bila to edinstvena priložnost, da na enem kraju in istem času vidijo poprečno sedemnajst del posameznega

razstavljalca. Ta posebnost sabora je zahtevala večje organizacijske napore, je pa zanimivost za obiskovalce.

Razen omenjenih umetnikov so na saboru sodelovali še: Evgen Buktenica, Dragan Gaži, Drago Jurak, Tomislav Petranović-Rvat in Mate Tjardović.

Letošnja novost je tudi začetek podeljevanja Zlate plakete Zlatara pomembnim ustvarjalcem v izvirni likovni umetnosti. Ta grand prix je umetniški svet dodelil Matiji Skurjenemu za leto 1977, za 1978 pa Ivanu Rabuzinu.

Ob koncu VI. sabora je pokrovitelj Pavle Gregorič, ki je zlatarski rojak, odkril kip Matije, izdelan iz električno zavarjenega jekla, delo slovenskega samorastniškega kiparja Jožeta Volariča. Na slovesnosti so podelili zlate plakete, diplome letošnjim sodelujočim in odprli razstavo na saboru ustvarjenih umetnin.

Ob koncu naj omenimo, da je v zlatarski Galeriji okrog dvesto dragocenih umetnin, ki si jih obiskovalci lahko ogledajo vsak dan.

ZLATA VOLARIČ

70 let Miška Kranjca

Praznovanje sedemdesetletnice življenja in petdeset let pripovedništva pisatelja in publicista Miška Kranjca, ustvarjalca podobe sveta ob Muri in njenih ljudeh, nam je znova predstavilo tega velikana slovenske književnosti. Ob jubileju je izšlo pri slovenskih založbah več njegovih del, organiziranih je bilo veliko proslav. Ena največjih je bila v Prekmurju, kjer je eden najboljših poznavalcev Kranjčeve ustvarjalnosti, literarni zgodovinar prof. dr. Franc Zadravec orisal življenje in delo tega znamenitega prekmurskega rojaka. Kranjčevi ljudje, kmetje in delavci, ki so vraščeni v zemljo, nezakonske matere in njihovi otroci — ta mogočna galerija revežev se je strnila v Kranjčevi pripovednosti v enkratno celoto in v njem dobila svojega glasnika. Kranjec je predan življenju in naravi, iz nje črpa njegovi junaki moč in iščejo odgovore na zapletena življenjska vprašanja. Pisatelj vedno znova odkriva obraze sveta, ki se nenehno spreminjajo. V njegovih delih srečujemo tudi delavce, izobražence, borce, politike, revolucionarje, pisatelje. Spreminjajoči se svet na novo oblikuje ljudi in Kranjec nam jih predstavlja sproti v novi, doslej še nepoznani podobi.

(Foto: Marjan Ciglič)

Nenehno sredi življenja, s pretanjenim posluhom za ljudi in dogajanja okrog sebe je ustvaril Miško Kranjec bogato fresko sodobnosti. O njegovi ustvarjalnosti so spregovorili pred nedavnim tudi na tiskovni konferenci, ki jo je pripravila Državna založba Slovenije ob izidu Kranjčevega romana Oče in sin. To je roman o Berdenih — zbirka štirih Kranjčevih del, ki so nastala v različnih obdobjih njegovega pisateljevanja: Južni vetrovi (1935), Ženitev Matije Berdena (1940), drame Pot do zločina (1948) in Berden na izseljenem pikniku. Že letnice opozarjajo, da gre za trden življenjski model, ki spremlja Kranjca več desetletij, za življenjski pojav, ki se v literaturi spremeni v resničnost in nas prepriča. Berden v svojem pohlepu pozablja na vse, kar je vredno: na dom, narodno pripadnost in poštenje, kajti berdenovščina je življenje brez dobrote, ljubezni in misli na sočloveka. Je zgolj brezobzirna hoja po poti navzgor, k moči, bogastvu, oblasti. Sla po veljavi in hladnokrvna zloraba ljudi na tej poti pa povsem uničita Berdenovo (človekovo) osebnost. Kranjec opozarja in obtožuje hkrati, vznemirja s svojimi komentarji o berdenovstvu in opominja družbo, da je premalo storila za to, da naši ljudje ne bi odhajali po svetu.

Biti sredi življenja, ga kritično osvetljevati z raznih strani, pa vendar z ljubeznijo in vedrino, s pretanjenim občutkom za človekove slabosti — to je še vedno značilna poteza Kranjčeve ustvarjalnosti. In prav zato je njegova beseda še vedno tako živa in aktualna, prav zato je Miško Kranjec književnik, ki nam ima še veliko povedati. In vsi si iskreno želimo, da bi nam še dolgo pripovedoval!

ODLOMKI IZ KRANJČEVEGA ROMANA O BERDENIH OČE IN SIN

Matija je do kraja pojedel s krožnika, ga odrinil od sebe, naslonil komolca na mizo, brado pa na pesti, nato pa se je spomnil in privlekel iz žepa cigarete, ponudil žandarjem, ki sta tudi posegla po njih, ponudil očetu in še sam si je vtaknil eno v usta, prižgal vsem in nato dejal hladno, berdenovsko trmasto:

»Matija Berden se v življenju ne bo nikdar več spotaknil. Pri vojski se je do kraja naučil, kaj je moč in kaj je oblast: oboje je treba spoštovati, spoštovati tudi takrat, če si sam ta moč in ta oblast. Naučil sem se, do kam človek lahko gre pri sleherni stvari. Na svetu krade in goljufa neverjemo mnogo ljudi, brez tega ne moreš obogateti, zgolj z delom svojih rok nikdar ne obogatiš, ker bi potem kmet in delavec bila najbogatejša človeka na svetu, to pa nista. Zato tudi nočem postati ne kmet ne delavec, nočem životariti iz dneva v dan. Drugod pa tako pomalem ščiplješ slehernemu nekoliko in to se lepo kopiči.«

Prekmurje je bilo nekoč Berdenovo, tu je bila njegova domovina — imel je v njem svoje velike načrte, še na misel mu ni prišlo, da je treba kam po svetu; in da mu je šlo dobro spod rok — Prekmurje je ponujalo podjetnemu in morda tudi nekoliko brezobzirnemu človeku — dovolj možnosti, da bi bil uspeval. Če bi se ne bilo vse zataknilo ob nekih malih ljudeh, ob neki Anučičevi Evi, ob njegovem očetu, ob neki Majerjevi ni njenem sodniku: pot navzgor se je zaprla, zabredel je v slepo ulico. Za Matijo Berdena pa je domovina lahko bila le tam, kjer je lahko uspeval.

Tako je ta nekdanji prekmurski proletarec, zdaj že ameriški bogatec čisto po nepotrebnem, po nekem golem, neumnem naključju zabredel na piknik prekmurskih izseljencev, ki so prišli, da bi obudili spomin na nekdanje kraje, na rodno vas, faro, na svoje, znanke. Berden je prišel na hčerino željo v Prekmurje, ki je hotela videti njegovo staro domovino, hotela si je ogledati neke starine; in hotela je, da bi se srečala s svojo polsestro; na hčerino željo je pristal, da pride na piknik. Zdaj je že skoraj dve uri sedel tuje med tuji, spregovoril z ljudmi tistih nekaj navadnih besed, kadar ga je že kdo ogovoril, poslušal »program«, ne da bi vse to moglo v njem prebuditi kakršnakoli čustva. Zadovoljen je lahko bil zgolj toliko, da ga nihče med temi — bodi izseljenci bodi domačini — ne pozna.

»Berdenovstvo« je ostanek preteklosti in želja izseljencev nasploh. »Berdeni« se redko vračajo; za vedno zelo redko. Vmes se le prikažejo, gredo na izseljenjski piknik, obdajajo svoje sorodnike, ko jih vse po vrsti obiščejo, po navadi pograjajo svojo nekdanjo, še vedno zaostalo domovino, nočejo videti ničesar, razen če so cerkvice odprte — te njihove stare cerkvice iz pesmi, kamor so zahajali na proščenje, molili »dolgega bogas«, sicer pa lagali svojemu plebanušu in svojemu ljubemu bogu. »Berdeni« hočejo v svetu obogateti, hočejo postati pravi Amerikanci, zabrisati za seboj sleherno sled.

Razstava Janeza Pirnata v Kostanjevici

V okviru XXIII. dolenskega kulturnega festivala so letošnje poletje prostore Lamutovega salona v Kostanjevici izpolnjevale plastike in risbe našega kiparja Janeza Pirnata: šest risb z različnimi Cankarjevimi portreti in devetindvajset kipov z ženskimi ter otroškimi obrazy in figurami, med njimi nekaj mitoloških in biblijskih motivov, podoba Ivana Cankarja in en primer živalske plastike. Vsi kipi so izdelani v kamnu, kar je danes redkost, in to v različnih dalmatinskih (istrski, kamen »grožnja«, dalmatinski, makedonski oniks in peščenec), izjemno Cankarjevega kipa, ki je iz slovitega carrarskega marmorja, in ene plastike iz marmorja z otoka Paros.

Obiskovalec razstave je lahko hitro ugotovil osnovni čar tega kiparstva — sožitje materije in ideje. Saj je bežen pogled na eksponat deloval, kot bi prišli med kamne, kakor jih je oblikovala narava. Pirnat namreč spočenja svoje likovne ideje v povezavi z materialom, neobdelana kamnita gmeta mu s svojimi naključnimi oblikami sproži predstavo, nato pa umetnik s klesanjem odstrani, kar je preveč, ter fragmente primerno obdelja. Njegov postopek odzemanja je neposreden in ne, kot je za kiparjenje v kamnu v navadi: da ustvarjalec plastiko najprej zmodelira v glini (s postopkom dodajanja), jo oblije v mavcem, da dobi kalup (negativ), in s pomočjo kalupa spet pozitiv, potem ko je vanj vlijl mavec. Mavčni pozitiv mu nato rabi kot predlogo za prenašanje v trdnjše materiale — bron ali precej žlahtnejši in neprimerno zahtevnejši kamen. V kiparskih delavnica opazimo kdaj mavčni odlitek, ki ima na več mestih s svinčnikom označene točke. Tako si kiparji zaznamujejo značilnejša mesta na površini, merijo njihovo medsebojno oddaljenost s puntirko (šestilu podobnim orodjem, ki pa meri tudi globine) in doljene mere prenašajo v kamen.

Janez Pirnat je bolj neposreden in predvsem v obdelavi kamna dovolj več in suveren, da predloge ne potrebuje; le tu in tam si kak del prej v glini zmodelira, da mu postane zamišljena predstava jasnejša. Ko te kipe gledamo, zlahka sledimo procesu ustvarjanja, ker avtor ohranja naključno najdeno obliko kamna ter je njegov poseg v material pogosto videti le kot diskretna sled človekove aktivne prisotnosti v svetu materije. Prav zaradi naravnih oblik kamna se nam nehote vsili misel, kako bi se te plastike prilegale travniku, parku ali vrtu; zaradi pretanjenosti obdelave ter intimne izpovedi pa se nam zde primerne za plemenitenje marsikatero notranjščine.

Tu reproducirani kip »Flora« nam nazorno predočuje, kako je kipar izluščil svojo vizijo. Izklesal je samo nekatere dele figure: glavo, roko in v grobem oblačilo; s tem pa je dal spregovoriti neobdelanim površinam kamna, da lahko vidimo košaro cvetja na glavi, venec okrog vratu in kito v roki vzdolž telesa, pa tudi druge, naravno razgibane površine nas analogno spominjajo na obilje cvetja. Tako je kipar z inteligentnim in spoštljivim upoštevanjem materije svojevrstno upodobil privlačni motiv boginje cvetja, ki je zamikal že mnoge ustvarjalce pred njim, posebno slikarje (pompejskega freskanta, Botticellija, Tiziana, Rembrandta, Stupico).

Smiselna uporaba obdelanih in neobdelanih površin je pri mnogih Pirnatovih plastikah v službi simbolike. Groba kamnita gmeta na rafinirano sklesani glavi »Žene s klobukom« lahko pomeni klub in težo hkrati; kodrečka vdolbena v grobo oglavje »Dekliške glave« označujeta igrivost in koketnost modela; v otožno nagnjeni »Fau-novi glavi« na visokem, naravno odsekanem stebriču pa je simbolizirana tragičnost bitja, ki je pol človek, pol žival. Primer domiselne simbolike je kompozicija Cankarjevega kipa. Pisateljevo podobo s privzdignjeno glavo je kipar — delno kot plitvi, delno kot visoki relief — izklesal v navpično potekajoč žleb sredi tako izjedene skale. Zdi se, da robovi žleba ponazarjajo umetnikovo stisko, drža figure pa njegovo hrepenenje iz utesnjenosti. K takšni predstavi Cankar-

Janez Pirnat: Flora, istrski kamen, 1975—1978

jeve osebnosti še pripomorejo deli draperije s pokončno plapolajočimi oblikami, ki so izklesane na robu in na ozadju kamna. Naj omenimo tudi, da je Cankarjev kip, ki je imel v aranžmaju kostanjeviške razstave prevladujoč položaj, avtor z namestitvijo še drugič povzdignil. Zadaj in ob straneh mu je dodal zrcalne zasloni, da smo takoj ob vstopu kip lahko z mesta pregledali od vseh strani.

Hrepenenje je tudi glavna vsebina Pirnatove plastike »Let«. Tu je kipar v tu in tam prosojno tanke kamne razgibanih oblik vklesal komaj opazne otroške glave in kamne pričvrstil v spiralno dvigajočem se ritmu na pokončne steklene plošče.

Risbe s Cankarjevimi portreti se slogovno povsem ujemajo s plastikami. Prav tako prikazujejo fragmente — izreze pisateljevega obraza. Risane so z mehki materiali krede — in ogljem in to s tipičnimi kiparskimi prijemi: z bolj ali manj intenzivno senčenimi ploskvami daje kipar delom obraza potrebno mero plastičnosti, kot bi z risali dolbel v prostor; texture teh senc pa so celo podobne različnim strukturam kamna. Vsebinsko pomenijo te risbe psihološke studije, kjer skuša kipar kot pri svojih kipih s čim manj potezami prikazati bistvo.

Obisk Pirnatove razstave je v celoti pomenil srečanje s tehnično in estetsko kultiviranim kiparstvom v čistem materialu, ki izpoveduje intimni lirski svet, značilen za precejšen del slovenske umetnosti. T. S.

Drobci iz sedanjosti

Pestre podobe sedanjega slovenskega in jugoslovanskega besednega ustvarjanja ni mogoče ponazoriti z nekaj imeni, saj gre za snovanje, ki zasluži vsjo pozornost in priznanje; preprosto zato, ker je — brez poveljevanja — veliko imen in še več leposlovnih del, ki so vredna pozornosti. Zato se ni mogoče izreči le za nekatere pesnike in pripovednike kot najboljše, ali vsaj najbolj izrazite. Opozoriti je treba na nekaj, malone naključju prepuščenih literatov, kjer najdemo za izbiro le tole opravičilo: posameznikov ne poznamo, marsikdo se je komajda predstavil in se lo: dolgem premolku znova oglašil. To pa je lahko dovolj, da z zanimanjem skušamo najti in posamičnem delu vse tiste kakovosti, ki izzovejo zanimanje in najdejo odmev.

Basni

BASNI Slavka Pregla so njegov pesniški prvenec. Dobro ga poznamo, saj je prej objavljali basni je objavjal v časopisju in hitro opozoril nase z ironijo, domiselno fantazijo in kritično ostrico. Tako si s knjižnim natisom lahko obetamo — uspešnico.

Pevec in kritika

OSEL V MLADIH LETIH glasno riga sredi dvorišča: »Ia, ia, ia!«
DOMAČE ŽIVALI vzneseno: »Ta moč, ta izpovedna sila!«
OSEL V SREDNIH LETIH še kar riga: »Ia, ia, ia!«
DOMAČE ŽIVALI zaslanjano: »Ta slog, ta globina...«
OSTARELI OSEL še vedno riga: »Ia, ia, ia!«
DOMAČE ŽIVALI modro: »Ta zvestoba samemu sebi, ta monolitnost!«
MORALA grobo: ni oslarije, ki je z razglašenimi frazami ne bi bilo mogoče spremeniti v veličastno dejanje.

Prava vsebina besed

KOZA resno: gre znova na sestanek in pusti doma sedem otrok.
MORALA plaho: počasi bi se bilo treba zamisliti nad trditvami, da so naši sestanki plodni.

Črnogorska pesnica BOSILJKA PUŠIČ spada v srednjo generacijo današnjega leposlovja. Doslej je objavila tri pesniške zbirke, oglašati se je začela sorazmerno pozno, zato s čutno spontanostjo in življenjsko sproščeno zavestjo. Ob profesorskem delu najde dovolj moči za poetično besedo.

POTOPITI SE DO ZAVEDANJA
KRVNEGA OBTOKA

Dihati
zavrtinčiti v lastni dih
vrtoglavico osončenih krošenj
z utripom se vzpeti v Sirija pot
varljive strani neba preseči.
Dihati
prežeti se z dotikom reke
in vrbove mladike
ta čas ko se razumno ploditvi daruje
vdahni pelod s krila čebele
ta čas ko se pašnik osmišlja
vpiti soglasje svetlobe in giba.

Dihati zavest o koraku dokler traja
z rebrom se dotakniti sonca
prelitem v prebujenje bilke
prežeti se s sabo v drugih
razstaviti se do praoblike.

Lepoto dihati, čutiti z grozo ognja
potopiti se do zavedanja krvnega obtoka.

(Prevedel. I. Minatti)

Prvenec BRANKA GRADIŠNIKA je knjiga kratke proze ČAS, dokaj raznolika po vsebini in izrazu. O marsičem je mogoče govoriti kot osvežitvi v aomači prozi, vsekakor pa je pred nami eruptivno, obetavno delo, ki ga je vredno vzeti v roke.

Na begu

(Odlomek)

Sprevodniki so začeli loputati z vrati. Spet spačeni napovedovalčev glas. Ko jo je pušal samo, v mestu, kjer sta preživela skoraj vse življenje in ki je postajalo iz dneva v dan bolj tuje in grozeče (na peronu ni bilo nikogar več), je gotovo pomislila na smrt. Da se mu je na starost zmedlo in beži pred usodo kot Tolstoj; da namerava zabrisati za seboj sledove, prikriti svoje namere. Imel jo je rad, imel je rad to njeno skrb — nepremično sta se gledala. Tiha roka, vzdignjena v slovo, ko je vlak potegnil, odblesk luči na posivelih laseh, to je bilo vse. Ko jo je komaj še videl, je naredila nekaj korakov, kakor da hoče skočiti v kak drug vagon in se skrivaj voziti z njim. (Koliko sta potrebovala za začetek? Na prvi poljub je čakal leto dni; poroka je bila samotna sprehod od mestne hiše do Spice, ure in ure sta gledala zeleno rečno gladino, potem se je pod vrbam časa prevesil in začel teči...)

Ne spati; misli so se mu tako ali tako prehitro vrtle, spodbujene od ritma vožnje in ohlapel v letih rabe. Sedeti ob dečku in materi, ki te ne poznata, na toplem nočnem plišu, pod lučjo, ki kot luna veča obraze in razdalje. Ob dečku, ki z marljivostjo srečneža lupi pomarančo, da ti gre v nosnice eterično olje, medtem ko se zunaj redčijo svetilke, postavljene nad vetrovnimi križišči, ko se grmovje upogiba pod pišem vlaka in drvi čezenj tvoj odsev. Premišljevali brez zadržkov in preprosto (preprosto premišljevali?), zdaj, ko ni ob tebi žene, ki ti ne pusti žalosti — če namreč rečeš, da je žalostno to, kar se ti je dogajalo do zdaj.
V sebi je, medtem ko so se mu misli mešale z zibanjem kupeja, čutil velike možnosti. Kdo se še ni vozil z vlakom? Kdo še ni preživljal sivih ur, ko se obuja zemljevid spomina in iz mož nastajajo otroci? Nekdo cepeta po hodniku in izza zavese prihajajo neponovljivi zastri pogovori; otrok lupi pomarančo, ostri vonj pomaranče napaja zrak, nesmiselnost pogovorov s prikaznimi, nespečna noč (ali sanje?) na vlaku, z obremenjenim spominom, z dolgovi do preteklosti, na begu, ko se misli pletejo kot mreža...
Otroštvo?

Ko je za hip odprl oči, je deček že spal, naslonjen na materino rame. Na kolenih mu je ležala knjiga z divjimi živalmi. Mati je strmela v steno in nekaj premišljevala... Se mu je samo zdelo, da mu skuša nekaj dopovedati? Ropot koles. Vožnja... potovanje... Hiberniranci v drvečem prostoru. Kos veselja. In spet neskončna razpredanja nočne domišljije, ki govori o labirintih časa, o nezanesljivosti spomina, ki vleče zgodbe brez konca... Nerazumljiva preseljevanja starih ljudstev, desetletja zavrnjenega časa, ko se še ni začela zgodovina. Vidiš medvede, ki se počasi ozirajo po tundri. Zgoraj je nebo. Neizpričana, negotova prihodnost. Male miši, preden jih zagleda kragulj. Čas med premikanjem, ki teče počasneje. Iz svojega tesnega prostora gledaš, kako gredo mimo vse reči, in vsaka se pred tabo obrne, postoji in se ti nasmehne... Reči in čas se križajo na vlaku.

In čas je pletel svojo zgodbo naprej — če je bil čas ta, ki je pripovedoval vse te stvari. Nenehne prispodobе, bolj podobe kot besede. vidiš recimo razočaranje starega moža (predstavljaj si, da si ta izletnik ti, pa še to je samo prispodoba) na vrhu hriba, ki se zave, da sam od sebe ne bi nikdar opazil, da Zemlja ni ploščata. Ampak obla je le ravnina v zakrivljenem prostoru. Čas, ki jo ovija. Vozni red planetov. Tesnoba, tesnoba. Otroci so vsi odšli po svetu. Mravljinici, zbrani v levem stopalu. Namesto da bi mu povedali, kje naj poišče čas, zakaj naj ga išče, so mu samo razkladali neke svoje domneve, kdove kakšne, kdove zakaj...

Peter Lubarda: Hoja časa, 1969, olje

Silhuete, ki se izvijajo iz mraka na oni strani, sedeč ob zlatolaščevi materi, je imela oči vsajene tako narazen, da jo je takoj prepoznal. Zelenne mačje oči iz dečkove knjige. Ali iz dečkovih sanj. Bradica, pristržena v omelo. Krzno, ki ga je že načel čas. Kako hitro tečejo sanje? V njih si sam, brez žene in otrok, brez ognja in moči v udih... Kot da bi to že tisočkrat uigravala, krožila drug okrog drugega, dotikata se z vprašanji, z vpljudnostmi, ponujaš mu cigareto, skupaj si ogledujeta pokrajino in vozni red, tebe prešinja od možganov do stopal: ali se boš tokrat še izvekel? Tiger je seveda samo privid, samo prispodoba; kar se skriva za njegovo preobleko, tega bi nemara sploh ne prenesel... Lahko, da se bo razpočil! Ali se spremenil v nekaj povsem neznanega! Zdaj!

Petar Lubarda: Sonce, 1968, olje

MIROSLAV KRLEŽA — bard hrvaške književnosti, jugoslovanski pisec, ki je bil kandidat za Nobelovo nagrado — slavi osemdesetletnico, zato bo prav, da temu enciklopedičnemu duhu, posvetimo besedo, ki mu jo dolguje kulturni svet; malokdo izmed sodobnikov premore toliko razgledanost, literarnega duha, ki mu je lastna kritična ostrina in, trezna razsodnost; umetnik, ki ga sprošča življenje samo, ki v zapletenosti družbenih in življenjskih procesov zna najti ob vsej sivini razmerje do pojavov, družbe in vizije. V dramatik, prozi, poeziji, eseistik in polemiki. Malokdo se ponaša s pokončnostjo kot Krleža, v preizkušnjah časa in režimov je hotel ohraniti svoj obraz in napredno zavest. Literat, ki ga veliko prevajajo in ga cenijo svet. Zgoščenost njegovih misli odseva iz odlomkov različne tematike.

OPAŽANJE je svojstvo, človeku prirojeni kot sluh, vonj ali vid, in kot vse človeške lastnosti se iz razloga, o katerem govori medicinska psihologija, pri posamezniku razvije več ali manj. Svojina zapažanja se

lahko neguje in kot taka prehaja zelo pogosto v večino poslušanja in opazovanja; po metodah se oblikuje v različne šole, toda tudi zapažanje se lahko s šolsko dresuro spremeni v derviško momljanje molitev in klekanje pred čistim nesmisлом.

Če je glasba neke vrste poezija, in to je, ker tudi poezija ni nič drugega kot neke vrste glasba, se vprašamo, kako bi lahko glasbo opisovali, če ne pesniško? Ali obstajajo sloviti razlagalci glasbe, ki niso bili glasbeno nadarjeni pesniki ali pesniško poduhovljeni glasbeniki, in ali niso imeli pesniškega navdiha za zanesljiv izvir svojega zanosa?

Najti sebe, izraziti sebe, zapustiti sebe kot oporoko, izgovoriti nekaj, kar se dogaja prav zdaj in tukaj, odkriti tudi najmanjšo mrvico resnice, prodreti v skrivnostna vprašanja umetniškega izraza ali lagati, poigravati se, varati, izsiljevati, navsezadnje profesionalno zaslužit? Ali je umetnost akrobatska domislica ali pa odiranje kože z lastnega obraza, v tragičnem trenutku zadnje spoznanje pred moralnim samomorom?

Na robu pameti

Glejte, Valent Žganec, ki mu pravijo Vudriga, star divji lovec in izkušni bojevniki, ki svira zraven mene ob drugi steni kot meh na orgle, ta Valenti Stubičanec ima »svoj pogled na svet«; zadovoljen je s tem »pogledom na svet«. Trenutno je njegova edina skrb, da se reši iz svoje situacije s šestimi do sedmimi leti izgnanstva, ker je obstrelil logarja, ker gre za ponovitev dejanja, je Valentov »pogled na svet« eno samo odprto vprašanje: čim manj kazni! Tudi doktor Werner ima svoj »pogled na svet«! »Da, vsekakor, toda, in tako naprej« pogled na svet. Edini Wernerjev problem je, kako bi potegnil iz dispozicijskega sklada čim večjo vsoto glede na proračunske možnosti, da, vsekakor, toda — in tako naprej — seveda! Tudi Domačinski ima svoj solidni »pogled na svet«. Domačinski je že osemnajstega vedel, v kakšno smer bo šla evropska politika, ker je bil v zaupni službi sarajevske policije, je vedel to že štiri-najstega leta. Domačinski se nikoli ne bi prebil od odpuščenega rubeznika do tovarnarja nočnih posod, če ne bi imel svojega »pogleda na svet«, ki je do neke mere vendarle svetilka v naših teminah.

SAŠA VEGRI je pesnica, ki se po več kot desetletju znova pojavlja, tokrat s PESNIŠKIM LISTOM — če izvzamemo delež njenega mladinskega leposlovja. Izvirna pesnica je s svojim pesniškim deležem utrdila vitalno odmevanje življenja, zato po tolikem premoru s tem večjim zanimanjem sledimo noviteti.

Kadar te gledam

KADAR TE GLEDAM
NE najdem podatkov
V SPOMINU
KAKO rase roka
MED TRETJIM IN ŠESTNAJSTIM letom
RASLA je roka
RASLA so drevesa ob pločniku
RASLO je telo
IN hiše v naši ulici
MED TEM so pogovori sedeli
NA DESNI strani chagalla
NAŠE BESEDE so drsele
IZ POGLEDA na ustnice
IMELE SO majhna zrcala
IMELE SO velike začetrnice
IMELE SO rumena stopala
BILE SO namenjene
BILE SO izgovorjene
UDOMAČILI SMO JIH
ZDAJ veliko telo pastirja spi
CHAGALL ima zaprte oči
IN TI nosiš moje reči
V PROSTORU drugačnih dimenzij

VLADIMIR KAVČIČ je z romanom PUSTOTA segel v zgodovinski čas, vendar mu je to preteveza za širšo alegorezo. Trpka spoznanja, kot se zrcalijo v romanu, merijo na življenjske preskušnje, ki niso vezane na določen čas, ampak so obstajajo v možnostih ali nemožnostih, kljubovanje v življenjskih razsežnostih je znamenje poražene, a še vedno pričujoče človeškosti.

Pustota

(odlomek iz romana)

Pravica je v zemlji, je po kratkem prestanku Grogovec spet ujel svojo misel. Zemlja je kmetov bog. Od nje živi, vanjo se vrača, zanjo umira... Zemlja in rod, to je eno... Rod tudi tega ne sme pozabiti. V zadnjih letih se je tako zapletlo, čas jih je uhitel... Če bi bil le slutil, da se bo tako zasukalo, bi bil Rezko poročil s prvim capinom, ki bi vprašal zanj. On, Jakob, predolgo odlašal... Tudi zdaj, ko se zdi, da je najhuje, ne sme tega pozabiti. Ujme in nadloge bodo prešle, človeški rod nikoli... Mogoče je prav tako, kot je. Eni se morajo umakniti, da bi pripravili prostor drugim... Vsakdo misli, da je edini, da je prav on čudo stvarstva, a je samo člen v verigi... Mlad je in zdrav... Zemlja, ki je videti prekleta in pusta, lahko še bogato rodi. Pustota lahko preživi deset ljudi. Rod mora ostati... Obupati ne sme nikoli. Četudi toča uniči pridelek, četudi ogenj upepeli bajto, četudi pogine vsa živina... Prebivati je mogoče pod zemljo, zariti se vanjo kot krt. Hraniti se je mogoče s travo, z žitom in želodom. Z gobami in jagodami... Vse to so ljudje že izkusili... V vojskah, ob turških vpadih... Ko je bila uničena ena dolina, so šli čez hrib, v drugo. V deveto, če je bilo treba... Svet je neizmeren, povsod so ljudje. Nikoli se jim ne godi tako slabo, da ne bi mogli pomagati drugemu. Če trije spustijo psa na berača, ga četrti morda ne bo...

Jakob je poslušal zamaknjeno, odsotno. Očetov glas mu je zvenel v ušesih, čeprav je bil že uihnil. Medtem se je bilo popolnoma stemnilo. Oče se ni več premaknil in Jakob je v stelji komaj še razločil njegov obraz. A mu tudi ni bilo več do tega, da bi ga natančno videl... Zdaj je čisto določeno vedel, da bo oče umrl. A po vsem tem, kar je od njega slišal, se je v njegovi glavi nekaj premaknilo. Začutil je olajšanje, oče ga je razvezal krivde, da bo preživel. Življenje se je spremenilo v dolžnost.

Ta dolžnost pa ni bila v nasprotju z njegovo globjo naravo. Stiska zaradi tega ni postala nič manjša, okrepila pa se je v njem moč, da bo vztrajal...

Aktualni komentar

Pomen mladinskih organizacij na šolah

Zveza socialistične mladine Slovenije se dejavno pripravlja na svoj 10. kongres. Obdobje med 9. in 10. kongresom slovenske mladine pomeni za vse področje vzgoje in izobraževanja precejšno vsebinsko prelomnico. Mladi v šolah in domovih so pripravili različne oblike dela, s katerimi so želeli pritegniti v organizirano delo zveze socialistične mladine najširše množice mladih. Dejavnost osnovnih organizacij v vzgoji in izobraževanju je bila zelo razvejana, saj so se prek različnih oblik povezovanja tesno povezale z mladimi v drugih okoljih. Kljub številnim dobrim de-

lovanjem uspehom pa je tudi na tem področju danes še vedno precej slabosti. Iz osnutka poročila o delovanju Zveze socialistične mladine Slovenije med 9. in 10. kongresom je razvidno, da so si mladi nenehno prizadevali izenačiti možnosti, v katerih se mladi ljudje pripravljajo za vstop v osnovno šolo. Za izenačevanje teh možnosti je izredno pomembna mala šola pri predšolskih vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Ker te še vedno marsikje ni, bodo morali v ZSMS tudi takim vprašanjem posvetiti še veliko pozornosti. Uveljavljanje celodnevne osnovne šole, kot nove kakovosti vzgojnoizobraževalnega procesa je delovno področje, kjer ima ZSMS kot sestavni del SZDL izredno pomembno vlogo. Doslej so mladi v posebnih koordinacijskih odborih za uveljavljanje celodnevne osnovne šole v krajevnih skupnostih in občinah veliko prispevali k uresničevanju nje-nega koncepta. Ponekod so bila ta prizadevanja uspešna, ponekod pa so bili mladi vse preveč le opazovalci. Prav gotovo je edina uspešna pot za uresničevanje koncepta celodnevne osnovne šole postopno prehajanje na to vrstno delo. To je le nekaj splošnih podatkov. Poudariti je treba, da se je vloga mladinskih organizacij na srednjih in tudi osnovnih šolah kar precej okrepila. Učenci srednjih in osnovnih šol, organizirani v osnovne organizacije ZSMS, so prek mladinskih organizacij reševali najrazličnejša pereča vprašanja z vseh delovnih področij. Posebno odgovorne naloge so imele mladinske organizacije pri krepitevi samoupravljanja na šolah in uveljavljanja takšnega položaja učencev, ki jim po ustavi pripada. Žal pa lahko trdimo, da še vedno nismo povsem uresničili načela, da je učenec in študent subjekt vzgojnoizobraževalnega procesa. Tudi šolska samouprava še ni povsod zaživel. Na naših šolah vzgajamo in izobražujemo dobre strokovnjake in dobre samoupravljalce. To mora biti razvidno iz predmetnikov in učnih načrtov, ki jih morajo poznati tudi organizacije združenega dela. Naša samoupravna socialistična šola vzgaja za delo in življenje. Takšen je tudi smoter vzgojnoizobraževalnega procesa, ki mora mladega človeka pripraviti za aktivno vključevanje v delo in življenje, da bo odločal in pomagal graditi naš samoupravni socialistični sistem. Cilj vzgojnoizobraževalnega procesa je torej oblikovanje celotne osebnosti mladega človeka.

Mladina ima v vseh teh procesih zelo odgovorne naloge, posebno pri uveljavljanju celodnevne osnovne šole, prehodu na usmerjeno izobraževanje in krepitevi samoupravljanja na šolah. Prav zato je nujno okrepiti vlogo in pomen mladinskih organizacij na šolah, v katerih so mladi organizirani in prek katerih izvajajo različne dejavnosti. Cilj osnovnih organizacij pa mora biti v čimbolj množični dejavnosti mladih — ali bolje rečeno: v akcijah naj sodeluje vsa mladina, ne pa samo nekateri najbolj delovni posamezniki. Če bo tako, potem bomo lahko govorili o boljših delovnih

Velika vloga mladih v preobrazbi šolstva

Le slabi trije tedni nas še ločijo od 10. kongresa Zveze socialistične mladine Slovenije, ko se bodo v Novi Gorici zbrali spet mladi iz vseh koncev domovine, spregovorili o svojem delu in nalogah.

Delegat za kongres je tudi ZDRAVKO TRPIN, predsednik konference mladih v izobraževanju pri Občinski konferenci v Mariboru. Pogovarjala sva se o kongresu, preobrazbi šolstva in vlogi mladih v njej. »Zdi se mi, da je dejavnost na področju usmerjenega izobraževanja v zadnjem času nekoliko zamrla. Ne morem trditi, da se nič ne spreminja, toda premalo smo zavzeti — tako delavci v organi-

zacijah združenega dela kot predagoški delavci. O preobrazbi šolstva veliko govorimo in pišemo, morda celo preveč. Kljub vsemu se zdi, da so mladi še vedno premalo seznanjeni s tem. Mladina je in bo glavni udeleženec novega sistema šolstva. Mladi bodo uživali sadove vsega tega in prav je, da v pripravah na preobrazbo šolstva čim več pomagajo. Zato jih moramo bolje seznaniti s tem, da bodo v organizacijah združenega dela lahko podkrepili razprave o dokumentih, ki so nastali na tem področju. Mislim, da moramo posvetiti vprašanjem vzgoje in izobraževanja na kongresu posebno pozornost. Zavedati se moramo, da

temelji na tem velik del naše prihodnosti. V svojem referatu bom govoril o vlogi ZSMS pri zagotavljanju možnosti za preobrazbo šolstva. Tudi drugi delegati konference mladih v izobraževanju iz Maribora že pripravljajo razprave o preobrazbi šolstva, štipendijski politiki, celodnevni osnovni šoli in o delu s pionirji v ZSM. Pozabljamo, da je prav od tega odvisna uspešnost nadaljnega dela v mladinski organizaciji. Vse referate bomo skupaj predelali, tako da ne bodo to le mnenja posameznikov.

Tudi osnovne organizacije na šolah dobro sodelujejo pri pripravah na kongres. Predelujejo dokumente, v glavnem tako, da jih podajajo celotni organizaciji v skrajšani obliki. Kaj drugega je pravzaprav težko pričakovati, kajti organizacije so zelo množične in čas kongresa je vse prej kot primeren. Na šolah pripravljajo tudi posebne biltene, radijske ure, razstave, ... »Zagotovo bo mladinski kongres veliko prispeval k pospešeni preobrazbi šolstva, posebno, če se bodo mladi pedagoški delavci ki so še mladinci, bolj zavzemali za to. Od njih je veliko odvisno, saj se hkrati udeleženci procesa, lahko pa tudi mladostno zagnani nosilci revolucionarnih sprememb v vzgoji. In mladi pedagoški delavci se znajo navsezadnje najlažje približati učencem, ustvariti prijateljske odnose — to pa je morda najpomembnejše...»

Zadovoljni učitelji — pogoj za uspeh

V ljubki kotlini med griči, obdanimi s smrekovjem, je prijazno naselje Vitanje. Tam živijo v novi hiši med brajdami, marelicami in slivami Maroškov, učiteljska družina, ki že dve desetletji vzgaja mladi vitanjski rod. Franjo Marošek, partizan, komunist, družbenopolitični delavec, sedaj ravnatelj osnovne šole v Vitanju, živi s krajem in z njegovim utripom. Našli smo ga popoldne z oslo za pasom in s koso v roki, opazili pa smo tudi skladovnico drv. Kljub zahtevnemu delu v šoli in študiju ob delu, ki ga je opravil na mariborski pedagoški akademiji, najde čas za rekreacijo, ki pa je zanj pogosto prav delo. Tudi tokrat je dejal, da kosi in pripravlja drva, da se s tem sprosti, osvleži, a obenem ujame spet kakšno novo zamisel, ki jo bo treba uresničiti v šoli, ali opisati v kakšnem časniku. Njegove sestavke najdemo velikokrat tudi na straneh Prosvetnega delavca, glasila, brez katerega si je težko zamisliti zavzetega pedagoškega delavca.

»Čutijo se spremembe v skladu z načelom svobodne menjave dela,« je nekako razigrano in z zadoščenjem povzel Franjo Marošek. »Vsi, pedagoški delavci in drugi mislimo drugače, vendar še nisem povsem zadovoljen, ker se prepočasno umikajo proračunski odnosi in še marsikateri vprašanja nismo rešili. Strinjam se z odmevom tovarišice Franje v prejšnji številki Prosvetnega delavca, ki se zavzema za enoten naziv učitelja osnovne šole. Mislim, da ni razlike v teoretični zahtevnosti, pa tudi ne pri opravljanju delovnih nalog, ki bi v tem pomenu upravičevale razlikovanje med razrednim in predmetnim učiteljem, saj oba tudi enako dolgo študirata na pedagoški akademiji. Navsezadnje je lahko razlika samo v kakovosti dela, ki ga pa nobena diploma v celoti vneprej ne zagotavlja. Pri nas je že zdaj na razredni stopnji več učiteljev z višjo izobrazbo kakor na višji stopnji, zato je s tega gledišča razlikovanje skorajda nepotrebno; vendar to vseeno ne pomeni uravnilovke. Cela vrsta je še drugih možnosti, ki omogočajo različno vrednotenje učiteljevega dela. Naše pravilnike in druge

dokumente bomo morali preiščevati in dopolnjevati tako dolgo, da bodo v glavnem vsi pedagoški delavci zadovoljni. Le učitelji, ki so zadovoljni s svojim delom, s položajem v svobodni menjava dela, so tudi sposobni dosegati ustrezne in najboljše uspehe v vzgojnoizobraževalnem procesu.«

Franjo Marošek, ki pazljivo spremlja pedagoško prakso in se sam vsak dan srečuje s takimi ali drugačnimi pojavi pri uresničevanju preobrazbe vzgajanja in izobraževanja, je v pogovoru opozoril še na to, da so trenutno dosegati ustrezne in najboljše uspehe v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Franjo Marošek, ki pazljivo spremlja pedagoško prakso in se sam vsak dan srečuje s takimi ali drugačnimi pojavi pri uresničevanju preobrazbe vzgajanja in izobraževanja, je v pogovoru opozoril še na to, da so trenutno dosegati ustrezne in najboljše uspehe v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Pri vsem še nekoliko zaostajamo. Vendar menim, da smo storili močan korak, ko smo se lotili vrednotenja in opredeljevanja delovnih nalog. Mnogo bolje je že. Zdi pa se mi, da včasih nastajajo praske v medsebojnih odnosih, in to zaradi pomanjkanja ali delnih informacij. Časnik Prosvetni delavec ima prtem veliko nalogo, saj z dobrimi informacijami lahko vpliva na razvoj ustrezne poklicne samostojnosti. Veliko bolj kot je sedaj bi moral biti resnični glasnik pedagoških delavcev, čeprav težje je kaže. Razumljivo, da prenaša forumsko in načelne stavke, toda oboje je potrebno. Pa še uporabniki bi morali vspregovoriti. Naše glasilo bi moralo biti tudi vez med izvajalci in uporabniki. Res pa je tudi, da morali pedagoški delavci več pisati. Mislim, da bomo zdaj, ko bomo vsi naročeni na naš časnik, tudi sami začutili večjo potrebo po sodelovanju.

Pogledal je proti gori, kako da bi tam skušal najti novo misel ali pa spomin na tiste nekdajne čase, ko mu je bil gozd zavetje od koder je med svojimi »vedci« pripravljaval udarce sovrzniku. Ne, ta trenutek ni pomislil na to. Spomnil se je Rukovca, nekdanje podružnične šole, kjer je bilo pred leti otrok, zdaj pa jih je le devet. Na zadnje sta za pešico učence skrbela učiteljica Nada in Tene Ošlak. Zda se so vsi učenci preselili v Vitanje, morda začasno pravijo, z njimi pa sta prišla tudi njihova učiteljica. »Ni imelo pomena, da bi bilo tam malo otrok in ne bi imeli primernih možnosti za šolanje,« je dejal Franjo Marošek. »Imamo svoj avtobus, pa vozimo otroke v Vitanje. Starši so zadovoljni. Tu imamo zdaj 330 učencev. Težave so postajale, saj niso urejene. Tudi telovadnice nimamo, čeprav je šola nova. To pa so zavre, da ne moremo preiti na celodnevno delo, čeprav smo tem že razpravljali in razčlenili možnosti.« Tako je pač: le v skupaj, občani, pedagoški delavci in širša skupnost, bodo k nalogi. »Zmeraj sem optimist,« je sklenil pogovor ravnatelj vitanjske osnovne šole.

R. L.

Mladinska periodika pomemben vzgojni dejavnik

Izobraževalna skupnost Slovenije je v sodelovanju z uredništvom Pionirskega lista in Pionirja in z izdajateljem — Mladinsko knjigo pripravila okroglo mizo o vlogi, razširjanju in financiranju mladinskega periodičnega tiska. Udeležili so se je predstavniki kulturnega in političnega življenja republike in javnega obveščanja. Predstavniki izvajalcev in uporabnikov so se prvič neposredno srečali in izmenjali mnenja glede programskih usmeritev, vsebine in kakovosti Pionirskega lista in Pionirja, kar je bil doslej predvsem plod prizadevanj oblikovalcev te periodike.

Podpisani družbeni dogovor je jamstvo za ustrezno materialno osnovo in za to, da bo trajna skrb za vsebinsko usmerjenost in razširjenost mladinskega tiska hkrati tudi odsev neposrednega zanimanja delovnih ljudi, samoupravnih interesnih skupnosti, Socialistične zveze delovnega ljudstva, Zavoda SRS za šolstvo itd.

Udeleženci pogovora so sprejeli pobudo, naj postane okrogla miza stalna oblika srečevanja, izmenjave stališč in mnenj o problematiki mladinskega periodičnega tiska.

Razprava, ki je bila osredotočena na Pionirski list in na Pionirja — izdaji namenjeni osnovnošolcem — je obravnavala tudi problematiko Cicibana, Kurirčica in Mladine.

Če strnemo ugotovitve in pobude z razprave:

PIONIRSKI LIST naj bi še naprej ostal informativno vzgojni časopis, ki zasluži vso pohvalo glede aktualne, življenjske vsebine, saj postaja hkrati tudi družinski list in dopolnjuje ponekod pomanjkljivo kulturno vzgojo. Obogatiti pa ga je treba z informacijami s področja telesne vzgoje in športa in še posebno z

novicami o delu šolskih športnih društev. Bolj poudarjena naj bo vloga telesne kulture v izobraževalnem procesu in prostem času. Posebno pozornost je treba posvetiti kulturni in estetski vzgoji — s tega področja naj bi Pionirski list prinašal stalne, izčrpne in daljše sestavke estetskega branja. Prosvetljevanje in zdravstvena vzgoja naj bi v njem našla ustrezno mesto, zvrstile naj bi se tudi informacije s področja poklicnega usmerjanja v sodelovanju z Zvezo skupnosti za zaposlovanje.

Poljudnoznanstvena revija **PIONIR** naj bi imela še nadalje isto idejno zasnovo in vsebino, ki navaja mlade na učenje prek znanstvenih spoznanj — prav tako revijo pa potrebujejo učenci in učitelji.

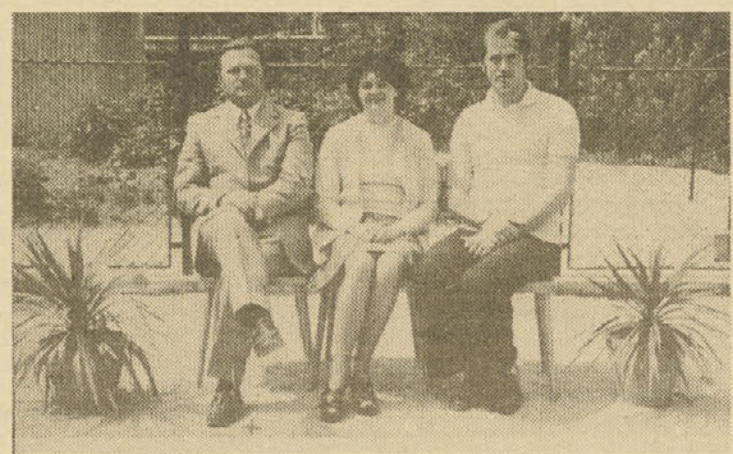
Delavci s področja telesne kulture so predlagali, naj bi revija obravnavala še vprašanja telesne kulture in športa s poljudno znanstvenega vidika, kar so oblikovalci revije sprejeli.

Razprava je ob pregledu vsebinskih zasnov mladinske periodike, namenjene osnovnošol-

cem, ugotovila, da je pravilna preusmeritev **CICIBANA**, ki je bil doslej preveč »literaren«, da pa je treba **MLADINO** bolj približati osnovnošolcem višjih razredov.

Razpravljalci so poudarili, da ima mladinska periodika pomembno vlogo v pedagoškem procesu, vpliva pa tudi na organizacijo in vsebino prostega časa; to je še posebno pomembno za celodnevne osnovne šole. V tej vlogi ima mladinski tisk še veliko neizrabljenih možnosti. Ugotovili so, da je bolj kakovostno mentorstvo za Pionirski list kot za Pionirja, ki bi bil lahko ob ustreznih uporabi dobrodošlo učnovzgojno gradivo.

Mladinska periodika se bo prav gotovo uveljavila v prihodnje kot nepogrešljiv vzgojni dejavnik pri oblikovanju mladega človeka, če bodo uglasena prizadevanja s strani izdajatelja in uredništva in ne nazadnje, od pedagoških delavcev prek Zavoda SRS za šolstvo pa do oblikovalcev vsebine mladinskega tiska.

Na fotografiji od leve proti desni: Franjo Marošek, ravnatelj osnovne šole v Vitanju ter Nada in Tene Ošlak, zadnja učiteljica iz Rakovca

RADIO IN ŠOLA

NIŽJA STOPNJA

29. sept.: Vida Brest »Orehovo leto«
6. oktobra: Prinesi mi kozarec vode

SREDNJA STOPNJA

26. in 27. sept.: Življenje Slovanov v novi domovini
3. in 4. oktobra: Slovenski plesi I

VIŠJA STOPNJA

26. in 28. sept.: Bolgarski hegemonizem nekoč in danes
3. in 5. oktobra: Lagoden način življenja — strup za srce

ZA SREDNJE ŠOLE

Ranko Marinković: Glorija
Fadil Hadžić: Naročena komedija
26. in 27. sept.: Krajevna skupnost
4. in 5. oktobra: Združeno delo

Krajevna skupnost

V dveh oddajah iz cikla **AKTUALNI PROBLEMI MARKSIZMA** bo dr. Albin Igličar razpravjal o krajevni skupnosti. V prvi bo govoril o krajevni skupnosti kot obliki humane skupnosti, pričujoči prispevek pa objavlja odlomek iz druge oddaje, v kateri avtor komentira odgovore prebivalcev krajevnih skupnosti na vprašanja o delovanju delegatskega sistema.

Pobude krajanov za reševanje problemov v krajevni skupnosti so za sedaj usmerjene predvsem k svetu krajevnih skupnosti, vendar pa že močno izstopajo tudi delegacije. 31,5 % vprašanih bi se za reševanje kakšnega problema v krajevni skupnosti obrnilo na njen svet, 17,3 % pa na člana delegacije v krajevni skupnosti. To kaže, da se delegatski sistem postopno uveljavlja in da se večja zaupanje v ta način reševanja skupnih družbenih vprašanj. Delegacije se vse bolj vključujejo v življenje naselja, tako da jih prebivalci čutijo kot »svoje«. V naslednjem mandatnem obdobju bo ta vraščenoost gotovo še trdnjša.

Dane pobude zopet zadevajo tiste probleme, ki so jih krajanje označili za najpomembnejše v krajevni skupnosti. Tako se pobude nanašajo na komunalno dejavnost, socialno skrbstvo, otroško varstvo in varstvo okolja. Delegati pa so dajali svoje pobude in predloge tudi pri vprašanih gospodarstva in šolstva. Vsebinske pobude, ki so se pojavljale na zborih, kaže, da so to področja resničnih potreb in interesov krajanov. Te pobude torej napolnjujejo tudi vsebino dnevnih redov sej samoupravnih organov v krajevni skupnosti in dajejo pečat zasedanjem zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine. To pomeni, da so bili z interesi delovnih ljudi in občanov seznanjeni organi krajevnih skupnosti in samoupravni ter najvišji oblastni organi občine. Na teh mestih pa je še posebno intenzivno usklajevanje interesov neke krajevnih skupnosti z interesi drugih krajevnih skupnosti, interesi drugih samoupravnih organizacij in skupnosti ter s splošnimi družbenimi interesi. Začetke tega soočanja in uskla-

jevanja bo treba v prihodnje vse bolj prenašati že med krajanje, to pa bo mogoče uspešno izpeljati ob večji povezanosti krajevnih skupnosti zlasti z organizacijami združenega dela.

Pobude krajanov so naslovljene — kot rečeno — zlasti na organe krajevnih skupnosti, manj pa neposredno na občinsko skupščino. Občani torej sodijo, da je številne probleme mogoče rešiti že kar v sami krajevni skupnosti. Kadar pa to ni mogoče, je dolžnost delegacije da to prenese na občinsko raven. Izkazalo pa se je, da je precej nejasnosti o tem, kakšna je usoda pobud, naslovljenih neposredno na občinsko skupščino. Z njimi niso bili seznanjeni niti delegati, čeprav le-ti sočasno odgovarjajo za to, da je njihove pobude delegacija prenesla v občinsko skupščino.

Krajevne skupnosti so za sedaj še premalo povezane. Na to opozarjajo tudi podatki, da so občani razmeroma slabo seznanjeni s tem, kaj mislijo občani drugih krajevnih skupnosti o vprašanih, ki se rešujejo v občinski skupščini. Skoraj 70 % nedelegatov odgovarja, da niso nikoli ali pa so le včasih seznanjeni s stališči drugih krajevnih skupnosti. Pri delegatih za skupščine družbenopolitičnih skupnosti je ta odstotek še večji. Slednje kaže, da so delegati verjetno bolj kritični do dobljenih informacij in bolj odgovorni — to pa je odvisno od dobre obveščenosti. To pomeni, da se zdi lahko nedelegatu kaka informacija zadostna in misli, da je dobro obveščen, delegat pa meni, da ista informacija ni zadostna in da je torej slabo obveščen. Verjetno lahko tako razumemo tudi podatek, da so nedelegati bolj obveščeni o problemih drugih krajevnih skupnosti kakor delegati, saj ti

odgovori izhajajo iz subjektivne opredelitve vprašanih. Kakor koli že: seznanjenost s problemi in interesi drugih krajevnih skupnosti je še vedno premajhna, saj takšna neobveščenost med drugim tudi zavira procese usklajevanja in sintetiziranja interesov.

S problemi v domači krajevni skupnosti pa so občani — tako kažejo tudi njihovi odgovori — kar dobro seznanjeni. Nizek je namreč odstotek odgovorov, da informacije krajanom sploh ne zadostujejo ali da krajan sploh ne dobiva nikakršnih informacij. Ob tem se zopet pokaže, da so delegati bolj obveščeni kot nedelegati. Verjetno je za sedaj še preveč odgovorov, da informacije le delno zadostujejo. Zato bo v prihodnje treba še več pozornosti posvetiti boljšemu sistemu obveščanja ter pospešeno razvijati t.i. INDOK centre.

Posebno kritična je obveščenost krajanov o problemih, o katerih razpravljajo in odloča občinska skupščina. To je največkrat posledica slabega obveščanja »baze«, kar bi morale opravljati zlasti delegacije. O dejavnosti delegacije in občinske skupščine bi morala delegacija krajevnih skupnosti za skupščine družbenopolitičnih skupnosti čim bolj redno obveščati svoje volilce. Veliko delegatov sicer odgovarja, da so bili redno in izčrpno obveščeni o delu delegacije; to je tudi razumljivo, saj so v njenem delu neposredno sodelovali. Pomankljive in neredne pa so informacije, ki jih daje delegacija krajanom. Intenzivnost t.i. povratnih informacij torej ni zadovoljiva.

K takšnemu sklepu navajajo tudi odgovori več kot polovice respondentov — nedelegatov, da niso bili obveščeni o izvajanju sprejetih sklepov v občinski skupščini. Delegati so o tem štirikrat bolj obveščeni. Zato je tudi malo nedelegatov odgovorilo, da so redno obveščeni o izvajanju sprejetih odločitev v občinski skupščini, štirikrat večji pa je odstotek delegatov, ki so odgovorili na to vprašanje z da. Obveščanje o izvajanju sprejetih sklepov

torej seže do delegacije ali delegatov, vse premalo pa neposredno do delovnih ljudi in občanov. Povratne informacije se tedaj zaustavijo na ravni delegacije. Ta dokaj dobro prenaša interese krajanov v občinsko skupščino, slabo pa obvešča svojo »bazo« o delu in sklepih občinske skupščine.

Okrog 80 % delegatov odgovarja, da sodelujejo na zborih delovnih ljudi in občanov, s svetom krajevnih skupnosti in z družbenopolitičnimi organizacijami. Vse to jim omogoča, da prenašajo pristne interese krajanov v občinsko skupščino. Nedelegati so seveda slabše obveščeni o sodelovanju svojih delegatov

Mirakel Glorija

Kadarkoli je literarna kritika spregovorila o hrvaškem pisatelju Ranku Marinkoviću, je vedno postavljala na prvo mesto njegove zbirke novel in vsekakor njegovo najbolje delo — roman Kiklop. (O njegovih romanih smo pripravili oddajo v lanskem šolskem letu.) Tako je nekoliko v ozadju ostala njegova dramska ustvarjalnost, pa tudi njegova kritična misel o tej literarni zvrsti. Seveda neupravičeno, kajti kot pisatelj je na področju kratke proze in romana posegel v sam vrh jugoslovanskih književnosti. Tudi za njegove tri drame Albatros, Glorija in Politeja ali Inšpektorjeve spletke lahko trdimo, da sodijo med temeljna dela naše dramatike.

V tej oddaji bomo predstavili pisatelja in z daljšim odlomkom njegovo dramo Glorija, tu pa pri našamo uvodne besede v oddajo, ki jo je pripravil Miha Mate.

Marinkovićevo zanimanje za dramsko ustvarjalnost se je začelo že pred drugo svetovno vojno, ko je pisatelj spremljal gledališko življenje v revijah in časopisih Dnevi in ljudje, Ars 37 in v Novi besedi, ter se stopnjevalo v petdesetih letih, ko je pisatelj postal direktor zagrebške Drame in pozneje profesor dramaturgije na Akademiji za gledališko umetnost. Ze leta 1939 je bila v Za-

na zborih, z organi krajevnih skupnosti in družbenopolitičnimi organizacijami.

Tudi sodelovanje delegacije krajevnih skupnosti za skupščine družbenopolitičnih skupnosti z delegacijami za skupščine samoupravnih interesnih skupnosti še ni zadovoljivo. Zelo malo je skupnega dogovarjanja, stiki se vzdržujejo prek vodij delegacij pri čemer se omejujejo na medsebojno obveščanje. V prihodnje bo treba to sodelovanje okrepiti, zlasti zaradi oblikovanja posebnih delegacij za skupščine samoupravnih interesnih skupnosti. Delo med delegacijami v krajevni skupnosti mora usklajevati svet krajevnih skupnosti.

grebu uprizorjena njegova prva drama Albatros, objavljena pa je bila šele leta 1948 v njegovi prvi knjigi z naslovom Proze. Nič manj pomembna za razvoj gledališča ni tudi njegova zbirka kritik iz leta 1951 Geste in grimase, s katero je Marinković postavil ostru, estetska merila in z njo pokazal, kakšna naj bi bila in bi morala biti gledališka kritika. V tej knjigi sta izšla tudi obširnejša teoretična članka Mnogo hrupa za nič ter O mehaničnosti in poetiki filma.

V svojem zgodnjem obdobju je Marinković v kritikah zlasti poudarjal realistično prikazovanje

življenja, pozneje pa ga je vse bolj navduševala Pirandellova pesmistična — humorna dramatika, pa tudi dramatika ruskega pisatelja Valentina Katajeva, ki se giblje med humorjem in grotesko. Ta dvojnost se kaže tudi v Marinkovićevi dramski ustvarjalnosti, saj njegova prva drama Albatros nosi še vse značilnosti tradicionalno realističnega prikazovanja življenja, zaprtega v ozek krog pisateljevega rojstnega kraja Visa, njegovo najboljšo delo — mirakel Glorija iz leta 1956 pa že skuša rešiti nekatera bolj splošna pa tudi ključna vprašanja o človeku samem ter o njegovi biti v svetu.

ARMADA SMO VSI

Nezaželena spremljevalka človeške družbe

Besedo vojna slišimo tudi v zadnjih letih zelo pogosto. Spremljajo jo tudi dramatične številke o ubitih, ranjenih, o rušenjih. To pomeni, da so oborožen spopad, oborožen boj in nasilje glavna vsebina vojne. Ko bomo to kasneje ocenjevali, bomo videli, da vojne ni mogoče zreducirati samo na oborožen boj, čeprav je to njena vojaška vsebina. Vojna je popoln spopad na političnem, ideološkem in vojaškem področju.

Zgodovinarji so izračunali, da je bilo v zadnjih šest tisoč letih okrog 14.500 raznih vojn. V teh spopadih je izgubilo človeštvo več pripadnikov, kot pa jih danes živi in živorani na tem radodarnem planetu, natančneje, okrog tri milijarde šeststo milijonov ljudi. Samo v drugi svetovni vojni je bilo ubitih 51 milijonov ljudi. Od druge svetovne vojne pa do danes smo na tem našem svetu, ki se lomi med bogastvom in revščino, mirom in nemirno, zabeležili približno sto manjših vojn in več kot tristo sedemdeset vojaških spopadov, v katerih je sodelovalo več kot šestdeset milijonov ljudi. Če upoštevamo še, koliko časa so trajale vse te vojne, dobimo porazno številko: pokaže, da se od druge svetovne vojne pa do danes nenehno bojujejo na nekaj desetinah bojišč po vsem svetu. V zadnjih letih se ta številka nenehno večja.

Vse to pove, da se uredničujejo nove besede, po katerih ni danes niti enega območja na svetu, o katerem bi lahko zanesljivo rekli, da mu ne pretijo vojaški spopadi.

Navedeni podatki nas vodijo k sklepu, da je vojna oblika družbenega spora in izraz celotnih družbenih nasprotij različnih družbenih skupin ali držav, ki si prizadevajo z oboroženo silo ohraniti ali zagotoviti svoje interese. To je ena najpreprostejših opredelitev vojne.

To, da je vojna družbeni pojav, sta ugotovila tudi Marx in Engels z analizo razvoja človeške družbe. Po tej znanstveni ugotovitvi se je vojna pojavila v določenem obdobju človeškega razvoja. To obdobje je znano v zgodovini kot začetek sužnjelastniške družbe. Vojna se je torej pojavila z nastankom privatne lastnine in z delitvijo družbe na razrede. Ko je razčlenjeval vse dotedanje vojne, je Engels ugotovil, da so različni motivi vodili razrede, narode in države, da so se vojskovali. Vedno pa je bil pričujoč en motiv — ekonomski interes vladajočega razreda. To potrjujejo tudi vojne zadnjih let, ki jih vodijo razne dežele, da bi osvojile ali obdržale območja, bogata surovin.

ZAKAJ JE VOJNA RAZREDNI POJAV

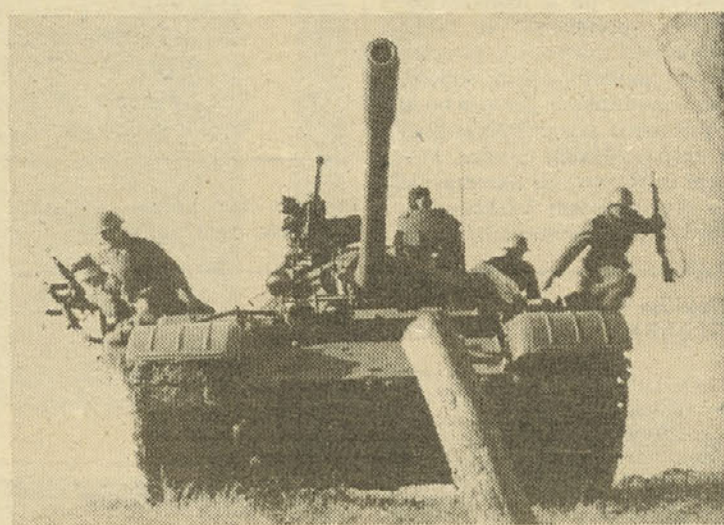
Engels pravi, da je treba vir vojne iskati v privatni lastnini proizvodnih sredstev, v pridobivanju sadov tujega dela in v razlikah v bogastvu družbenih skupin ali v težnjah »izkoriščanja človeka po človeku«. To je torej najgloblji vzrok in vsebina vseh vojn pri delitvi človeške družbe na razrede. Različni razredi nastajajo različne interese. Nastajajo

jajo nasprotja, ki lahko izzovejo vojne v lastni deželi (državlanske vojne) ali pa med posameznimi državami. Zato so vojne tudi razredni pojav. To je treba poudariti, ker bi pobudniki vojne pogosto najraje zanikali to razredno vsebino (skrivalo se pod plaščem skupnih interesov) ali pa te vsebine zaradi posebne vrste vojne takoj niti ne opazimo. Na primer: Američani so vodili

marksizma in ga razširili. Tako je Engels zapisal: »Politika ni nič drugega kot kondenziran izraz ekonomike. Vojna je čista politika. V njej isti razredi še nadalje uredničujejo iste cilje, samo da z drugimi sredstvi.«

KAKŠNA JE VOJNA

Temeljno merilo za oceno narave vojne je to, ali je njena

vojno v Vietnamu zaradi narodnih interesov — kot pravijo (da bi reševali Američane na tem območju), v resnici pa so želeli vladajoči krogi (razredi) razširiti tržišče, dobiti poceni surovine in s prodajo orožja poizeti velike dobičke.

Ta in mnogi drugi podobni primeri kažejo, kakšen je odnos med vojno in politiko. Klausewitz je pred sto ali več leti opredelil ta odnos takole: »Vojna ni nič drugega kot državna politika, podaljšana z drugimi sredstvi.« To mišljenje so sprejeli klasični

vloga v družbenem razvoju napredna ali reakcionarna. Da bi ugotovili pravi pomen njene vloge, marksisti ugotavljajo pogoje in okoliščine pred vojno, motive in vzroke, ki so jo izzvali, družbene sile, ki vodijo vojno in njihovo vlogo v družbi, učinke vojne, vpliv na družbeni razvoj idr. Niso torej brezpogojni nasprotniki vojne, saj menijo, da se nekaterim vojnem v posameznih zgodovinskih pogojih ni bilo mogoče ogniti ali pa da so bile te vojne v resnici nujne. Lenin pravi o tem takole: »V zgodovini

so bile pogosto vojne, ki so bile napredne — kljub strahotam, nesrečam, zverinstvu in trpljenju, ki so nujno povezani z vsako vojno. To pomeni, da so bile v prid razvoju človeštva, ker so mu pomagale rušiti posebno škodljive in reakcionarne institucije in najbolj despotske vladavine v Evropi (turško in rusko).«

Po navedenih merilih sta Marx in Engels delila vojne na obrambne in napadalne. Pod obrambnimi sta pojmovala napredne vojne, med napadalne pa sta uvrščala nazadnjaške vojne. Lenin je v vsestransko razčlenbo prve svetovne vojne pokazal, da je v razmerah imperializma taka delitev premalo natančna. Za večino dežel je bila to obrambna vojna, obojestransko pa je bila reakcionarna, ker so se udeleženci — razen Srbije — v bistvu bojevali za delitev kolonij.

Zato je Lenin delil vojne na pravične in nepravične. K pravičnim je štel »vse narodnoobrambne, osvobodilne in revolucionarne, k nepravičnim pa imperialistične, osvajalske in kontrarevolucionarne«. Prava narava vojne se ne odloča po tem, »kje so sovražnikove sile, temveč po tem, kakšno politiko vojna nadaljuje.« pravi Lenin.

Delitev na pravične in nepravične vojne je sprejemljiva tudi v sedanjih razmerah. K oceni sodobnih vojn so pomembno prispevali jugoslovanski marksisti, posebno tovariš Tito. »Ena od ugotovitev marksizma je, da vojna, čeprav je bila doslej pogosta, lahko bi rekli nenehna spremljevalka človeške družbe, ni njena večna spremljevalka. Vojne bodo izginile tedaj, ko bodo odpravljeni razredi in bo nastala brezrazredna družba.

ENA OD TEORIJ O KORISTNOSTI VOJNE

O vzrokih, značaju in vlogi vojn je bilo že veliko napisanega. Obstaja tudi več teorij, ki si zelo nasprotujejo. Bistveno pa je to, da vsaka država in vsak razred trdi, da je njegova vojna pravična, in si prizadeva to dokazati.

Ena od teorij, ki so nastale v zadnjih letih na zahodu opravičuje lokalne vojne, ki jih vodijo nekateri od teh dežel po vsem svetu in vsiljuje sklep, da vodenje vojn (izpopolnjevanje in proizvodnja oboroževanja pozitivno vpliva na gospodarstvo dežele, ker spodbuja splošni razvoj in odpravlja brezposelnost. Podatki in izkušnje pa kažejo prav nasprotno. Analiza, ki so jo izdelali pred nedavnim strokovnjaki za OZN prepričljivo zanika to »teorijo«. V tem desetletju, ko se je tekma v oboroževanju izredno razmahnila, so zadele svet velikanske nesreče — nezaposlenost, gospodarska kriza in inflacija. Prodajalci orožja pa so zaslužili izredno veliko. Take teorije torej propagirajo »prodajalci smrti, da bi imeli čim večje dobičke. Oglejmo si samo tale podatek:

če bi samo za polovico zmanjšali oborožene sile v Evropi (osredotočenih zaradi morebitne vojne med vzhodnim in zahodnim blokom) bi vsako leto »osvobodili« 25 milijard dolarjev. S tem denarjem bi lahko odprli dva milijona novih delovnih mest.

MILETA DANILOVIĆ

(iz Frontove obrambne šole)

ZAVAROVALNA SKUPNOST TRIGLAV IN PROSVETNI ZAVODI SR SLOVENIJE

Po splošnih in posebnih pogojih izvaja ZAVAROVALNA SKUPNOST TRIGLAV zavarovalno dejavnost na območjih Ljubljane, Kranja, Postojne, Nove Gorice, Kopra, Novega mesta, Celja, Maribora in Murske Sobote. Upravno ima zavarovalna skupnost 11 regij, torej še Krško in trboveljsko regijo. Naštejmo le nekaj vrst zavarovanj:

- zavarovanje otrok (posamezno ali skupinsko)
- zavarovanje učencev in študentov
- individualno in kolektivno nezgodno zavarovanje delavcev pri opravljanju poklica in zunaj njega
- življenjsko zavarovanje delavcev
- zavarovanje oseb v počitniških kolonijah in taborih
- zavarovanje udeležencev telesnokulturnih prireditev

! Zaradi tesnejših stikov s šolami namerava ZAVAROVALNA SKUPNOST TRIGLAV nagraditi najboljše članke na temo NESREČA NIKOLI NE POČIVA.

Ker bo v začetku leta 1979 svetovna prireditev — smučarski poleti na skakalnici Planica, bo Zavarovalna skupnost TRIGLAV organizirala brezplačen prevoz z avtobusi na to prireditev in sicer za šole, na katerih je zavarovanih največ učencev.

Dotlej imajo šole dovolj časa, da se pripravijo in uredijo svoja zavarovanja.

Srečanje šol na radioamaterskih valovih

Nekaj dni pred koncem pouka so med šolama na Paškem Kozjaku in Šmihelu nad Mozirjem člani radioklubov Slovenj Gradec in Mozirje za dve šolski uri vzpostavili radijsko UKV zvezo z namenom, da se po njej pogovorijo in izmenjajo programe učenci in učitelji obeh odmaknjenih podružničnih šol. Prenos je odlično uspel. Učenci so si pripovedovali o učenju in delu v šoli ter zunaj nje in predstavili svoj domači kraj, učitelji pa so se prav tako seznanili z delom in težavami na obeh visoko ležečih in osamljenih šolah. Srečanje je

bilo prijetno doživetje za učence in učitelje obeh šol. Seveda med programi ni manjkalo petja, glasbe in dobre volje.

Že v začetku aprila so člani obeh navedenih klubov in radioamaterji iz Raven na Koroškem prenašali zanimive programe, ki so jih odlično pripravili učenci višjih razredov centralnih šol v Ravnah, v Slovenj Gradcu in v Mozirju. Namen te akcije je bil, da učenci predstavijo delo in življenje na svojih šolah, zanimivosti iz preteklosti in sedanjosti krajev ter navežejo

stike za prihodnje sodelovanje. Ob koncu so ravnatelji vseh treh šol izrazili željo, naj bi takšna srečanja postala tradicionalna.

Zelo koristno bi bilo, da bi se takšno sodelovanje med šolami in radioamaterji razširilo tudi na druge večje kraje v Sloveniji, kjer delajo aktivni radioklubi. Večina od njih je tehnično sodobno opremljena in lahko učinkovito prispeva k novemu načinu povezovanja in sodelovanja med šolami. Za to si bodo v prihodnje prizadevali radioamaterji iz Slovenj Gradca, Mozirja in Raven, saj nameravajo že v prihodnjem šolskem letu obiskati poleg centralnih šol tudi

še druge odmaknjene in včasih osamljene podružnične šole.

Delovna skupnost GLASBENE ŠOLE SLOVENJ GRADEC

razpisuje za nedoločen čas naloge in opravila:

- učitelja klavirja
- učitelja violine

Pogoji za sprejem so po zakonu o glasbenem šolstvu.

Svet
VVZ TONČKE ČEČEVE CELJE,
Mariborska 43

razpisuje dela in naloge

- pomočnika ravnatelja

Pogoji:

- visoka ali višja izobrazba pedagoške smeri
- vzgojiteljska šola
- 5 let vzgojnoizobraževalne prakse
- opravljen strokovni izpit
- ustrezne moralno politične lastnosti

Prijave z dokazili o strokovnosti in s kratkim življenjepisom sprejema razpisna komisija 15 dni po objavi razpisa.

PONUJAMO VAM:

adidas
specialno športno obutev

- telovadno orodje in športno opremo
- športno konfekcijo in obutev
- telovadne copate, hlačke, majice, drese in trenirke

VSE
ZA ŠPORT

Slovenijašport

OBIŠČITE NAS
V NAŠIH PRODAJALNAH
PO VSEJ SLOVENIJI!

CENTROTURIST
TRAVEL AGENCY

CENTROTURIST
BEOGRAD

LJUBLJANA
Miklošičeva 38
Tel. 316-975 ali 316-857

V letošnjem šolskem letu organiziramo tele šolske izlete za učence, študente in učitelje:

- dvo ali tridnevni izlet v Beograd in na Djerdap — letalo
- tridnevni izlet v Zadar—Ugljan—Kornati — avtobus
- tridnevni izlet Beograd — Bar — Dubrovnik — Lovčen — letalo, vlak, avtobus
- šestdnevni izlet v Ohrid in okoliške kraje — letalo
- šestdnevni izlet po poteh AVNOJ in revolucije
- tri ali večdnevni izlet po samostanih Srbije — letalo, avtobus
- šestdnevni izlet po Črni gori — letalo, avtobus

Programi za izlete, maturantske ekskurzije, strokovna potovanja in simpozije za učitelje organiziramo tudi po vaši želji.

Komisija za delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE LUCIJAN SELJAK, KRANJ

razpisuje prosta dela in naloge
— pedagoga v šolski svetovalnici

Pogoj: diplomirani pedagog.

Rok prijave je 15 dni po objavi.

Vzgojnoizobraževalni zavod ZAGORJE OB SAVI, Šolska cesta 1

razpisuje prosta dela in naloge:

- TOZD osnovna šola IZLAKE
- socialnega delavca z ustrezno izobrazbo

TOZD Glasbena šola
— učitelja za kitaro, STU ali PRU

TOZD osnovna šola IVAN SKVARČA
— šoferja kombija (6 ur dnevno), ki bo dopolnjeval delovno obveznost z drugim delom
Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Vabilo

Vljudno vabimo učitelje, ki so poučevali na Osnovni šoli Beltinci in na šolah Lipovci, Gančani, Lipa, Izakovci in Melinci na slovesno odprtje nove šole, ki bo letošnjega 1. oktobra ob 10. uri.

Delovna skupnost
Osnovne šole Beltinci

Obvestilo

Vse, ki so službovali na osnovni šoli Drago Kobal v Mariboru, vabimo na slovesnost ob 20-letnici osnovne šole Drago Kobal v Mariboru in odprtju prenovljene podružnične šole v Brezju, dne 29. septembra 1978 ob 16. uri pred osnovno šolo v Brezju.

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD VRHOVCI
VRHOVCI cesta XIX — LJUBLJANA

objavlja prosta dela in naloge:

— dveh vzgojiteljic, VZG

Vloge sprejema komisija za medsebojna delovna razmerja delavcev.

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

S KOMPASOM NA POTOVANJA IN ODDIH

- OHRID** — posebno letalo — 1/10 in 8/10, za upokojece
samo 1.650 din, 6 dni
- OHRID** — 3 dni, posebno letalo — 13/10, cena 2.500 din
- KRAKOV-VARŠAVA** — 6 dni, posebno letalo, 22/10,
cena 4.340 din
- RIM** — 2 dni, posebno letalo, 26/10, cena 2.300 din
- CATANIA-ETNA-SIRACUSA** — 2 dni, posebno letalo,
27/10, cena 2.650 din
- BEOGRAD-BAR** — 3 dni, 13/10, cena 2.410 din
- BEOGRAD-DJERDAP** — 2 dni, 14/10, cena 2.250 din
- KLASIČNA GRČIJA** — 8 dni, 3/10, cena 5.200 din
- FRANKFURT/M** — mednarodni knjižni sejem, 4 dni, 17/10
- MALI LOŠINJ** — Hotel AURORA, TEDENSKI ARANŽ-
MAJI S PREVOZOM OD 18/9-78 do
15/5-79, cena 1.280 din

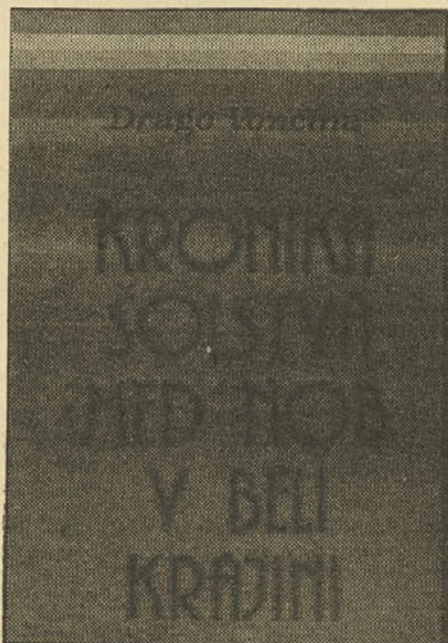
Ob koncu septembra bodo na voljo naši programi
Jesen — zima — pomlad 78/1979.

ZALOŽBA BOREC

Drago
Vončina:

KRONIKA ŠOLSTVA MED NOB V BELI KRAJINI

Drago Vončina je bil dolga leta šolski
nadzornik in je tudi partizanstvo preži-
vel predvsem kot šolnik.

Partizanske šole so delovale po vsem
slovenskem ozemlju, kolikor so pač
dopuščale razmere, na osvobojenem
ozemlju več, na pol osvobojenem
manj. Najbolj se je razvilo šolstvo v Beli
krajini, kjer so imeli zaradi velikih po-
treb po učiteljih tudi pedagoške tečaje.
Vončina skuša biti predvsem kronist.
Predstavi nam življenje in usodo po-
sameznih šol med vojno v Beli krajini,
navaja podatke in sezname imen in s
tem daje tekstu še večjo dokumentarno
vrednost.

NAROČILNICA PD

Drago Vončina: KRONIKA ŠOLSTVA MED NOB V BELI KRAJINI

Cena 161 din

Podpisani(a): .....

Natančen naslov: .....

Zaposlen(a): .....

Plačilni pogoji: — znesek bom plačal po povzetju
— znesek bom plačal takoj po prejemu računa in knjige
(Ustrezno podčrtaj)

Datum: ..... Podpis: .....

Naročilnico odpošljite na naslov: Založba Borec, knjigotrški oddelek, Miklošičeva 28, Ljubljana

Med pletenimi in
tkanimi zavesami
Velana® lahko izbe-
rete zaves, ki so
zelo primerne za
opremo vzgojno-
varstvenih organi-
zacij, šol in domov
za učence in štu-
dente:

- * TEŽJE ZAVESE NATURA
- * NEGORLJIVE ZAVESE
- * ZAVESE ZA OPREMO
KOPALNIC

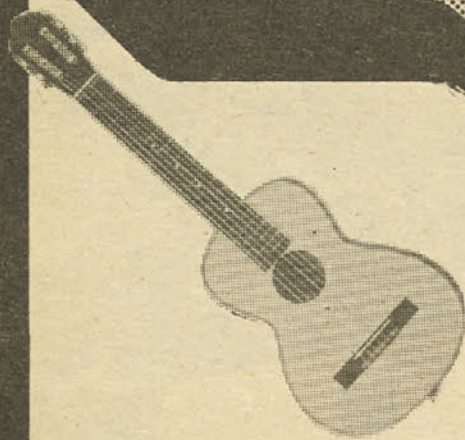
Zaves, sešijemo po vaših
željah

Naši vzorci in druge informacije
o zavesah Velana® so vam na
voljo v prodajni službi v Velani.

Naš naslov: Velana
tovarna zaves
Ljubljana
Šmartinska 52
tel. 313-188

30

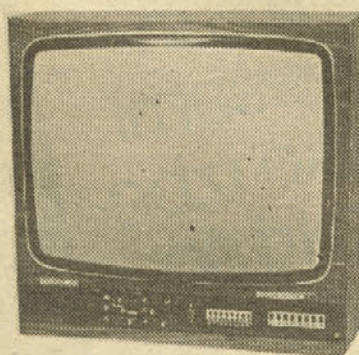
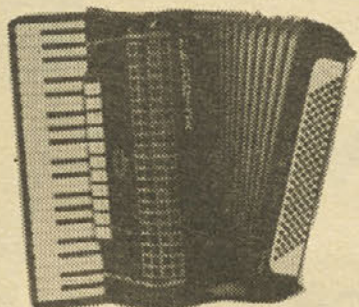
velana
zavesa

30
LET**JUGOTEHNIKA**Ljubljana, TOZD TRGOVINA n. sub. o.
LJUBLJANA, POD TRANČO 2
tel. 23-881

vam iz poslovalnice 12

priporoča:

- izdelke TOZD Melodija, med katerimi naj omenimo zlasti harmonike in kitare
- popolno opremo fonolaboratorijev za učenje tujih jezikov
- barvne in črno-bele televizijske in radijske sprejemnike ter gramofone
- razglasne postaje

Jugotehnika ima v Sloveniji delovne enote v:
Mariboru, Ljubljanska 1
Novi Gorici, Erjavčeva 18a
Trbovljah, Ul. 1. junija 30Izdelke popravlja TOZD Servis Ljubljana,
Mačkova ul. 6.**veta**
TAPETE
VEVČE**veta** — tapete pomenijo sonce, lepoto, zadovoljstvo, osvežitev in harmonijo**veta** — tapete pomenijo boljše počutje v istih prostorih**veta** — tapete — znamenje visoke kakovosti — različni vzorci in barve**veta** — tapete — odporne proti vlagi**veta** — tapete, ki jih lahko umivate**veta** — navadna lepila in specialna lepila za tapete

PAPIRNICA VEVČE — 61260 Ljubljana-Polje

scena p.o. — Ljubljana, Cigaletova 8a, tel. 312-577

R-500

Vse šole v SR Sloveniji seznanjamo z našim proizvodnim programom gledališke elektro opreme.

Reflektor R-500/1, 500 W/220 V s plankonveksno lečo Ø150 mm z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev scen z razdalje do 5 m.
cena 2.890.—

R-1000

Reflektor R-1000/1, 1000 W/220 V s plankonveksno lečo Ø150 mm, z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev scen z razdalje do 5 m.
cena 3.290.—

R-2000

Reflektor R-2000/1, 2000 W/220 V s plankonveksno lečo Ø180 mm, z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev z razdalje do 10 m.
cena 3.700.—

RS-1000

Reflektor za spremljavo RS-1000/1, 1000 W/220 V z objektivom, z iris zaslonko in z nastavkom za barvne filtre. Primeren za spremljavo oseb z razdalje do 8 m.
cena 3.950.—

HH-1000

Halogena horizont svetilka HH-1000/3, 1000 W/220 V s cilindrično parabolnim ogledalom za cevasto halogeno žarnico 1000 W/220 V. Nastavek za steklene filtre v 4 osnovnih barvah + beli. Primeren za splošno scenko luč in za osvetlitev horizonta do razdalje 10 m.
cena 3.240.—

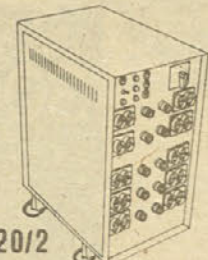
SK-100/1

Sofitna svetilka SK-100/1, 5 x 100 — 150 W/220 V. Pet predelkov z nastavki za barvne filtre. Svetilka je prirejena za postavitve na pod odra ali za obešanje nad odrom. Primerna za osvetlitev v koloni s prednjega roba odra ali s stropa odra.
cena 2.750.—

pult

Trinožno zložitveno stojalo STZ-2m za reflektorje. Višina od 1 m do 2 m.
cena 2.510.—**Tiristorski regulator svetlobe TRS-1** za ročno regulacijo enega kanala moči do 2000 W.
cena 4.000.—**Tiristorski regulator svetlobe TRSP-10/2** za ročno regulacijo 10 kanalov, moči po 2000 W. Možnost vnaprejšnje priprave kompletne svetlobne situacije. Ločeni komandni pult z linijskimi potenciometri.
cena 61.080.—**Tiristorski regulator svetlobe TRSP-20/2** za ročno regulacijo 20 kanalov moči po 2000 W. Druge značilnosti kot pri TRSP-10/2.

Za podrobnejše tehnične podatke smo vam vedno na voljo.

TRSP-20/2

Predstavljamo vam najprimernejša odrska svetila, ki jih bodo šole lahko uporabile na različnih internih prireditvah. Da bi organizatorjem olajšali izbiro, posebno še tedaj, ko nimajo z odrsko razsvetljavo dosti izkušenj in ko denarne možnosti ne dovoljujejo večjega nakupa, bomo v pričujočem sestavku zelo na kratko obdelali osnovne pojme o odrski razsvetljavi.

1. Vsaka prireditev zahteva primerno osnovno osvetlitev, tako imenovano **razpoložensko luč**, ki mora dati vsemu prizorišču pravilno izbran psihološki učinek. Dosežemo ga z enakomerno razvito svetlobo, ustrezne barve in intenzitete. V ta namen je treba namestiti nad prizoriščem ustrezno število petdelnih sofitnih korit (TSK-150-1), strnjenih v kolono. V tej so posamezni predelki z istim barvnim filtrom spojeni v en tokovni krog, tako da je mogoče sočasno prižgati in ugašati vse žarnice z isto barvo svetlobe (modra ali rumena, ali rdeča ali bela). Namesto sofitnih korit rabijo lahko enako dobro tudi halogene svetilke HH-1000-3), vendar je treba barvne filtre sproti menjavati. Obe vrsti svetil sta primerni tudi za osvetljavo horizonta (navpično ozadje), čeprav bo treba pri večjih površinah izbrati halogene svetilke.

2. Ko je scena (prizorišče) že »razpoložensko« osvetljena, pride na vrsto **osvetljevanje detajlov**, s čimer sproti poudarjamo posamezne elemente dogajanja, tako kot zahteva narava predstave. S to vrsto svetlobe dandanes nadomestimo večino nekdanjih kulis in podobnega dekora.

Izbrali bomo dve vrsti svetil. Za osvetlitev ozadja so najprimernejši reflektorji s plankonveksno lečo (R-500 do R-2000), ki dajejo mehke svetlobne prehode na robovih osvetljenih površin. Prednji del prizorišča bomo osvetljevali z reflektorji, katerih svetlobni snop je na robovih ostreje začrtan. Z njimi se da uravnati širino snopa, imajo pa tudi nastavke za vlaganje barvnih filtrov. Poleg iris zaslonke za zoževanje in širjenje svetlobnega snopa imajo še kotne zaslonke za modulacijo preseka svetlobnega snopa v poljubnih geometrijskih likih. S steklenimi diapozitivi (toplotno odporno steklo) lahko projiciramo na odrske slike dekora, kar predstavo popestri z majhnimi stroški, saj s tem prihranimo izdelek za kulise itd.

Reflektorje montiramo tako, da osvetljujejo dogajanje na odru pod kotom okrog 45 stopinj v navpični ali vodoravni smeri. Praktično je, če so med predstavo dostopni zaradi menjave barvnih filtrov in zaradi usmerjanja.

3. **Urnnavanje svetlobe** je pomemben dejavnik svetlobne inscenacije. Šele ko je jakost svetlobe posameznih svetil pravilno dozirana, zaživi odrsko dogajanje polno. Zato reflektorjev ni mogoče neposredno prižgati in ugašati, ker bi s tem razbijali odrsko dogajanje na grobo ločene sekvence, obenem pa vsak reflektor lahko tako sveti le s polno močjo, kar ponavadi ni zaželeno.

Regulatorji svetlobe rabijo za zvezno spreminjanje svetlosti žarnic v reflektorjih od 0 do 100 %. Z njimi lahko prižgamo in ugašamo reflektorje počasi ali hitro, posamično ali v skupinah (kadar lahko reguliramo več kanalov). Končno jakost posameznega reflektorja lahko posebej vnaprej določimo. Večji regulator daje tudi možnost, da vnaprej pripravimo posamične programe kompletne svetlobne scene z zveznimi prilivi iz tekočega v naslednji program. Poleg naštetih ima regulacija tudi to prednost, da se nekajkrat poveča življenjska doba sorazmerno dragih reflektorskih žarnic.

SOZD SAP-VIATOR

SOZD »SAP-VIATOR«, združene delovne organizacije za opravljanje prometne delavniške, gostinsko-turistične in hotelske dejavnosti, o. sol. o. Ljubljana, Titova 38, vam iz svojega bogatega programa priporoča:

- sodobne avtobuse za medkrajevni promet in turistična potovanja
  - tovornjake za hiter prevoz tovorov na kakršnikoli relaciji
  - radio-taksi službo: prevozi oseb z vozili R-12 in Citroen GL X, prevozi manjših skupin s kombi-busi, posebna službena vozila R-16 in prevozi manjših tovorov
  - Rent a car
  - hotele in penzine
- NA GORENJSKEM: GOLF (Bled), PARK (Bled), ŠPIK (Gozd Martuljek), MALOGRAJSKI DVOR (Kamnik), ŠIMNOVEC (Velika planina)
- NA KOROŠKEM: RIMSKI VRELEC (Kotlje), PLANINKA (Črna), POLJANA (Prevalje)
- NA PRIMORSKEM: SABOTIN (Nova Gorica), NEPTUN (Kanal)
- V SLOVENSKEM PRIMORJU: JEZERO (Fiesa)

V BELI KRAJINI: BELA KRAJINA (Metlika), LAHINJA (Črnomelj), SMUK (Semič)

V PREKMURJU: PARK (Lendava), TERME (Petišovci)

● rekreacijske centre:

VELIKA PLANINA z urejenimi sprehajalnimi stezami sredi planšarskega sveta in

GOZD MARTULJEK — naravni park in klimatsko letovišče

● campinge ob mirni in topli Kolpi (Vinica), pri termalnem kopališču v Prekmurju (Petišovci), v naravnem parku pod Špiikom (Gozd Martuljek), v borovem gozdičku ob hotelu Jezero v Fiesi in v Kamniku

● turistične agencije po vsej Sloveniji

(Ljubljana, Brežice, Cerkljica, Črnomelj, Domžale, Idrija, Fiesa, Jesenice, Kamnik, Kranjska gora, Kočevje, Ljutomer, Portorož, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Vrhnika, Trbovlje, Zagorje) in drugod (Beograd, Duga Resa, Sarajevo, Zagreb), ki vam nudijo vse za potovanje in počitnice

● Delavnice za popravila gospodarskih vozil in avtobusov v Ljubljani, Mariboru, Jesenicah, Lendavi, Slovenj Gradcu, Prevaljah in Črnomlju

● Servis osebnih vozil na Jesenicah, Slovenj Gradcu, Črnomlju in gospodarskih vozil v Lendavi

● Tehnične preglede vozil v Ljubljani, Slovenj Gradcu in na Jesenicah

nama
LJUBLJANA

ponuja

KUPCEM

V SVOJIH BLAGOVNICAH v

– LJUBLJANI	– SLOVENJ GRADCU
– ŠKOFJI LOKI	– RAVNAH NA KOROŠKEM
– KOČEVJU	– ŽALCU
– VELENJU	– CERKNEM

KAKOVOSTNO IZBIRO
BLAGA

Značilna poteza — humanizem

V slovenskem šolskem muzeju si do 25. novembra še vedno lahko ogledamo razstavo o 120 letih razvoja telesne vzgoje v naših šolah. Bogato razstavno gradivo, ki ga je uredila bibliotekarka — specialistka Slovenskega šolskega muzeja Tatjana Hojanova, daje temeljit vpogled v razvoj telesne vzgoje pri nas — v področje, ki je bilo več let dokaj mačehovsko obravnavano. Zakaj? Vzroke lahko poiščemo deloma v preteklosti. Vse do leta 1941 telesna vzgoja v ljudskih šolah ni bila priznana kot učni predmet in le malokje so dali mladim možnost, da so lahko telovadili. Zakonodajna je izkazovala svojo papirnatost in ni pripomogla, da bi se telesna vzgoja razvijala kot enakovreden predmet. V predprilski Jugoslaviji so veljali učitelji telovadbe na srednjih šolah za učitelje veččin, saj telesna vzgoja ni veljala za »znanstven predmet«. V 120 letih se je razvijala po dveh sistemih prek telovadbe in športa, obema pa je nadevala plašč svojih koristi meščanska družba.

Razstava navaja k razmišljanju — o odnosu družbe do učiteljev, o odnosu učiteljev do učencev in ne nazadnje — o liku telovadnega učitelja, ki lahko s svojo osebnostjo veliko pripomore k ugledu predmeta. Sprehajamo se po razstavnih prostorih, prebiramo najstarejše članke o telesni vzgoji, objavljene v pedagoškem tisku, učbenike, diplome, priznanja najboljšim šolskim društvom, knjige. V eni izmed njih — v knjigi dr. Lavoslava Gregorca, profesorja teologije v Mariboru (leta 1971 jo je izdal pod naslovom Stara in nova šola) — preberemo o telovadbi tole: »Nek star šolnik na deželi je vprašan — kaj da je turnarija odgovoril: turnarija je za naše otroke nauk, kako se hitreje lahe potrgajo in srajce raznesejo.«

Na srečo so bili v naših šolah tudi učitelji z drugačnimi pogledi na ta predmet. Kronološko jih na razstavi razpoznavamo takole:

Štefana Mandiča, ki je 1845 v Ljubljani pripravil prvo športno prireditev na Slovenskem — sabljaško akademijo. Mandič je bil prvi učitelj telovadbe na ljubljanski gimnaziji (1835) in kasneje v Južnem in Ljubljanskem sokolu. Žal pa ni imel dovolj znanja in je zato dosegal razmeroma slabe učne uspehe.

Zeljam in potrebam učencev je znal prislusniti J. Vavru, ki je poučeval telovadbo brezplačno, priskrbel dijakom prvo ljubljansko telovadišče in 1861 izdal v samozaložbi prvi učbenik za telovadbo. K razvoju izrazja za področje telesne vzgoje je veliko prispeval Čeh J. Z. Vesely, ki je v Ljubljani začel izdajati časnik Južni sokol — prvo telesnokulturno glasilo. Obširen učbenik je napisal prvi telovadni učitelj Slovenec J. Brunet, namenjen pa je bil osnovnošolskim učiteljem.

Med učitelji, ki so pokazali pri svojem delu velik smisel za humanizem, sta se posebno izkazala klasična filologa prof. J. Wester in dr. Josip Tomišek. Poleg študija na fakulteti sta opravila še tečaj za učitelje telovadbe in poleg svojih »znanstvenih« predmetov poučevala še telovadbo. V pouk sta uvedla veliko novosti, se zavzemala za utrjevanje šolskega športa in za pouk telesne vzgoje po humanističnih načelih. S svojim delom sta veliko pripomogla k ugledu telovadbe v šoli. Tako pripoveduje zgodovina, dokazuje gradivo na razstavi in katalog, ki ga je izdal Slovenski šolski muzej ob tej priložnosti.

V njem najdemo temeljit vpogled v zgodovino — napisal ga je dr. Drago Stepišnik. Nazorno je predstavljena telesna vzgoja od osvoboditve do danes — o tem piše Ivan Križnar in Edi Špan, prispevek mg. Mete Petkovškove pa govori o telesni kulturi študentov. Bogato bibliografijo s tega področja so sestavile Tatjana Hojan, Marija Bergant in Alenka Hudobivnik.

M. K.

Hitreje v reformo visokega šolstva in ustavno preobrazbo pravnega sistema

O vselitvi Višje pravne šole v Mariboru v obnovljene prostore

Prireditvam ob dnevu Univerze v Mariboru, ob tretji obletnici ustanovitve, se je pridružil tudi višja pravna šola z vselitvijo v večje in prenovljene prostore. Stavbo, v kateri je prej domovala Pedagoška akademija, je skupščina občine Maribor že pred dvema letoma dala v upravljanje Višji pravni šoli. S tem je dokazala veliko razumevanje za razvoj visokega šolstva, to odločitev so podprle družbenopolitične organizacije v občini in regiji. Prenovljena dela so stala skupaj z opremo približno 7 milijonov dinarjev.

»Ni neskromno reči, da je preselitev Višje pravne šole v Mariboru v obnovljeno stavbo velikega pomena ne samo za študente in delavce šole, marveč tudi za mariborsko visokošolsko središče. Šola je ves čas delovala v neprimernih prostorih, to je zaradi naraščanja števila rednih študentov in študentov ob delu vedno bolj oteževalo posodabljanje vzgojnoizobraževalnega procesa in slabo vplivalo na učinkovitost študija. Čeprav je Višja pravna šola med manjšimi visokošolskimi delovnimi organizacijami, združenimi v mari-

borsko univerzo, je v osemnajstih letih delovanja, to je od 1960 izobrazila 1564 pravnikov; med njimi je bilo 684 študentov redno vpisanih, 880 pa jih je študiralo ob delu. Poleg tega je v tem času približno 200 njenih diplomantov nadaljevalo študij prava in diplomiralo na ljubljanski pravni fakulteti. Zatorej smemo trditi, da je Višja pravna šola v Mariboru precej prispevala k reševanju kadrovskih problemov še posebej tam, kjer pravnikov močno primanjkuje.« — Iz govora dekana mariborske višje pravne šole magistra Mira Mastnaka na slovesni razširjeni seji sveta višje pravne šole ob otvoritvi obnovljene zgradbe.

V zadnjih letih se je v to visokošolsko delovno organizacijo Univerze v Mariboru vpisovalo vsako leto več kot 200 rednih študentov, predvsem iz severovzhodne Slovenije in več kot 600 študentov iz združenega dela, ki študirajo v študijskih središčih v Mariboru, Celju, Ljubljani. Postojni, po potrebi pa tudi v Kranju, Murski Soboti in v Novem mestu. Tako študira na šoli v obeh letnikih približno 1100 rednih študentov in študentov ob delu.

Mlada mariborska univerza je tesno povezana z gospodarstvom in takšno je bilo mariborsko visokošolsko središče že v začetkih svojega delovanja. Študij ob delu je Višja pravna šola uvedla že leta 1960 in ga ves čas krepila; to pomeni njeno vraščanje v združeno delo. S tem se uveljavljajo prvine bolj ali manj neposredne menjave dela med področjem gospodarstva ter vzgoje in izobraževanja, saj prihaja iz organizacij združenega dela čedalje več delavcev študirat.

Z rešitvijo prostorskega problema je izpolnjen eden bistvenih pogojev, da se bo lahko šola kot celota, njeni učitelji, študenti in samoupravni organi še bolj ustvarjalno vključili v reformo visokega šolstva in ustavno preobrazbo pravnega sistema. Vsi, učitelji, študenti, samoupravni organi in politične organizacije, bodo lahko več storili za večjo učinkovitost vzgojnoizobraževalnega dela. V prihodnjih letih bo tako potrebno z združenimi naporimi uresničiti eno od nalog iz srednjeročnega načrta

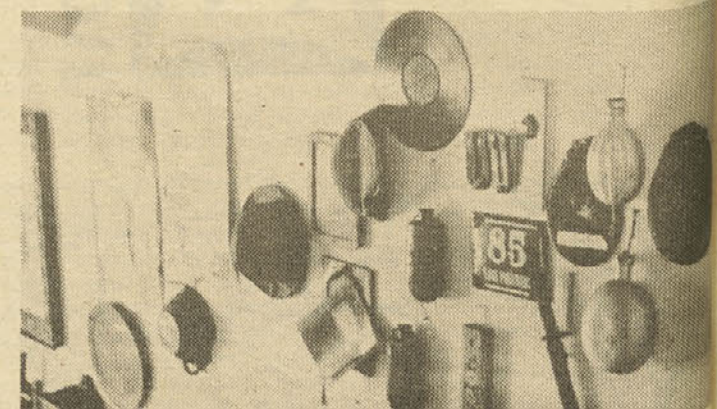
šole, to je, naj bi se učinkovitost študija toliko povečala, da bo približno 70 odstotkov vpisanih študentov napredovalo v II. letnik in da jih bo vsaj polovica diplomirala v normalnem času.

Selitev v nove prostore pomeni velik korak naprej. Zanimiva je primerjava podatkov površin, ki jih je imela šola na voljo že prej, in tistimi, ki jih ima na voljo sedaj. V starih prostorih so imeli 601 kvadratni meter površin, od tega 1 predavalnica s 100 sedeži, 1 predavalnico s 40 sedeži, 7 kabinetov za učitelje, 5 prostorov za administrativno-tehnične službe in 1 prostor za knjižnico. Na enega študenta upoštevaje število vpisanih študentov v lanskem šolskem letu je prišlo le 1,79 kvadratnega metra površine. Sedanji prostor obsegajo skupno 2573 kvadratnih metrov površin, od tega 2 veliki predavalnici — eno s 108 in eno s 106 sedeži, 7 učilnic z od 40 do 80 sedeži, 17 kabinetov za učitelje, sejno sobo s 50 sedeži, 10 delovnih sob za administrativno-tehnične službe, 4 prostora za knjižnico s čitalnico. Na enega študenta pride 7,8 kv. m površine, kar je štirikrat več kot v prejšnji stavbi.

Nadaljnje izvajanje reforme študijskega programa bo tako potekalo na boljših materialnih temeljih. Kljub spremembam in dopolnitvam, ki so jih postopoma uvedli doslej, pa učni načrti še zmeraj bolj ali manj temeljijo na klasični zasnovi študija prava. Višjo pravno šolo v Mariboru čaka na tem področju še veliko nalog.

Študijska snov daje študentom soliden temelj za nadaljnji študij prava, premalo pa jih še usposablja za samoupravno pravno delovanje v organizacijah združenega dela. Reforma študijskega programa mora zato izhajati iz ustvarjalnega dogovora med uporabniki, šolo in študenti, da bo program prežet z ustavno preobrazbo pravnega sistema, družbenimi razmerji in da bo omogočal diplomantom ne le razlagati in uporabljati pravne norme, temveč tudi ustvarjalno delovati v razvijanju in pravnem oblikovanju samoupravnih družbenih odnosov.

EDVARD PUKŠIČ

Če vemo, kako je bilo nekoč, lahko pravilno vrednotimo današnje življenje. Učenci osnovne šole v Podčetrtku so zbrali že veliko »pomnikov«, ki jim približujejo preteklost, da bi se ob njej učili in razvili. Učenci osnovne šole v Podčetrtku so zbrali že veliko »pomnikov«, ki jim približujejo preteklost, da bi se ob njej učili in razvili. Učenci osnovne šole v Podčetrtku so zbrali že veliko »pomnikov«, ki jim približujejo preteklost, da bi se ob njej učili in razvili. Učenci osnovne šole v Podčetrtku so zbrali že veliko »pomnikov«, ki jim približujejo preteklost, da bi se ob njej učili in razvili.

Uspešna folklorna skupina

Folklorna dejavnost v Beltincih v zadnjih desetih letih zajema že tri generacije. Poleg skupine odraslih pri KUD BELTINCI, ki torej letos praznuje svojo 40. letnico, živi že kakih 12 let pionirska skupina na osnovni šoli v Beltincih, v vrtcu pa občasno nastopa tudi skupina cicibanov. Pionirsko folklorno skupino na osnovni šoli v Beltincih so ustanovili pred skoraj 12 leti. Že takrat so vodstvo te skupine zaupali tovarišici Slavi Žaligovi, učiteljici na beltinski osnovni šoli, ki jo uspešno vodi še danes. Že takoj v začetku je šola opremila skupino s prekmurskimi narodnimi nošami in že prvo leto je skupina nastopala na republiškem pionirskem folklornem festivalu v Murski Soboti. Po prvem festivalu se jih je vrstilo v

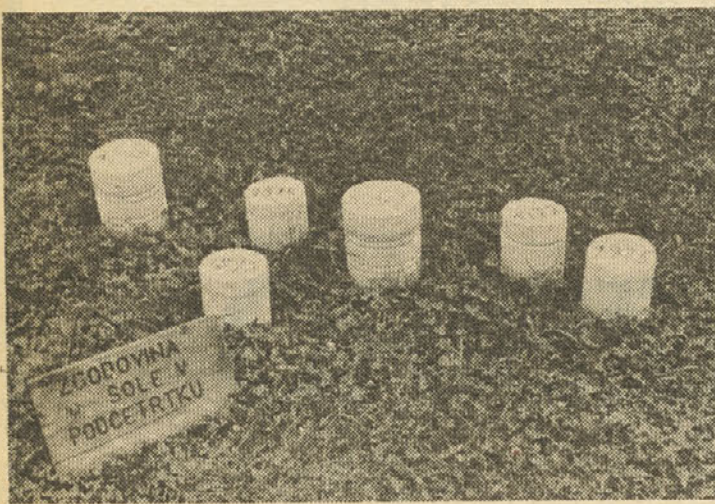
naši republiki še šest (Ljubljana, Lendava, Domžale, Predvečje Velenje, Bela krajina) na vse strani. Pionirska skupina na osnovni šoli v Beltincih beleži po 10 letih obstoja že več kot 10 nastopov. Beltinci so leta namreč končno dosegli dolgaletni cilj, saj je s solidarnostjo vseh občanov soboške občine končno dograjena nova šola. Tako bodo mladi folklorni nastopniki imeli na voljo ustrezne prostore za vajo, magnetofon, tudi čas, saj ne bo več dvojnega skrega pouka. Zato se bodo mladi pesalci toliko bolj odrezali in otvorili svestnost za novo šolo, ki je zaživila, sedaj v jesni, odprla vrata za njihov nastop dek prav na stečaj. JOŽE ŽERDIN

Pred balkanskim srečanjem

Sekretariat sekcije prosvetnih listov republik in pokrajin Jugoslavije je na seji v Beogradu obravnaval priprave na srečanje uredništev prosvetnih listov balkanskih dežel. Taka srečanja so že ustaljena oblika sodelovanja za medsebojno poznavanje in utrjevanje mednarodnih odnosov. Letos je organizator srečanja časnik »Prosveten rabotnik« iz Skopja. Svoj prihod so doslej najavili iz Bolgarije, Cipra in Romunije, pričakujejo pa še prijave iz Albanije, Grčije, Turčije in morda še drugih.

Srečanje bo predvidoma med 15. in 19. novembrom, glavna tema seminarja pa bo Vzgoja za mednarodno razumevanje in sodelovanje ter vloga prosvetnih listov pri tem. Poleg tega si bodo udeleženci podrobneje ogledali SR Makedonijo. Srečanja se bodo udeležili tudi člani vseh uredništev prosvetnih listov republik in pokrajin Jugoslavije.

Predsednik sekcije prosvetnih listov Mišo Kitanoski se je ob tej priložnosti še posebej pohvalil delovni kolektiv albanskega prosvetnega lista »Skhendija« iz Prištine za dobro in uspešno organizacijo letne skupščine. Prihodnje leto bo skupščina novinarjev prosvetnih listov v Sloveniji. L. R.

Vsakdo, ki se sprehodi mimo šole v Podčetrtku, lahko spozna razvoj vzgoje in izobraževanja v tem kraju. Pionirji so domiselno vkopali pomnike, ki pripovedujejo, da se je pouk začel prvič 1790, da so prvo šolo zgradili 1814, drugo 1892 in tretjo 1972. Zgodovina šole živi v njimi, nanjo so ponosni, pa jo zato še raje izboljšujejo; je pristna vez med nekdanjimi, sedanjimi in prihodnjimi učenci. — (Foto: L. L.)

Brez kolebanja

Na seji izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije so obravnavali poročilo o uresničevanju samoupravnih sporazumov o temeljnih planov vzgoje in izobraževanja v letošnjem letu. Dosti dela je bilo pri urejanju dodatkov, ker se o sistemu združevanja sredstev niso pravočasno dogovorili. V tem je tudi razlog, da so dodatke, zlasti za osnovno izobraževanje, sprejemali dokaj pozno.

Samoupravne skupnosti, ki rešujejo različna vprašanja, so ustanovljene; za usmerjeno izobraževanje deluje že 16 posebnih izobraževalnih skupnosti.

Zanimivo je, da se celodnevna osnovna šola in oddelki podaljšane bivanja razvijajo hitreje, kakor je bilo predvideno. V usmerjenem izobraževanju pa je zaradi globokih vsebinskih in organizacijskih sprememb dokaj zapletov, zato priprave zaostajajo. Brez kolebanja je treba zagotoviti v šolskem letu 1979–80 na vsej srednješolski stopnji prehod v usmerjeno izobraževanje; za to se je treba takoj dogovoriti in obenem tudi združenemu delu povedati, kako je s pripravami in kaj je mogoče še opraviti. Smotri samoupravnih sporazumov so bili sicer zadovoljivo doseženi, vendar je treba pomanjkljivosti upoštevati in jih odpraviti. Za osnovno izobraževanje moramo spremeniti sistem solidarnosti, da bodo tovrstna sredstva dobivali le tisti, ki spadajo med nerazvite in tisti, ki imajo zaradi drugih razlogov več osnovnega izobraževanja.

Ni več razlogov, da bi odlašali. Posodobiti je treba vzgojnoizobraževalne načrte in metode dela in tako v prihodnje šolsko leto v celoti preiti v usmerjeno izobraževanje. To je dogovor, ki ga je skladno z interesi združenega dela treba izpeljati. Razumljivo je, da se s preobrazbo

vzgoje ne spreminja le vsebina, temveč tudi organizacija vzgojnoizobraževalne dejavnosti. To pa zahteva drugačen način združevanja sredstev in plačevanja storitev. Denar za uresničitev usmerjenega izobraževanja je treba združevati tako, da bomo boljše gospodarili z dohodkom v organizacijah združenega dela in hkrati omogočili ljudem, da bodo čim bolj opravljali svoje delovne naloge in opravila.

Preobrazbe vzgojnega sistema pa ni mogoče obravnavati razdeljeno, temveč le celostno — od osnovnega do visokega šolstva. Obenem je treba skrbno pogledati, kako se izvaja zakon o visokem šolstvu, o usmerjanju mladine in odraslih v izobraževanje, o mednarodni dejavnosti na področju vzgoje ter o gradnji domov za učence in študente. Le natančni podatki o vsem tem lahko zagotovijo dobre ukrepe.

L. R.

Presežki motijo

Dogovori za prispevne stopnje, ki jih daje združeno delo za vzgojo in izobraževanje, so skoraj za tretjino večji, kakor so pričakovali. To pomeni, da je bila dogovorjena stopnja 9,47 % previsoka in zdaj ugotavljajo, da bo dovolj 7,68. Ta ugotovitev omogoča, da zaenkrat do decembra delovnim organizacijam ni potrebno odvajati prispevka, pač pa bo potrebno to stvarno obračunati na temelju finančnega obračuna v februarju, tako je bilo potrebno ukreniti, da bi preprečili motnje v gibanju porabe združenih sredstev. Postopek za sprejem nove prispevne stopnje bo mogoče sprejeti skupaj z dodatkom k samoupravnemu sporazumu enkrat decembra. L. R.